

คู่มือ

การช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก
สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ คลินิกทันตกรรมรวม 1
โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กมลวรรณ ลุนธิระวงศ์

คลินิกทันตกรรมรวม 1 โรงพยาบาลทันตกรรม
คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คู่มือ

การช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์
คลินิกทันตกรรมรวม 1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โดย

นางกมลวรรณ ลุนธิระวงศ์

คลินิกทันตกรรมรวม 1 โรงพยาบาลทันตกรรม
คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำนำ

คู่มือการช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ คลินิกทันตกรรมรวม 1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐาน โดยได้รวบรวม และเรียบเรียงเนื้อหาจากประสบการณ์ปฏิบัติงานจริง ตำรา หนังสือ และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

สาระสำคัญของคู่มือเล่มนี้ประกอบด้วย หลักการ ขั้นตอน กระบวนการในการช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก ตลอดจนการเตรียมตัวบุคลากร การเตรียมเก้าอี้ทำฟัน การเตรียมเครื่องมือ และอุปกรณ์ตรวจเพิ่มเติม การเตรียมตัวผู้ป่วย การช่วยงานช่างเก้าอี้ การจัดการหลังให้บริการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก และการประเมินผลการปฏิบัติงานของคลินิกทันตกรรมรวม 1 ในส่วนตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ทั้งนี้มิวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ช่วยทันตแพทย์ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้อย่างถูกต้อง ลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้น และเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการแก่ผู้ป่วย

ผู้จัดทำมีความมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของผู้ช่วยทันตแพทย์ โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง หากคู่มือเล่มนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้จัดทำขอน้อมรับข้อเสนอแนะทุกประการด้วยความขอบพระคุณ เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

กมลวรรณ ลุนธิระวงศ์

พ.ศ. 2568

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญรูปภาพ	ค
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมา ความจำเป็น และ ความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.4 ขอบเขตข้อจำกัด	2
1.5 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	3
บทที่ 2 โครงสร้างองค์กร และบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ	
2.1 ประวัติความเป็นมาคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	5
2.2 วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม วัฒนธรรมองค์กร เป้าหมาย	6
2.3 โครงสร้างองค์กร	7
2.4 บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ	11
บทที่ 3 หลักเกณฑ์ และ วิธีการปฏิบัติงาน	
3.1 หลักการและแนวทางการปฏิบัติงาน	17
3.2 จรรยาบรรณวิชาชีพ	53
3.3 หลักการปฏิบัติงานวงจรการบริหารงานคุณภาพ	54
3.4 แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	56
บทที่ 4 เทคนิคและขั้นตอนปฏิบัติงาน	
4.1 มาตรฐานการปฏิบัติงาน	60
4.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	62
4.3 วิธีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน	85
4.4 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน	86
บทที่ 5 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ	
5.1 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน	88
5.2 ข้อเสนอแนะ	91

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 โครงสร้างบริหาร คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	7
ภาพที่ 2 โครงสร้างบริหาร โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	8
ภาพที่ 3 โครงสร้างการอัตรากำลัง โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	9
ภาพที่ 4 โครงสร้างหน่วยงานคลินิกทันตกรรมรวม 1	10
ภาพที่ 5 ขั้นตอนการล้างมือ	27
ภาพที่ 6 ขั้นตอนการสวมหมวกคลุมผม	28
ภาพที่ 7 ขั้นตอนการสวมหน้ากากอนามัย	28
ภาพที่ 8 ขั้นตอนการสวมแผ่นป้องกันใบหน้า	29
ภาพที่ 9 ขั้นตอนการสวมเสื้อกาวน์	29
ภาพที่ 10 ขั้นตอนการสวมถุงมือตรวจโรคทั่วไปชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้ง	30
ภาพที่ 11 การใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกาย	30
ภาพที่ 12 การเช็ดทำความสะอาดพื้นผิวบริเวณเก้าอี้และบริเวณใกล้เคียงด้วยน้ำสบู	31
ภาพที่ 13 ลักษณะการเตรียมเก้าอี้ทำฟันรอทันตแพทย์และผู้ป่วย	32
ภาพที่ 14 ชุดตรวจ พื้นฐาน	33
ภาพที่ 15 ตัวอย่างเครื่องมือวัดร่องลึกปริทันต์	33
ภาพที่ 16 ตัวอย่างเครื่องมือตรวจความมีชีวิตของฟัน (Vitality Test)	34
ภาพที่ 17 เครื่องมือตรวจหารอยร้าวของฟัน Tooth slooth	34
ภาพที่ 18 เครื่องฉายแสง	35
ภาพที่ 19 ตัวอย่างวัสดุ ตรวจจุดสบฟัน	35
ภาพที่ 20 กล้องถ่ายภาพในช่องปาก	36
ภาพที่ 21 กระจกถ่ายภาพในช่องปาก อุปกรณ์รั้งริมฝีปากและกระพุ้งแก้ม	36
ภาพที่ 22 ตัวอย่างหนังสือยินยอมให้ถ่ายภาพใช้เพื่อการศึกษา และเผยแพร่ทางวิชาการ	37
ภาพที่ 23 เอกสารสำหรับแจ้งรายการภาพถ่ายแต่ละบุคคล	37
ภาพที่ 24 เครื่องมือวัสดุ และอุปกรณ์เก็บคราบเยื่อบุช่องปากเพื่อตรวจเชื้อราในช่องปาก	38

สารบัญภาพ (ต่อ1)

	หน้า
ภาพที่ 25 กล้องจุลทรรศน์แบบใช้แสง (Light microscopy)	38
ภาพที่ 26 การเตรียมน้ำยาสำหรับผู้ป่วยอมกั้วปากและคอ	40
ภาพที่ 27 การเตรียมผู้ป่วย	40
ภาพที่ 28 การจัดเครื่องมือเรียงตามลำดับกับการใช้งาน	41
ภาพที่ 29 การห่อหุ้มบริเวณที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน	41
ภาพที่ 30 ตัวอย่างการบันทึกบนแผนภาพฟัน	42
ภาพที่ 31 ตัวอย่างการตรวจวัดร่องลึกปริทันต์	43
ภาพที่ 32 ตัวอย่างการช่วยทันตแพทย์ตรวจความมีชีวิตของฟัน	44
ภาพที่ 33 ตัวอย่างแสงสามารถส่องทะลุผ่านโครงสร้างฟันทั้งหมดได้	45
ภาพที่ 34 ตัวอย่างแสงไม่สามารถผ่านรอยแตก ทำให้เกิดเงามืดบริเวณด้านหลังของรอยแตก	45
ภาพที่ 35 ตัวอย่างการการใช้ Tooth slooth	46
ภาพที่ 36 ตัวอย่างชุดใบนำทางส่งผู้ป่วยถ่ายภาพรังสีเอกซเรย์	47
ภาพที่ 37 ตัวอย่างภาพรังสีเอ็กซเรย์แบบ Panoramic radiography	48
ภาพที่ 38 ตัวอย่างภาพรังสีเอ็กซเรย์แบบ Periapical technique	48
ภาพที่ 39 ตัวอย่างภาพรังสีเอ็กซเรย์แบบกัดปีก หรือ Bite-Wing technique	48
ภาพที่ 40 ลักษณะการช่วยทันตแพทย์ถ่ายภาพในช่องปาก	50
ภาพที่ 41 ตัวอย่างการลนแผ่นสไลด์ด้วยไฟจากตะเกียงแอลกอฮอล์	51
ภาพที่ 42 ตัวอย่างการวางแผ่นสไลด์บนแท่นวางวัตถุ	51

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา ความจำเป็น และความสำคัญ

คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นส่วนราชการในสังกัด มหาวิทยาลัยขอนแก่น ก่อตั้งโดย พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า 92 เล่ม 96 ตอนที่ 80 ลงวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ผลิตบัณฑิตสาขาวิชาทันตแพทยศาสตร์ แห่งที่ 4 ของประเทศไทย และถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) โดยมีพันธกิจสอดคล้องกับปณิธาน การจัดตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยภูมิภาค เป็นการขยายการศึกษาในส่วนภูมิภาคให้มากขึ้น และเป็นสถาบันการศึกษาด้านทันตแพทยศาสตร์แห่งแรกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจุดมุ่งหมายที่จะผลิตบัณฑิตเพื่อแก้ปัญหาด้านทันตสาธารณสุขแก่ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คณะทันตแพทยศาสตร์เป็นคณะวิชาหนึ่งในศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งในปี พ.ศ. 2523 ได้ดำเนินการด้านการศึกษาทางทันตแพทยศาสตร์ โดยเปิดรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี รุ่นแรก จำนวน 30 คน หลังจากนั้นได้รับนักศึกษาจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีละ 60 คน

โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสถานที่ให้บริการบำบัดรักษาพยาบาลด้านทันตกรรม ทั้งด้านการส่งเสริม ป้องกัน และฟื้นฟูปัญหาสุขภาพช่องปาก รวมทั้งเป็นสถานที่ฝึกอบรม วิจัย และปฏิบัติงานของทันตแพทย์ นักศึกษาทันตแพทย์ และนักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์ ตลอดจนบุคลากรทางทันตสาธารณสุข เพื่ออำนวยความสะดวกและให้บริการรักษาพยาบาล การดำเนินงานของโรงพยาบาลประกอบด้วย งานอำนวยการโรงพยาบาล งานส่งเสริมและบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชน งานบริการรักษาพยาบาล ซึ่งครอบคลุมคลินิกทันตกรรมพิเศษ คลินิกการเรียนการสอน หน่วยผู้ป่วยใน และห้องผ่าตัด รวมถึงหน่วยทันตกรรมผู้ป่วยนอก และการบำบัดฉุกเฉิน

คลินิกทันตกรรมรวม 1 มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการสนับสนุนการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติการคลินิกของแขนงวิชาวินิจฉัยโรคในช่องปาก ให้บริการโดยนักศึกษาทันตแพทย์ ชั้นปีที่ 4 และ 5 ภายใต้การกำกับดูแลของอาจารย์ทันตแพทย์ แขนงวิชาวินิจฉัยโรคช่องปาก และรายวิชาปฏิบัติการคลินิกของสาขาวิชาทันตกรรมประดิษฐ์ ให้รักษาพยาบาลผู้ป่วยทางทันตกรรมประดิษฐ์ ให้บริการโดยนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นปีที่ 4 และ 5 รวมถึงชั้นปีที่ 6 ลงปฏิบัติงานรายวิชาคลินิกทันตกรรมพร้อมมูล ภายใต้การกำกับดูแลของอาจารย์ทันตแพทย์ สาขาวิชาทันตกรรมประดิษฐ์ นอกจากนี้คลินิกทันตกรรมรวม 1 ยังมีภารกิจสนับสนุนการดำเนินงานด้านการ

บริหารจัดการผู้ป่วยเพื่อเข้าระบบรองรับการรักษา ทางทันตกรรมบูรณะ ทันตกรรมประดิษฐ์ บริทันตวิทยา และการส่งต่อผู้ป่วยไปยังคลินิกทันตกรรมเฉพาะทางสาขาต่าง ๆ

จากความเป็นมา ความจำเป็น และความสำคัญของปัญหา ในการดำเนินการดังกล่าว ในฐานะผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยทันตแพทย์ ระดับชำนาญงาน มีหน้าที่รับผิดชอบในคลินิกทันตกรรมรวม 1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงสนใจที่จะเขียนคู่มือปฏิบัติงาน การช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยจะกล่าวถึง การเตรียมตัวบุคลากร การเตรียมเก้าอี้ทำฟัน การเตรียมเครื่องมือ และอุปกรณ์ตรวจเพิ่มเติม การเตรียมตัวผู้ป่วย การช่วยงานช่างแก้ว และการจัดการหลังให้บริการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ

1.2.1 เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้อย่างถูกต้อง เป็นมาตรฐานเดียวกัน

1.2.2 เพื่อให้ผู้ช่วยทันตแพทย์สามารถปฏิบัติงานทดแทนกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 ได้แนวทางในการปฏิบัติงานช่วยทันตแพทย์ในงานตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้อย่างถูกต้อง เป็นมาตรฐานเดียวกัน

1.3.2 มีคู่มือปฏิบัติงาน ผู้ช่วยทันตแพทย์สามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้

1.4 ขอบเขตข้อจำกัด

คู่มือนี้กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานของผู้ช่วยทันตแพทย์ในการช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยครอบคลุมการเตรียมบุคลากร เก้าอี้ทำฟัน เครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ การเตรียมผู้ป่วย ขั้นตอนการช่วยตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก การเก็บตัวอย่างเยื่อช่องปากเพื่อตรวจหาเชื้อรา รวมถึงการจัดการหลังการให้บริการ การติดตาม และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ใช้สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ประจำคลินิกทันตกรรมรวม 1 และผู้ช่วยทันตแพทย์ที่หมุนเวียนมาปฏิบัติงานในหน่วย อย่างไรก็ตาม คู่มือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางทั่วไป มิใช่เอกสารอ้างอิงทางวิชาการ และไม่ครอบคลุมการปฏิบัติงานในคลินิกเฉพาะทางอื่น ๆ เว้นแต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งต่อผู้ป่วย วิธีการปฏิบัติอาจปรับเปลี่ยนได้ตามนโยบาย และระเบียบของโรงพยาบาลทันตกรรม รวมถึงการพัฒนาการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา ทั้งนี้ ไม่ครอบคลุมสถานการณ์พิเศษนอกเหนือจากงานประจำ ซึ่งต้องอาศัยดุลยพินิจและคำสั่งของทันตแพทย์หรือผู้บังคับบัญชาเป็นกรณีไป

1.5 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัย	หมายถึง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
คณะ	หมายถึง	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
โรงพยาบาลทันตกรรม	หมายถึง	โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
คลินิกตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก	หมายถึง	หน่วยงานในการประเมินสุขภาพของผู้ป่วย และการระบุจำแนกโรคจากการประมวลข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการซักประวัติ การตรวจร่างกาย และหรือการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อนำไปสู่การวางแผนการรักษา
ทันตแพทย์	หมายถึง	ทันตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ หรืออาจารย์ทันตแพทย์แขนงวิชาตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก
นักศึกษาทันตแพทย์	หมายถึง	นักศึกษาทันตแพทย์ชั้นปีที่ 4 และ ชั้นปีที่ 5 ให้บริการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปากแก่ผู้ป่วย ภายใต้การกำกับดูแลด้วยอาจารย์ทันตแพทย์แขนงวิชาวินิจฉัยโรคช่องปาก
ผู้ช่วยทันตแพทย์	หมายถึง	ผู้ช่วยอำนวยความสะดวกขณะทันตแพทย์ ทำงานทั้งในด้านจัดเตรียมเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์
ช่วยข้างเก้าอี้ทันตแพทย์	หมายถึง	การปฏิบัติงานเพื่อ สนองตอบต่อทันตแพทย์ในด้าน การจัดเตรียมเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์ ตลอดจนช่วยดูแลน้ำลาย เศษวัสดุต่าง ๆ ภายในช่องปากผู้ป่วยรับ ส่งเครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงการผสม วัสดุทันตกรรม ขณะที่ทันตแพทย์ให้การรักษาผู้ป่วย
เจ้าหน้าที่ต้อนรับ	หมายถึง	ผู้ทำการบันทึกข้อมูล ซักประวัติผู้มารับบริการ เบื้องต้นที่เข้ามารับการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก ให้คำแนะนำ จัดเตรียมเอกสาร ประสานงาน และทำการนัดหมาย เมื่อทันตแพทย์ต้องการติดตามอาการผู้ป่วย

ผู้ป่วย	หมายถึง	ผู้มารับบริการตรวจวินิจฉัย หรือรักษาอาการ ผิดปกติที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพช่องปาก ฟัน เหงือก และเนื้อเยื่ออ่อนในช่องปาก โดยการรักษานั้นอาจครอบคลุมถึงการทำความสะอาดฟัน การรักษาฟัน ผุ โรคเหงือก การผ่าฟันคุด การจัดฟัน รวมถึงการ ดูแล และป้องกันปัญหาสุขภาพช่องปากอื่น ๆ
ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก	หมายถึง	กระบวนการตรวจสอบและประเมินสภาพช่องปากโดย ทันตแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญทางทันตกรรม เพื่อระบุ ปัญหาสุขภาพภายในช่องปาก เช่น โรคเหงือก โรคฟันผุ โรคปริทันต์ รวมถึงความผิดปกติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับฟัน เหงือก ลิ้น และเนื้อเยื่ออ่อน ในช่องปาก
เข้าระบบรอรับการรักษา	หมายถึง	ผู้ป่วยจะได้รับการจัดลำดับคิวเพื่อรอรับการ รักษา ตามลำดับความสำคัญของอาการ หรือความ เร่งด่วนของโรค ทั้งนี้ กระบวนการรอรับการ รักษา อาจแตกต่างกันไปตาม ลักษณะงานและประเภท ของการรักษา
Dental Hospital Information System (DHIS)	หมายถึง	ระบบสารสนเทศโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
คลินิกทันตกรรมรวม 1	หมายถึง	คลินิกการเรียนการสอน ในรายวิชาปฏิบัติการ คลินิก ซึ่งประกอบด้วย คลินิกวินิจฉัยโรคช่องปาก และคลินิกทันตกรรมประดิษฐ์ ให้บริการโดย นักศึกษาระดับปริญญาตรี

บทที่ 2

โครงสร้างองค์กร และ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นส่วนงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีกองบริหารงาน คณะทันตแพทยศาสตร์รับผิดชอบ การสนับสนุน การบริหารงานภายในคณะทันตแพทยศาสตร์ โดยมีการบริหารจัดการ และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีของคณะที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม เป้าหมาย และโครงสร้างการบริหารองค์กร คณะทันตแพทยศาสตร์ รวมถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของงานวิจัย บัณฑิตศึกษา และวิเทศสัมพันธ์ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในการสนับสนุนการบริการด้านการผลิตบัณฑิตทันตแพทย์ การบริการวิชาการ และการวิจัยภายในคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นส่วนราชการในสังกัดมหาวิทยาลัยขอนแก่น ก่อตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า 92 เล่ม 96 ตอนที่ 80 ลงวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ผลิตบัณฑิตสาขาวิชาทันตแพทยศาสตร์ แห่งที่ 4 ของประเทศไทย และถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) โดยมีพันธกิจสอดคล้องกับปณิธาน การจัดตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยภูมิภาค เป็นการขยายการศึกษาในส่วนภูมิภาคให้มากขึ้น และเป็นสถาบันการศึกษาด้านทันตแพทยศาสตร์แห่งแรกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจุดมุ่งหมายที่จะผลิตบัณฑิตเพื่อแก้ปัญหา ด้านทันตสาธารณสุขแก่ประชาชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คณะทันตแพทยศาสตร์ เป็นคณะวิชาหนึ่งในศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งในปี พ.ศ. 2523 ได้ดำเนินการด้านการศึกษาทางทันตแพทยศาสตร์ โดยเปิดรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี รุ่นแรก จำนวน 30 คน หลังจากนั้นได้รับนักศึกษาจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันรับนักศึกษาระดับ ปริญญาตรี ปีละ 75 คน มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ตามพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2558 สภามหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ออกข้อบังคับ มหาวิทยาลัยขอนแก่นว่าด้วย การจัดตั้ง การรวม การยุบเลิก การแบ่งส่วนงาน และหน่วยงานกับหน่วยงานย่อยของส่วนงานในมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2560 ข้อ 20 กำหนดให้ส่วนงานประเภท “คณะ” แบ่งหน่วยงานภายในคณะออกเป็น “กองบริหารงาน คณะ” สาขาวิชา และโรงพยาบาลทันตกรรม ตลอดระยะเวลา 46 ปี คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ผลิตบัณฑิตทันตแพทย์มาแล้ว 40 รุ่น บุคลากร นักศึกษา และศิษย์เก่าของคณะทันตแพทยศาสตร์ ได้สร้างชื่อเสียง

ต่าง ๆ และประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาได้รับรางวัลทันตแพทย์ดีเด่นจากมูลนิธิมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนกหลายคน และบัณฑิตส่วนใหญ่มีโอกาสได้ร่วมงานกับองค์กรของรัฐ และเอกชนที่มีชื่อเสียง มีผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตในระดับดีมากนับเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งของ คณะทันตแพทยศาสตร์ ที่ได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้บัณฑิตทันตแพทย์ออกสู่สังคมเพื่อช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้น เพื่อสืบสานปณิธานของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในการเป็นสถาบันการศึกษาที่อุทิศเพื่อสังคม

2.2 วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม วัฒนธรรมองค์กร เป้าหมาย

2.2.1 วิสัยทัศน์ (Vision)

“โรงเรียนทันตแพทย์ที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน : A Great Dental School for All”

2.2.2 พันธกิจ (Mission)

- 1) ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานวิชาชีพ
- 2) สร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพระดับนานาชาติเพื่อรับใช้สังคม
- 3) ให้บริการวิชาการและวิชาชีพทันตกรรมแก่สังคม
- 4) การบริการรักษาทางทันตกรรมขั้นสูงภายใต้มาตรฐานคุณภาพ

2.2.3 ค่านิยม (Value) “S M I L E”

- S = Social Devotion การอุทิศเพื่อสังคม
 M = Management by fact การบริหารจัดการด้วยข้อมูลจริง
 I = Innovation focus มุ่งเน้นนวัตกรรม
 L = Life-long learning เรียนรู้ตลอดชีวิต
 E = Excellent service for all การให้บริการที่เป็นเลิศสำหรับทุกคน

2.2.4 วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) “S T A R”

- S = Service mind การบริการด้วยใจ
 T = Teamwork การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของทุกคน
 A = Adaptability การปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลง
 R = Responsibility ความรับผิดชอบ

2.2.5 เป้าหมาย

“บรรลุวิสัยทัศน์ในปี พ.ศ. 2567”

2.2.6 อัตลักษณ์

“บัณฑิตมีความรับผิดชอบต่อพร้อมทำงาน”

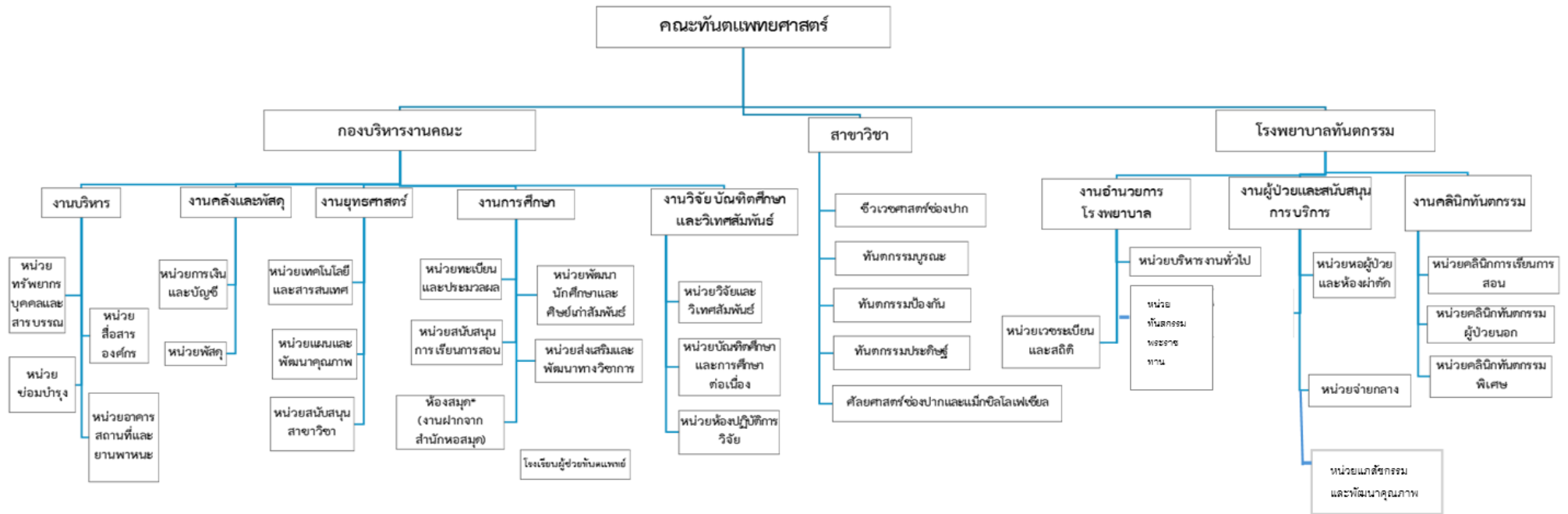
2.2.7 เอกลักษณ์

“คณะทันตแพทยศาสตร์แห่งภาคอีสานที่เชี่ยวชาญโรคช่องปาก”

2.3 โครงสร้างองค์กร ภารกิจองค์กร และโครงสร้างของตำแหน่งทั้งหมด พร้อมตำแหน่งที่เสนอประเมินค่างานโครงสร้างองค์กร

2.3.1 โครงสร้างบริหาร คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผังโครงสร้างคณะทันตแพทยศาสตร์

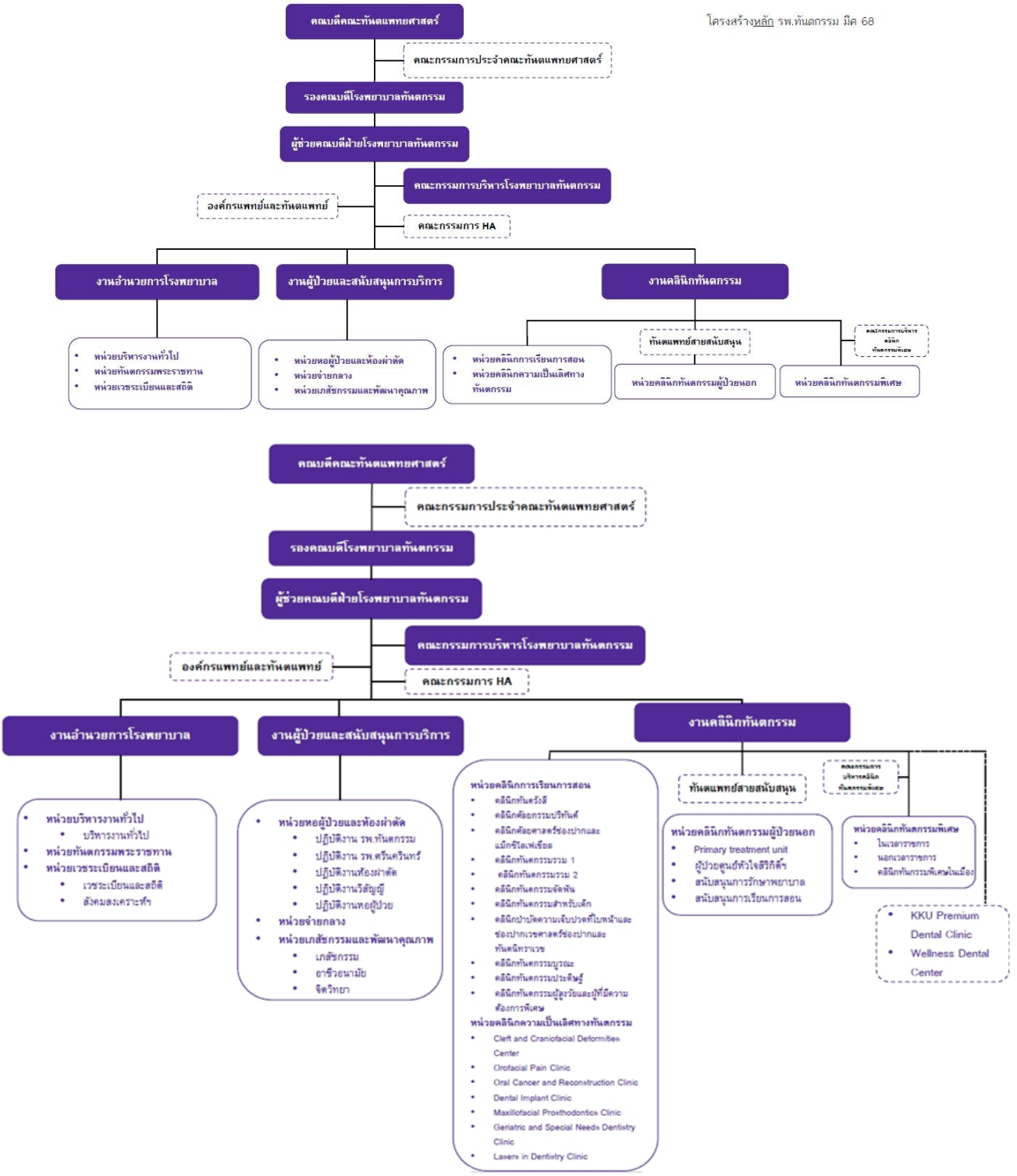

ภาพที่ 1 โครงสร้างบริหาร คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หมายเหตุ โครงสร้างองค์กร ภารกิจองค์กร และโครงสร้างของตำแหน่งทั้งหมดพร้อมตำแหน่งที่เสนอประเมินค่างาน (ข้อมูล ณ วันที่ 6 พฤษภาคม 2568)

ที่มา งานยุทธศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

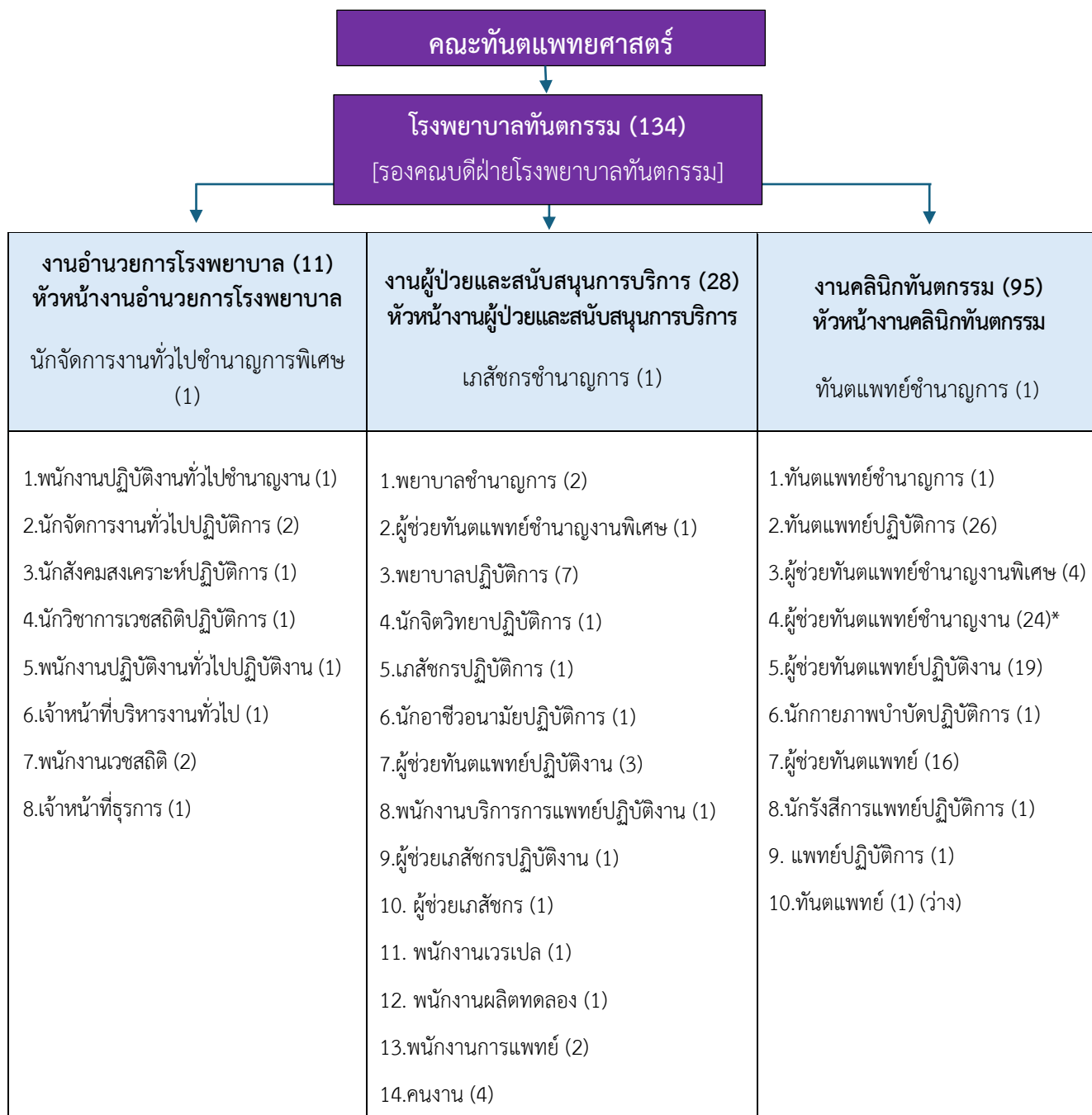
2.3.2 โครงสร้างบริหาร โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพที่ 2 โครงสร้างบริหาร โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ที่มา งานยุทธศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2.3.3 โครงสร้างการอัตรากำลัง โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้แบ่งอัตรากำลังตามส่วนงาน ทั้งหมด 3 งาน ดังนี้

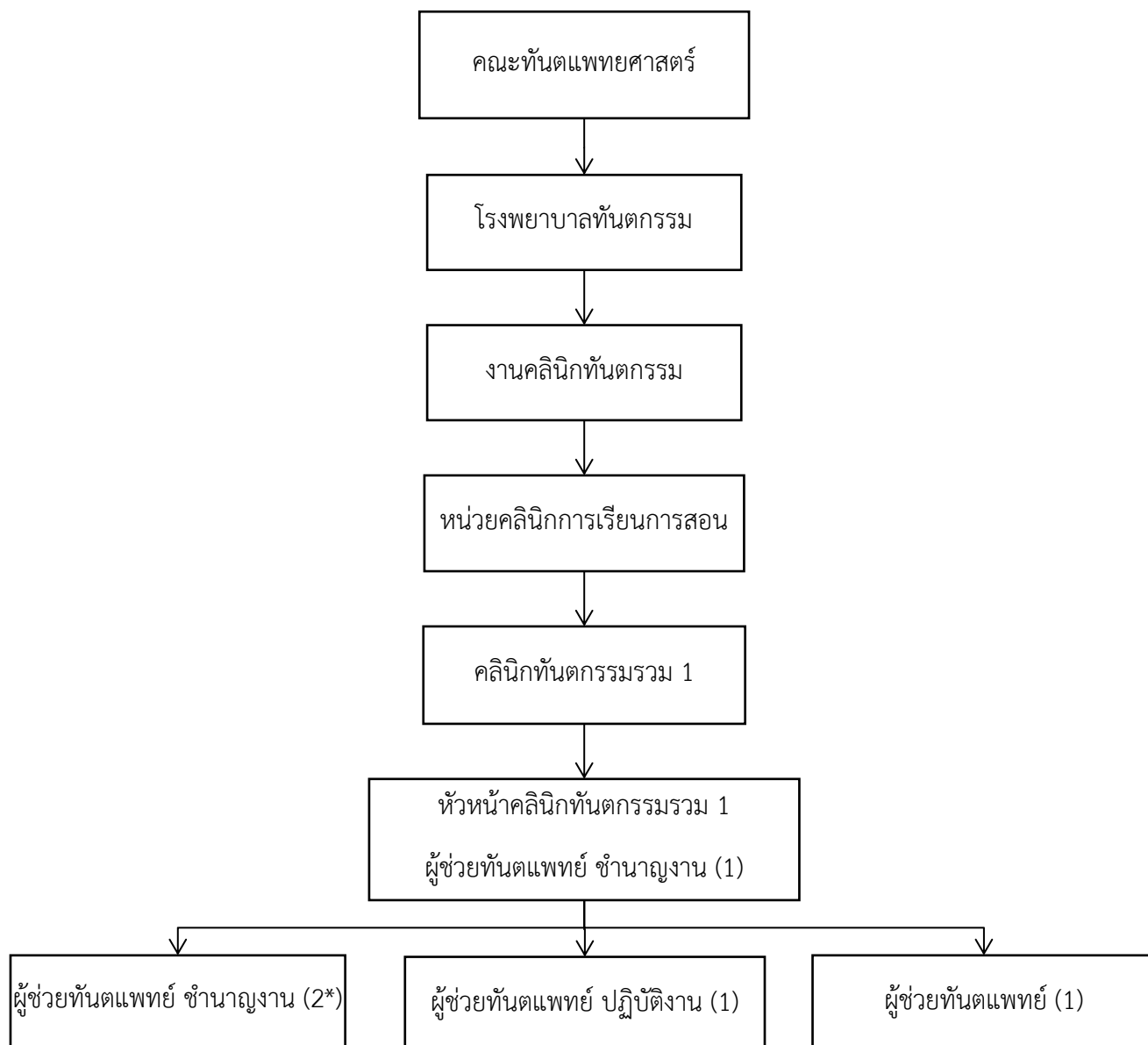
ภาพที่ 3 โครงสร้างการอัตรากำลัง โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ที่มา งานอำนวยการโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นข้อมูล ณ วันที่ 6 พฤษภาคม 2568

หมายเหตุ (...) หมายถึง จำนวนอัตรากำลังของตำแหน่ง

* หมายถึง ตำแหน่งที่ยื่นขอกำหนดตำแหน่งสูงขึ้น

2.3.4 โครงสร้างอัตรากำลังหน่วยคลินิกทันตกรรมรวม 1 โรงพยาบาลทันตกรรม
คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพที่ 4 โครงสร้างหน่วยงานคลินิกทันตกรรมรวม 1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หมายเหตุ ตัวเลขใน (...) หมายถึง จำนวนอัตรากำลังของตำแหน่ง

* อยู่ระหว่างขอกำหนดตำแหน่งเป็นผู้ช่วยทันตแพทย์ ชำนาญงานพิเศษ 1 อัตรา

2.4 บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

2.4.1 บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์เป็นสถานที่ให้บริการทางทันตกรรมแบบครบวงจร และให้บริการทางทันตกรรมขั้นสูงต่าง ๆ รวมทั้งให้บริการผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ป่วยที่มีความต้องการพิเศษ (Special needs) กลุ่มผู้ป่วยที่มีโรคทางระบบ กลุ่มผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของกระดูกขากรรไกร และใบหน้า และผู้ป่วยมะเร็งช่องปาก ผู้ป่วยที่มีรายได้น้อยและด้อยโอกาสในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีศูนย์ความเป็นเลิศทางทันตกรรม ประกอบด้วย ศูนย์ทันตกรรมรากเทียม ศูนย์ทันตกรรมเลเซอร์ ศูนย์ปากแหว่งเพดานโหว่ ศูนย์ฟื้นฟูใบหน้าและขากรรไกร รวมถึงศูนย์ความเจ็บปวดของใบหน้า และเวชศาสตร์ สนับสนุนด้านการบริหารจัดการทั่วไปและภารกิจหลัก สนับสนุนงานยุทธศาสตร์ภายใต้ภารกิจหลักของคณะทันตแพทยศาสตร์และมหาวิทยาลัยขอนแก่น ด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยโรงพยาบาลทันตกรรม แบ่งหน่วยงานย่อย ดังนี้

1. งานอำนวยการโรงพยาบาลและส่งเสริมการบริการ ได้แก่

1) หน่วยบริหารงานทั่วไป ดำเนินการเกี่ยวกับงานธุรการและงานสารบรรณภายในสำนักงานผู้อำนวยการโรงพยาบาลทันตกรรม เช่น งานธุรการ งานสารบรรณ งานเลขานุการ การบริหารจัดการโครงการและกิจกรรม งานการเงิน งานพัสดุ ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานภายในโรงพยาบาลทันตกรรม กองบริหารงาน คณะทันตแพทยศาสตร์ สาขาวิชาต่าง ๆ และหน่วยงานภายนอก

2) หน่วยเวชระเบียนและสถิติ ให้บริการเกี่ยวกับการลงทะเบียนผู้มารับบริการทางทันตกรรม การตรวจสอบและลงทะเบียนสิทธิผู้ป่วย การจัดการเวชระเบียนทั้งในรูปแบบเอกสารและแบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรวบรวมและจัดทำรายงานสถิติ เพื่อใช้ประโยชน์ด้านการบริการผู้ป่วยทั้งในและนอกเวลาราชการ การเรียนการสอน การบริหาร และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วย

3) หน่วยทันตกรรมพระราชทาน มีหน้าที่ให้บริการสังคม โดยให้บริการรักษาทางทันตกรรมเคลื่อนที่แก่ผู้ป่วยในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร ซึ่งขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการทางทันตกรรม รวมทั้งส่งเสริมการบริการทางวิชาการร่วมกับมหาวิทยาลัยขอนแก่นหรือหน่วยงานภายนอก

4) หน่วยสังคมสงเคราะห์ เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน หรือได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม และภัยธรรมชาติ รวมถึงผู้ขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน

ของรัฐ เพื่อให้ประชาชนดังกล่าวมีโอกาสเข้ารับบริการตรวจวินิจฉัยและรักษาสุขภาพช่องปากได้อย่างสะดวกและเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. งานผู้ป่วยและสนับสนุนการบริการ ได้แก่

1) หน่วยผู้ป่วยในและห้องผ่าตัด เป็นหน่วยงานที่ให้บริการรักษาด้วยการผ่าตัดทางทันตกรรม และให้บริการรักษาผู้ป่วยภายใต้การดมยาสลบ สำหรับผู้ป่วยที่ไม่มีโรคทางระบบที่ซับซ้อน โดยยึดถือมาตรฐานวิชาชีพ ให้บริการทำหัตถการทางทันตกรรมสำหรับเด็กพิเศษที่ไม่ให้ความร่วมมือในการทำหัตถการ รวมทั้งสนับสนุนการเรียนการสอนและงานวิจัย

2) หน่วยเภสัชกรรมและพัฒนาคุณภาพ ดำเนินงานด้านการส่งเสริมการบริการ ภายใต้การกำกับ แนะนำ ตรวจสอบ และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายตามแผนยุทธศาสตร์ของโรงพยาบาล เช่น การพัฒนาบุคลากรทางทันตกรรม และการประกันคุณภาพโรงพยาบาล

3) นักจิตวิทยา มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้านสุขภาพจิต โดยให้บริการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแก่นักศึกษา บุคลากร และผู้รับบริการในคลินิก มุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพทางจิตใจ การป้องกันปัญหาสุขภาพจิต และการดูแลแบบองค์รวม เพื่อช่วยจัดการความเครียด ความวิตกกังวล และปัจจัยทางจิตใจอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต โดยปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ และบริหารจัดการรายกรณีอย่างเป็นระบบ ภายใต้จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพจิตวิทยา

4) นักอาชีวอนามัย มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย และการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมทั้งบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสุขภาพ และความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล โดยเฉพาะบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการแพทย์ และการพยาบาล เป็นต้น

5) หน่วยจ่ายกลาง มีหน้าที่หลักในการให้บริการสนับสนุนชุดอุปกรณ์ และเครื่องมือทางทันตกรรมที่ผ่านกระบวนการทำลายเชื้อ และทำให้ปราศจากเชื้ออย่างถูกต้องตามมาตรฐาน มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดเตรียมอุปกรณ์ และเครื่องมือ การทำลายเชื้อ และการทำให้เครื่องมือทางทันตกรรมที่ใช้ในการตรวจรักษาปราศจากเชื้อเพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ได้อย่างปลอดภัย และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ป่วย

3. งานคลินิกทันตกรรม โรงพยาบาลทันตกรรมเปิดให้บริการทางทันตกรรมแบบองค์รวมแก่ผู้ป่วยทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการในจังหวัดขอนแก่น รวมทั้งผู้ป่วยส่งต่อเฉพาะด้านจากจังหวัดใกล้เคียง ภายใต้โครงการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พร้อมทั้งสนับสนุนการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการคลินิกสำหรับนักศึกษาทันตแพทย์ระดับปริญญาตรี นักศึกษาทันตแพทย์หลังปริญญา และนักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์ในการฝึกปฏิบัติงาน ประกอบด้วยคลินิกการเรียนการสอนในหน่วยคลินิกทันตกรรมผู้ป่วยนอก และหน่วยคลินิกทันตกรรมพิเศษ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนและการวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี รวมถึงระดับบัณฑิตศึกษา โดยมีภารกิจดังนี้

- 1) รองรับการรักษาแบบองค์รวมและการส่งต่อผู้ป่วยทางทันตกรรม
- 2) เป็นศูนย์บริการที่เป็นเลิศทางทันตกรรมรวมทั้งให้บริการวิชาการแก่สังคมด้านต่าง ๆ
- 3) สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการคลินิก
- 4) ให้บริการรักษาผู้ป่วยทั้งในและนอกเวลาราชการ
- 5) ให้บริการรักษาทางทันตกรรมที่นำไปสู่งานวิจัย

2.4.2 บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ช่วยทันตแพทย์ ระดับชำนาญงานพิเศษ

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบปฏิบัติงานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญงานทักษะ หรือประสบการณ์สูงในการปฏิบัติงานเฉพาะด้านและเฉพาะทาง และต้องทำการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือวิจัย โดยใช้หรือประยุกต์หลักการ เหตุผล แนวความคิด วิธีการเพื่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ หรือพัฒนาในหน้าที่และงานเฉพาะด้านหรือเฉพาะทางหรือแก้ไขปัญหาในงานหลักที่ปฏิบัติ ซึ่งมีความยุ่งยากและมีขอบเขตกว้างขวาง ตลอดจนให้คำปรึกษา แนะนำ และเสนอแนะ วิธีการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงาน และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีลักษณะงานที่ปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติการ ช่วยทันตแพทย์ หรือนักวิจัยในการปฏิบัติงานวิจัย เพื่อสร้างความรู้ใหม่หรือแนวทาง วิธีการใหม่ในงานด้านทันตกรรม ทันตสาธารณสุข ช่วยสอน ฝึกงานภาคปฏิบัติให้แก่ นักศึกษา และผู้รับการอบรมในโครงการฝึกอบรมทางด้านทันตกรรม เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในงานทันตกรรมทันตสาธารณสุข มีวิธีการทำงานตัดสินใจ ปฏิบัติให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาทันตแพทย์ และผู้ช่วยทันตแพทย์ในการบริการผู้ป่วย ได้แก่

- 1) งานต้อนรับ และลงทะเบียนผู้ป่วย มีหน้าที่ดังนี้
  - (1) คัดกรองและบันทึกข้อมูลการคัดกรองผู้ป่วยที่มาใช้บริการ

(2) ลงทะเบียนก่อนเข้ารับการรักษา (Open visit) สำหรับผู้ป่วยที่มีนัดหมายในระบบสารสนเทศโรงพยาบาลทันตกรรม (Dental Hospital Information System: DHIS)

(3) ดำเนินการระบุตัวตนผู้ป่วย โดยใช้ตัวบ่งชี้อย่างน้อย 2 รายการ เช่น การสอบถามชื่อ-นามสกุล และวัน เดือน ปีเกิด หรือการสอบถามชื่อ-นามสกุลร่วมกับการตรวจสอบบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติของโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และเกณฑ์ประเมินมาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัยบริการทางทันตกรรม พ.ศ. 2566

(4) ช่วยทันตแพทย์บันทึกข้อมูลและซักประวัติเบื้องต้น ในส่วน Medical and Dental History รวมทั้งบันทึกน้ำหนัก ส่วนสูง และสัญญาณชีพ

(5) นัดหมายผู้ป่วยให้ทันตแพทย์และนักศึกษาทันตแพทย์เพื่อติดตามอาการ

(6) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการมารับบริการ ค่าใช้จ่าย และการปฏิบัติตัวก่อนและหลังเข้ารับการรักษาตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก

(7) ให้คำแนะนำ ปรีกษา และตอบข้อซักถามข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้ป่วยที่มาติดต่อรับบริการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก

(8) ให้ทันตสุขศึกษาแก่ผู้ป่วยเกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพช่องปากเบื้องต้น

(9) จัดทำรายงานสถิติผู้ป่วยที่มาใช้บริการประจำเดือน ส่งหน่วยเวชระเบียน

(10) ตรวจสอบการส่งต่อผู้ป่วยและบันทึกข้อมูลลงในระบบสารสนเทศของโรงพยาบาลทันตกรรม

(11) ประสานงานการให้บริการและการส่งต่อผู้ป่วย ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน

2) งานช่วยช่างเก้าอี้อาจารย์ทันตแพทย์ / นักศึกษาทันตแพทย์ในงานต่อไปนี้

(1) จัดเตรียมเช็ดทำความสะอาดเก้าอี้ทำฟันและอุปกรณ์ประกอบก่อนและหลังการปฏิบัติงาน

(2) จัดเตรียมใบนำทางผู้ป่วยให้พร้อมก่อนทันตแพทย์ทำการตรวจวินิจฉัย

(3) จัดเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์และวัสดุทางทันตกรรมในการรักษาผู้ป่วย

(4) จัดเตรียมผู้ป่วยให้อยู่ในตำแหน่งที่พร้อมจะทำงาน

(5) ช่วยงานช่างเก้าอี้ทันตแพทย์ในการรักษา เช่น การดูดน้ำลาย และเศษวัสดุต่าง ๆ

(6) ช่วยงานช่างเก้าอี้ทันตแพทย์ในการเก็บคราบเยื่อช่องปากเพื่อตรวจเชื้อราในช่องปาก และช่วยช่วยดึงรังริมฝีปาก และวางกระจกถ่ายภาพในช่องปากได้ถูกตำแหน่งเพื่อให้ทันตแพทย์ถ่ายภาพช่องปากได้สะดวกขึ้น

(7) จัดเก็บเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์ พร้อมการล้างทำความสะอาด

3) งานจัดเตรียมและจ่ายเครื่องมือ วัสดุทางทันตกรรม มีหน้าที่ดังนี้

- (1) จัดเตรียมเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์สำหรับอาจารย์ทันตแพทย์ และนักศึกษาทันตแพทย์
- (2) จัดเตรียมวัสดุทางทันตกรรมให้เพียงพอสำหรับการใช้งาน
- (3) จัดเตรียมเครื่องวัดความมีชีวิตของฟันให้พร้อมสำหรับการใช้งาน
- (4) ให้บริการ เบิกและจ่าย เครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์อื่น ๆ นอกใบรายการเบิก
- 4) การตรวจรับคืนเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ทางทันตกรรม มีหน้าที่ดังนี้
  - (1) ตรวจสอบความสะอาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่นักศึกษาส่งคืน หากไม่สะอาดให้ติดตามนักศึกษากลับมาทำความสะอาดอีกครั้ง
  - (2) ตรวจสอบรับคืนเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ทางทันตกรรมให้ถูกต้องครบถ้วนตามรายการที่จ่าย
  - (3) ติดตามสอบถามกรณีที่ยืมเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ไม่ครบจากนักศึกษาพร้อมบันทึกแจ้งผู้รับผิดชอบหนี้สินต่อไป
  - (4) คัดแยกเครื่องมือทำบันทึกการส่งหน่วยจ่ายกลางเพื่อไปทำให้ปราศจากเชื้อ
- 5) การดูแลบำรุงรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์ทางทันตกรรม มีหน้าที่ดังนี้
  - (1) ตรวจสอบสภาพเครื่องมือและอุปกรณ์ทางทันตกรรมให้อยู่สภาพพร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา และไม่เกิดชำรุดสูญหายขณะปฏิบัติงาน
  - (2) ดูแลรักษาความสะอาดเครื่องมือและอุปกรณ์ทางทันตกรรมแต่ละประเภทให้ถูกวิธี พร้อมใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
  - (3) จัดส่งซ่อมเครื่องมือหรืออุปกรณ์กรณีที่มีการชำรุดเสียหาย และสามารถประยุกต์เครื่องมือบางส่วนนำกลับมาใช้งานได้อีกครั้ง จนกว่าซ่อมแซมไม่ได้หรือไม่คุ้มทุนที่จะซ่อมแซมต่อไป
  - (4) ดูแลเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง และแจ้งช่างตรวจสอบเป็นประจำทุกปี
- 6) การจัดเตรียมเวชภัณฑ์ วัสดุ และอุปกรณ์ทางทันตกรรม มีหน้าที่ดังนี้
  - (1) ตรวจนับวัสดุทันตกรรมคงเหลือภายในหน่วยงาน
  - (2) เบิกและรับวัสดุทันตกรรมที่ต้องการใช้ในแต่ละเดือน
  - (3) ม้วนสำลีให้เพียงพอสำหรับใช้ในการรักษางานทันตกรรม
  - (4) ม้วนผ้าก๊อซให้เพียงพอสำหรับใช้ในการรักษางานทันตกรรม
- 7) งานสอนนักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์ มีหน้าที่ดังนี้
  - (1) ให้คำแนะนำในการลงปฏิบัติงานคลินิกทันตกรรมรวม 1 โดยให้มีระเบียบและตรงต่อเวลา
  - (2) อธิบายขั้นตอนการปฏิบัติงานคลินิกทันตกรรมรวม 1
  - (3) แนะนำการใช้งานเครื่องมือและวัสดุเฉพาะทางในคลินิกทันตกรรมรวม 1

(4) กำกับ ดูแลในการลงปฏิบัติงานคลินิกทันตกรรมรวม 1

(5) ประเมินผลการลงปฏิบัติงานคลินิกทันตกรรมรวม 1

2. ด้านกำกับดูแล มีหน้าที่ดังนี้

1) ส่งเสริม กำกับ ดูแล ควบคุม และตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยทันตแพทย์ระดับรองลงมา เพื่อให้การดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับมาตรฐานและเป้าหมายของหน่วยงาน

2) กำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ขั้นตอน และวิธีการทำงานให้ชัดเจนเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานและเป็นแนวทางเดียวกันภายในหน่วยงาน ให้สอดคล้องกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาของโรงพยาบาลทันตกรรม รวมทั้งปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

3) ร่วมประชุมและเสนอแนะในการจัดทำและพัฒนายุทธศาสตร์ หรือแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ ของหน่วยคลินิกทันตกรรมรวม 1 ของโรงพยาบาลทันตกรรม โดยมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดเป้าหมาย และจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4) ส่งเสริมความปลอดภัยและมาตรฐานวิชาชีพ

(1) แนะนำนักศึกษาทันตแพทย์และนักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์ ให้ตระหนักถึงการปฏิบัติตามมาตรฐานควบคุมการติดเชื้อ

(2) สนับสนุนให้นักศึกษาทันตแพทย์และนักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์ มีวินัย จรรยาบรรณ และความรับผิดชอบต่อผู้ป่วย

5) เข้าร่วมประชุมคลินิกทันตกรรมรวม 1 รับนโยบายและแนวทางปฏิบัติงานของโรงพยาบาลทันตกรรม เพื่อถ่ายทอดแก่เจ้าหน้าที่ระดับรองลงมา นักศึกษาทันตแพทย์ และนักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์ ให้เป็นไปตามมาตรฐานของโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3. ด้านการบริการ มีหน้าที่ให้คำปรึกษา ดังนี้

1) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ก่อนการลงปฏิบัติงานคลินิกตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก แก่นักศึกษาทันตแพทย์ และนักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์

2) ให้คำปรึกษา แนะนำ และถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงานทางทันตกรรม ให้แก่ นักศึกษาทันตแพทย์ และเจ้าหน้าที่ระดับรองลงมา

3) ให้ทันตสุขศึกษา และการดูแลรักษาสุขภาพช่องปากเบื้องต้น สำหรับผู้ป่วย

4) แนะนำช่องทางการรับการรักษา ราคาการรักษา สิทธิการรักษา แก่ผู้ป่วยบุคคลทั่วไป และนักศึกษาทันตแพทย์

5) ให้บริการช่วยเหลืออำนวยความสะดวก แก่ผู้มารับบริการ พร้อมทั้งประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถติดต่อคลินิกบริการที่เกี่ยวข้องตรงตามความต้องการ

6) ร่วมออกหน่วยทันตกรรมพระราชทานและทันตกรรมเคลื่อนที่ บริการวิชาการแก่สังคมและชุมชน

บทที่ 3

หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติงาน

การช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ คลินิกทันตกรรมรวม 1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เล่มนี้ มีหลักเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานดังนี้

- 3.1 หลักการและแนวทางการปฏิบัติงาน
- 3.2 จรรยาบรรณวิชาชีพ
- 3.3 หลักการปฏิบัติงานวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA)
- 3.4 แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 หลักการและแนวทางการปฏิบัติงาน

หลักการและแนวทางการปฏิบัติงานในการช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ คลินิกทันตกรรมรวม 1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เล่มนี้ ต้องอาศัยหลักการทำงานตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนในงานตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก โดยได้นำมาตรฐานความปลอดภัย (3P Safety) SIMPLE มาเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ เนื่องจากโรงพยาบาลทันตกรรมได้ผ่านการรับรองคุณภาพขั้นที่ 3 และในปัจจุบันมาตรฐานคุณภาพของโรงพยาบาลทันตกรรม ได้ดำเนินการขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัยในการให้บริการผู้ป่วย โรงพยาบาลทันตกรรมได้มีการยกระดับมาตรฐานด้านความปลอดภัยให้ครอบคลุมทั้งผู้ป่วย (Patient) บุคลากร (Personnel) และประชาชน (People) โดยดำเนินการผ่านยุทธศาสตร์ด้านความปลอดภัย ระยะที่ 2 พ.ศ. 2567–2570 ซึ่งบูรณาการ Global Safety Action Plan 2021–2030 ควบคู่กับมาตรฐานคุณภาพโรงพยาบาลและสถานพยาบาล เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานในการขับเคลื่อน วัฒนธรรมองค์กรแห่งความปลอดภัย (Safety Culture) วัตถุประสงค์หลักของการดำเนินงานดังกล่าว คือ การลดความเสี่ยงและอุบัติการณ์ที่อาจเกิดขึ้นกับทุกกลุ่มเป้าหมาย และการสร้างคุณภาพและความปลอดภัยในระบบบริการสุขภาพเพื่อทุกคน ทั้งนี้ โรงพยาบาลทันตกรรมยังเล็งเห็นความสำคัญของการรายงานความเสี่ยงและอุบัติการณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และปรับปรุงระบบการรักษาและการให้บริการให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานโรงพยาบาลทันตกรรมได้สมัครเป็นสมาชิก 2P Safety Hospital และระบบ NRLS (2P Safety Hospital & NRLS: National Reporting and Learning System) ประจำปี พ.ศ. 2566 และได้ดำเนินการต่ออายุสมาชิกเป็น 3P Safety Hospital และระบบ NRLS (3P Safety Hospital & NRLS: National Reporting and Learning System) ประจำปี

พ.ศ. 2567 ต่อมาในปี พ.ศ. 2568 โรงพยาบาลทันตกรรมได้แสดงเจตจำนงเข้าร่วมโครงการโรงพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วย บุคลากรสาธารณสุข และประชาชน (3P Safety Membership) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 นอกจากนี้ โรงพยาบาลทันตกรรมได้เข้าร่วมการใช้ระบบสารสนเทศการบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานพยาบาล (HRMS on Cloud) และระบบรายงานความเสี่ยง National Reporting and Learning System (NRLS) ซึ่งเป็นระบบรายงานอุบัติการณ์ที่เชื่อมโยงกับระบบบริหารจัดการความเสี่ยงของโรงพยาบาล ไปสู่การรายงานอุบัติการณ์ในระดับประเทศ เพื่อให้มีข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาระบบรายงานอุบัติการณ์อย่างเป็นระบบ ระบบดังกล่าวเป็นระบบสารสนเทศที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานพยาบาล (HRMS Client) ซึ่งสามารถใช้งานได้กับสถานพยาบาลทุกระดับทุกขนาด ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ส่งผลให้โรงพยาบาลทันตกรรมมีระบบมาตรฐานข้อมูลอุบัติการณ์ด้านความปลอดภัยที่สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการเรียนรู้ ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพและความปลอดภัยขององค์กร โดยระบบของโรงพยาบาลสามารถเชื่อมโยงข้อมูลเข้าสู่ฐานข้อมูลกลาง (NRLS) เพื่อเป็นข้อมูลภาพรวมในระดับประเทศต่อไป

การดำเนินการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้ป่วย บุคลากร และประชาชน

โรงพยาบาลทันตกรรมได้ดำเนินการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้ป่วย บุคลากร และประชาชน ผ่านมาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพที่บูรณาการด้านความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient) บุคลากร (Personnel) และประชาชน (People) และได้นำไปสู่การกำหนดมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. การดำเนินการด้านความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient Safety) โรงพยาบาลทันตกรรมได้ดำเนินการตามหมวดหมู่ของ SIMPLE โดยมุ่งเน้นความปลอดภัยจากการผ่าตัด การป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล การป้องกันการใช้ยาผิด การให้เลือดผิด และการลดความคลาดเคลื่อนจากกระบวนการดูแลรักษา อาทิ การวินิจฉัยโรค การระบุตัวตนผู้ป่วย การสื่อสาร รวมถึงความคลาดเคลื่อนจากผลทางห้องปฏิบัติการ การให้สารน้ำ และการดูแลผู้ป่วยในภาวะฉุกเฉิน ทั้งนี้ได้มีการกำหนดไว้ในมาตรฐานระบบงานสำคัญของโรงพยาบาล เช่น ระบบบริหารความเสี่ยง ระบบป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ ระบบยา ระบบงานทางห้องปฏิบัติการ และกระบวนการดูแลผู้ป่วย

2. การดำเนินการด้านความปลอดภัยของบุคลากร (Personnel Safety) โรงพยาบาลทันตกรรมได้ดำเนินการตามหมวดหมู่ของ SIMPLE โดยให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของบุคลากรในทุกมิติ ครอบคลุมด้านความปลอดภัยของข้อมูลและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ความเสี่ยงจากการติดเชื้อจากการปฏิบัติงาน ความปลอดภัยด้านจิตใจ (Psychological Safety) รวมถึงอันตรายและความเสี่ยงจากการทำงาน อุบัติเหตุจากการส่งต่อผู้ป่วย ปัญหาด้านการฟ้องร้อง

ชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม และความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีการกำหนดไว้ในมาตรฐานระบบงานสำคัญของโรงพยาบาลด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ซึ่งมุ่งเน้นการดูแลบุคลากรในทุกมิติ รวมถึงการบริหารความเสี่ยงในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร ตลอดจนการเข้าถึงอาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ปลอดภัยในบริเวณรอบโรงพยาบาลทันตกรรม

3. การดำเนินการด้านความปลอดภัยของประชาชน (People Safety) โรงพยาบาลทันตกรรมได้คำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนที่เข้ามาใช้บริการในโรงพยาบาล รวมถึงประชาชนในสังคม และพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบจากระบบการดำเนินงานของโรงพยาบาล โดยดำเนินการตามหมวดหมู่ของ SIMPLE มุ่งเน้นให้โรงพยาบาลมีความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การป้องกันและควบคุมการติดเชื้อเพื่อความปลอดภัยของประชาชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ยาอย่างสมเหตุผล การส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์และอาหารที่ปลอดภัยภายในโรงพยาบาล การจัดให้มีระบบความปลอดภัยจากอุบัติเหตุของรถนำส่งผู้ป่วย การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวางระบบรองรับภาวะฉุกเฉิน ภัยพิบัติ และการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในโรงพยาบาลอย่างเหมาะสม

ตารางแสดงการดำเนินการด้านความปลอดภัย (3P Safety) ตามหมวดหมู่ของ SIMPLE

SIMPLE	การดำเนินการ
ด้านความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient Safety)	
S: Safety Surgery and Invasive Procedures กระบวนการผ่าตัดและหัตถการที่ปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยแก่ผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัด (Surgery Safety Checklist) เพื่อลดข้อผิดพลาดและเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ที่สามารถป้องกันได้จากระบวนการผ่าตัด และส่งเสริมการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม โดยคำนึงถึง Critical Safety Steps ร่วมกันของทีมสหสาขาวิชาชีพ - มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติด้านความปลอดภัยหลังผ่าตัด (Surgical Site Infection: SSI Prevention) เพื่อป้องกันและลดอัตราการติดเชื้อที่ตำแหน่งผ่าตัด - มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติด้านความปลอดภัยในการให้ยาระงับความรู้สึกแก่ผู้ป่วย (Safe Anesthesia) เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการระงับความรู้สึกตามมาตรฐาน ด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสม ส่งผลให้การผ่าตัดเป็นไปอย่างปลอดภัย ลดอัตราการเสียชีวิตและภาวะแทรกซ้อน

SIMPLE	การดำเนินการ
	<p>- มีการกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยของเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ ตามมาตรฐานการทำให้ปราศจากเชื้อในโรงพยาบาล (Central Sterile Supply Department: CSSD)</p>
<p>I: Infection Prevention and Control การควบคุมและป้องกันการติดเชื้ออย่างปลอดภัย</p>	<p>- มีการจัดกิจกรรมและแนวปฏิบัติเพื่อลดจำนวนเชื้อจุลินทรีย์ที่อยู่บนมือ โดยการล้างมือด้วยแอลกอฮอล์ สบู่ หรือสบู่ผสมน้ำยาฆ่าเชื้อ (Hand Hygiene) เพื่อส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้บุคลากรทำความสะอาดมืออย่างถูกต้องและสม่ำเสมอเมื่อทำการตรวจหรือรักษาพยาบาลผู้ป่วย ช่วยลดการแพร่กระจายเชื้อ ลดโอกาสที่บุคลากรจะติดเชื้อจากผู้ป่วย และลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการติดเชื้อในโรงพยาบาล</p> <p>- มีมาตรการป้องกันหรือยับยั้งการแพร่กระจายของเชื้อก่อโรคในโรงพยาบาล (Isolation Precautions) โดยดำเนินการซักประวัติและคัดกรองผู้ป่วยก่อนเข้ารับการรักษา กำหนดแนวทางปฏิบัติในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อด้วยการแยกผู้ป่วย (Isolation Precautions) และมีการเผยแพร่สื่อสารแนวทางดังกล่าวให้บุคลากรทุกระดับรับทราบ รวมถึงกำหนดแนวทางปฏิบัติในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อจากการไอและจามภายในโรงพยาบาล ตลอดจนส่งเสริมการป้องกันและให้ความรู้แก่ผู้ป่วยและผู้รับบริการ โดยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และแจกหน้ากากอนามัยให้แก่ผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อ</p>
<p>M: Medication and Blood Safety การใช้ยาและการให้เลือดที่ปลอดภัย</p>	<p>- มีการกำหนดมาตรฐานด้านความปลอดภัยของระบบยา (Safe from Adverse Drug Events: ADE) ได้แก่ การใช้ยาที่มีความเสี่ยงสูง (Safe from High-Alert Drugs) การป้องกันการแพ้ยาซ้ำและการแพ้ยากุ่มเดียวกัน (Safe from Preventable Adverse Drug Reactions: ADR) การป้องกันการปฏิกริยาระหว่างยา (Safe from Fatal Drug Interactions) การป้องกันความคลาดเคลื่อนทางยา (Safe from Medication Errors)</p>

SIMPLE	การดำเนินการ
	<p>กระบวนการใช้ยาของโรงพยาบาล(Safe from Using Medications) และกระบวนการประสานรายการยา (Safe from Medication Reconciliation) รวมถึงการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผล (Rational Drug Use: RDU)</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติด้านความปลอดภัยในการให้เลือด (Blood Transfusion Safety) เพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มความปลอดภัยในการรักษาผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องได้รับโลหิต
<p>P: Patient Care Processes กระบวนการดูแล ผู้ป่วยปลอดภัย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดมาตรฐานการบ่งชี้ตัวผู้ป่วย (Patient Identification) โดยกำหนดให้มีการซักถามข้อมูล ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ วันเดือนปีเกิด และเลขที่โรงพยาบาล (HN) รวมทั้งกำหนดให้มีการแสดงชื่อ-นามสกุล อายุ วันเดือนปีเกิด และเลขที่โรงพยาบาล (HN) บนหน้าโปรไฟล์การรักษาของผู้ป่วย - มีการกำหนดกรอบการสนทนาและการสื่อสารโดยใช้ ISBAR (Identify-Situation-Background-Assessment-Recommendation) เพื่อกำหนดรูปแบบการสื่อสารในการส่งมอบข้อมูลการดูแลผู้ป่วย (Communication during Patient Care Handover) การสื่อสารระหว่างบุคลากรห้องปฏิบัติการทางการแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ ผู้รับผิดชอบดูแลรักษาผู้ป่วย รวมทั้งการกำหนดแนวทางการใช้คำย่อ อักษรย่อ หรือสัญลักษณ์ เพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสำคัญระหว่างการดูแลผู้ป่วย - มีการกำหนดมาตรฐานการวินิจฉัยที่ถูกต้อง (Reduction of Diagnostic Errors) เพื่อลดข้อผิดพลาดในการวินิจฉัยโรค - มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติงานเพื่อป้องกันการลื่น ตก หกล้ม (Preventing Patient Falls) ควบคู่กับการปรับปรุงความเหมาะสมด้านอาคารสถานที่และความปลอดภัยของเส้นทางนำส่งผู้ป่วย เช่น การปรับปรุงทางลาด การจัดเวรเปล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ป่วยสูงอายุและผู้ป่วยที่มีความต้องการพิเศษ

SIMPLE	การดำเนินการ
	<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดแนวทางการจัดการความปลอดภัยอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ (Pain Management) ในกลุ่มผู้ป่วยสำคัญ เช่น ผู้ป่วยฉุกเฉิน ผู้ป่วยมะเร็งช่องปาก และผู้ป่วยที่มีอาการปวดประสาทใบหน้า (Trigeminal Neuralgia) ผู้ป่วยสูงอายุและความต้องการพิเศษ เป็นต้น - มีการพัฒนาแนวทางปฏิบัติเพื่อการส่งต่อผู้ป่วยภาวะวิกฤตระหว่างสถานพยาบาลและภายในโรงพยาบาลให้มีความปลอดภัย (Refer and Transfer Safety) ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือผู้ป่วยวิกฤต ทั้งในรูปแบบ Basic CPR และ Advanced CPR 2. มีการกำหนดเส้นทางการนำส่งผู้ป่วยวิกฤต จำนวน 3 เส้นทาง ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 บริเวณหน้าคลินิกทันตกรรมผู้ป่วยนอก 2.2 บริเวณหน้าโรงพยาบาลทันตกรรม 2.3 จากคลินิกเด็กไปยังแผนกฉุกเฉินโรงพยาบาลศรีนครินทร์ 3. มีการจัดเจ้าหน้าที่เวรเปลเพื่อทำหน้าที่นำส่งผู้ป่วยภายในโรงพยาบาลอย่างเป็นระบบและปลอดภัย
L: Line, Tube and Catheter, Device and Laboratory การดูแลสายอุปกรณ์ และสิ่งส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการอย่างปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยจากการใช้ Catheter, Tubing Connection และ Infusion Pump - มีการกำหนดมาตรฐานการส่งสิ่งส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ (Right and Accurate Laboratory Results)
E: Emergency Response การตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินที่พร้อมและปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดมาตรฐานการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินของผู้ป่วยในโรงพยาบาลทันตกรรม (Emergency Response Safety) ประจำปี พ.ศ. 2568 โดยมีการทบทวนแนวทางการปฏิบัติด้านการประเมินผู้ป่วยฉุกเฉิน (Early Detection) การทบทวนและกำหนดรายการยาฉุกเฉินในโรงพยาบาล (Medical Emergency) รวมทั้งการจัดเตรียมกล่องยาฉุกเฉิน (Emergency Drug Box) และกล่องยาสำหรับการช่วยฟื้นคืนชีพ (CPR Drug Box) มีการซ้อมแผนรองรับสถานการณ์

SIMPLE	การดำเนินการ
	ฉุกเฉิน และจัดทำแผนผังแนวทางการปฏิบัติเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน (Emergency Flow)
ด้านความปลอดภัยของบุคลากร (Personnel Safety)	
S: Social Media (Communication), Security and Privacy of Information ข้อมูลและการสื่อสารที่ปลอดภัย	- การกำหนดความปลอดภัยในเรื่องข้อมูล Social Media ในองค์กร
I: Infection and Exposure การป้องกัน บุคลากรการติดเชื้อที่ปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - มีแนวทางการปฏิบัติและข้อกำหนดในการป้องกันการติดเชื้อจากการปฏิบัติงาน เช่น การสวมใส่ชุดและอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลขณะทำหัตถการ แนวทางปฏิบัติในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อภายในโรงพยาบาล - แนวทางการป้องกันอุบัติเหตุจากเข็มทิ่มตำ และการป้องกันสารคัดหลั่งกระเด็นเข้าตา ควบคู่กับการส่งเสริมการใช้ชุดและอุปกรณ์ป้องกันเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ - มีการกำหนดมาตรฐานระบบการส่งต่อรักษาระหว่างโรงพยาบาล - มีระบบระบายอากาศภายในคลินิกที่ได้มาตรฐาน - มีการประเมินความพร้อมของบุคลากรก่อนการเข้าปฏิบัติงาน (Return to Work) โดยหน่วยทรัพยากรบุคคลดำเนินการส่งบุคลากรเข้ารับการประเมินความพร้อมก่อนเริ่มปฏิบัติงานที่คลินิกความเป็นเลิศอาชีวเวชศาสตร์ โรงพยาบาลศรีนครินทร์ - มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติงานระบบป้องกันความเสี่ยงโรค และอันตรายจากการทำงาน ผ่านโครงการสำรวจและเฝ้าระวังสุขภาพบุคลากร (Medical Surveillance) โดยศูนย์พัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล ร่วมกับนักอาชีวอนามัย และนายแพทย์จากคลินิกอาชีวเวชศาสตร์ โรงพยาบาลศรีนครินทร์ - มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติในการประเมินความเหมาะสมในการปฏิบัติงานรายบุคคล (Fit for Work) โดยศูนย์พัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล ร่วมกับนักอาชีวอนามัย และนายแพทย์จากคลินิกความเป็นเลิศอาชีวเวชศาสตร์ โรงพยาบาลศรีนครินทร์

SIMPLE	การดำเนินการ
	<ul style="list-style-type: none"> - มีระบบรายงานความเสี่ยงและอุบัติการณ์ NRLS เพื่อให้การบริหารจัดการความเสี่ยงเป็นไปอย่างมีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ
M: Mental Health and Mediation การดูแลด้านจิตใจของบุคลากรที่ปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - ปี 2568 มีนักจิตวิทยาในการให้คำแนะนำและคำปรึกษาสำหรับบุคลากรที่มีภาวะทางจิต(Psychological Safety)
P: Processes of work กระบวนการทำงานของบุคลากรที่ปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยในทุกมิติ - มีการสำรวจความเสี่ยงและการบริหารจัดการความเสี่ยงภายในองค์กร (Internal Survey) โดยที่มนำคุณภาพโรงพยาบาลต้นตวรรษ ทำการสรุปผลและรายงานความเสี่ยงต่อทีมผู้บริหาร พร้อมทั้งดำเนินการจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม
L: Lane (Ambulance), Legal Regulation (Medical Legal) การใช้รถพยาบาลฉุกเฉินที่ปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติในการส่งต่อบุคลากรเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน และการนำส่งด้วยการใช้รถพยาบาลฉุกเฉินอย่างปลอดภัย ดังนี้ - มีการประชาสัมพันธ์ช่องทางติดต่อแผนกฉุกเฉินโรงพยาบาลศรีนครินทร์ หมายเลข (63191) เพื่อใช้ในการนำส่งบุคลากร - มีการกำหนดเส้นทางการนำส่งบุคลากรอย่างชัดเจน - การตีเส้นสีแดงเพื่อแสดงเส้นทางการนำส่งผู้ป่วยไปยังรถพยาบาลฉุกเฉิน เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว ป้องกันสิ่งกีดขวางและเพิ่มประสิทธิภาพในการนำส่ง
E: Environment and Working Conditions สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับบุคลากร	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับบุคลากร เช่น องค์กรปลอดบุหรี่ มีระบบกล้องวงจรปิด และมีการจัดห้องพักสำหรับบุคลากร

SIMPLE	การดำเนินการ
ด้านความปลอดภัยของประชาชน (People Safety)	
S: Social Responsibility and Security of Information ความรับผิดชอบต่อสังคมและความปลอดภัยของข้อมูลประชาชน	- โรงพยาบาลมีการขยายขอบเขตด้านความปลอดภัยไปสู่ประชาชนในวงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นผู้มารับบริการ ญาติ หรือประชาชนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากระบบบริการสุขภาพ การส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพและสุขภาวะที่ดี (Health Literacy) ถือเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนความปลอดภัยในระดับประชาชน
I: Infection Prevention and Information การป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อความปลอดภัย	- มีแนวทางปฏิบัติในการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อในโรงพยาบาล - มีจุดบริการแอลกอฮอล์สำหรับล้างมือ เพื่อลดการปนเปื้อนของเชื้อโรค โรงพยาบาลมีงานลูกค้าสัมพันธ์ในการผลิตสื่อและข้อมูลสำหรับประชาชน โดยสื่อและข้อมูลต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ความปลอดภัย และความเหมาะสมก่อนนำไปเผยแพร่สู่ประชาชน
M: Mental Health and Medication Safety การให้ความสำคัญด้านความปลอดภัยทางจิตสังคม (Psychosocial Safety) และการใช้ยาอย่างปลอดภัย	- มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการใช้ยาอย่างเหมาะสมสำหรับประชาชน
P: Health Promotion and Product Safety การส่งเสริมสุขภาพทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยให้ความสำคัญกับการใช้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในสถานพยาบาลอย่างปลอดภัย	- โรงพยาบาลทันตกรรมมีการส่งเสริมให้ประชาชนใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลช่องปากที่เหมาะสม และมีทันตแพทย์ นักศึกษาทันตแพทย์ และบุคลากรที่มีความรู้ในการให้คำแนะนำ - มีการกำหนดและกำกับติดตามมาตรฐานการจัดเตรียมอาหาร ณ โรงอาหารคณะทันตแพทยศาสตร์ เช่น ป้ายแสดงข้อมูลโภชนาการ การควบคุมอาหารเค็มหรือหวานจัด เป็นต้น
L: Lane and Law การให้ความสำคัญกับความปลอดภัยจากอุบัติเหตุบนท้องถนนที่เกี่ยวข้องกับรถ Refer และการ	- โรงพยาบาลทันตกรรมให้ความสำคัญในการป้องกันอุบัติเหตุบนท้องถนนจากรถ Refer โดยมีการติดตั้งไฟสัญญาณจราจรก่อนถึงหน้าโรงพยาบาล ส่งผลให้สามารถควบคุมการจราจรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการกำหนด

SIMPLE	การดำเนินการ
ปฏิบัติตามกฎหมายที่โรงพยาบาลควรดำเนินการเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม	ทางเข้า-ออกสำหรับรถฉุกเฉินและรถ Refer โดยมีการใช้สัญญาณเสียงทุกครั้งเพื่อขอเส้นทางในการรับ-ส่งต่อผู้ป่วย - โรงพยาบาลทันตกรรมมีการกำหนดและปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เช่น กฎหมายวิชาชีพ สิทธิผู้ป่วย นโยบายด้านสุขภาพ และกฎหมายด้านความปลอดภัยสำหรับบุคลากรและผู้รับบริการ เช่น มาตรา 41 มาตรา 18 เป็นต้น
E: Emergency, Environment and Empowerment การวางระบบรองรับภาวะฉุกเฉินและภัยพิบัติ การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในโรงพยาบาล และการรักษาสิ่งแวดล้อมของสังคมให้ปลอดภัยจากการดำเนินงานของโรงพยาบาล	มีการอบรมและซ้อมการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์นำส่งผู้ป่วย บุคลากร และประชาชน มีการอบรมและซ้อมอัคคีภัย มีมาตรการในการกำจัดขยะที่เหมาะสมและปลอดภัย มีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ มีระบบระบายอากาศที่ได้มาตรฐาน มีการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ป่วย เช่น ตู้กดน้ำดื่ม ที่จอดรถ ราวบันไดสำหรับผู้สูงอายุ ป้ายบอกทาง เป็นต้น

การจัดทำคู่มือการช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ คลินิกทันตกรรมรวม1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เล่มนี้มีหลักการ และ แนวปฏิบัติ 7 ขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 การเตรียมตัวบุคลากร

1. การล้างมือ
2. การใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกาย

3.1.2 เตรียมเก้าอี้ทำฟัน

3.1.3 การเตรียมเครื่องมือ และอุปกรณ์ตรวจเพิ่มเติม

3.1.4 การเตรียมผู้ป่วย

3.1.5 การช่วยทันตแพทย์ในงานตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก

3.1.6 การจัดการหลังให้บริการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก

3.1.7 การติดตาม และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.1.1 การเตรียมตัวบุคลากร สามารถแบ่งออกเป็น 2 รายการคือ การล้างมือ และการใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกาย

1. การล้างมือ เพื่อลดจำนวนเชื้อโรคที่อยู่บนมือ ลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อไปสู่ผู้ป่วย ลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อระหว่างผู้ป่วย และลดความเสี่ยงในการนำเชื้อโรคสู่ตนเอง ควรล้างมือให้สะอาดก่อนสวมถุงมือ และหลังจากถอดถุงมือ หรือล้างมือด้วยแอลกอฮอล์เจลที่มีความเข้มข้น 60–80% ในกรณีที่มีการรักษาต่อเนื่องและมือไม่สกปรก หากไม่สวมถุงมือควรล้างมือทุกครั้ง หลังจากสัมผัสกับพื้นผิวที่ปนเปื้อน ไม้ไว้เล็บยาว และไม่สวมเล็บปลอม ซึ่งเป็นแหล่งเก็บกักเชื้อโรค ก้อนน้ำที่ใช้ล้างมือไม่ปะปนกับก๊อกที่ใช้ล้างเครื่องมือ และเป็นก๊อกที่สามารถเปิด-ปิดโดยไม่ต้องใช้มือสัมผัส ซึ่งมีขั้นตอนการล้างมือให้สะอาด โดยมีแนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นตอน ดังภาพที่ 5

- 1) ใช้ฝ่ามือถูฝ่ามือ
- 2) ใช้ฝ่ามือถูหลังมือ และถูข้อมือ
- 3) ใช้ฝ่ามือถูฝ่ามือ และถูข้อมือ
- 4) ใช้หลังมือถูฝ่ามือ
- 5) ถูนิ้วหัวแม่มือโดยรอบด้วยฝ่ามือ
- 6) ใช้ปลายนิ้วถูขวางฝ่ามือ
- 7) ถูรอบข้อมือ

การล้างมือตาม 7 ขั้นตอน การตรวจสอบว่าการล้างมือสะอาดหรือไม่ สามารถสังเกตได้ด้วยตนเอง เช่น ไม้รู้สึกสกปรก ไม่มีคราบอับ และสบู่ถูกฟอกให้ทั่วทุกส่วนของมือตาม 7 ขั้นตอน นอกจากนี้ยังสามารถประเมินจากเวลาที่ใช้ในการล้างมือ ซึ่งควรใช้เวลาประมาณ 20–30 วินาที การล้างมือที่ถูกวิธีจะช่วยลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการล้างมือ

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2. การใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกาย เพื่อป้องกันการติดเชื้อระหว่างผู้ป่วยและผู้ให้บริการ ต้องมีการสวมชุดป้องกันร่างกายอย่างเคร่งครัดมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1) หมวก (Hair net) สวมหมวกคลุมผมก่อนปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันการติดเชื้อ และป้องกันสิ่งแปลกปลอมบนเส้นผม หรือละอองฝอยติดมากับเส้นผมขณะปฏิบัติงาน โดยเก็บผมเข้าใต้หมวกให้เรียบร้อย ซึ่งหมวกต้องคลุมหู ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการสวมหมวกคลุมผม

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2) แมสก์ (Mask) ควรสวมแมสก์ผ้ากระดาษ (Surgical mask) ในการปฏิบัติงานทั่วไป โดยใช้หน้ากากอนามัยทางการแพทย์ชนิดธรรมดา (Medical face mask) สำหรับงานที่มีการฟุ้งกระจายของละออง ควรใช้หน้ากากอนามัยทางการแพทย์ชนิดพิเศษ N95 เมื่อให้การรักษาที่ทำให้เกิดละออง (Droplets) หรือละอองฝอย (Aerosols) หรือให้การรักษาผู้ป่วยที่มีโรคติดต่อทางละอองหรือทางอากาศ (Airborne) แมสก์ที่ใช้ควรมีประสิทธิภาพในการกรองอย่างน้อย 95% สำหรับอนุภาคขนาด 0.3 ไมครอน ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ขั้นตอนการสวมหน้ากากอนามัย

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3) แวนป้องกัน (Protective eye wear) หรือแผ่นป้องกันใบหน้า (Face shield) แวนป้องกันควรมีขอบทางด้านข้างและด้านบน และสวมทับแว่นตาได้ ควรล้างทำความสะอาด และฆ่าเชื้อภายหลังการให้บริการผู้ป่วยทุกรายหรือเมื่อเห็นว่าสกปรก ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการสวมแผ่นป้องกันใบหน้า

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

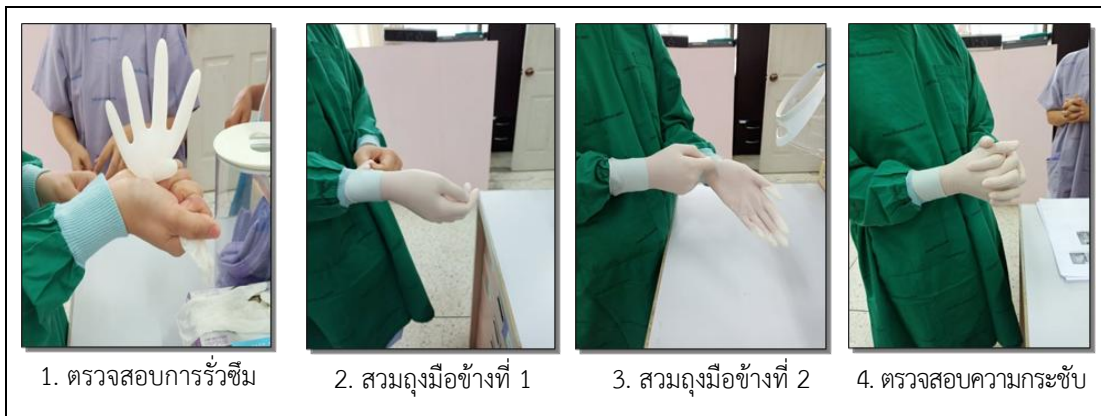
4) เสื้อกาวน์ (Gown) สวมชุดกาวน์ยาวแขนจุ่มคลุมถึงข้อมือ คอปิด ทับเสื้อผ้าที่สวมอยู่ หลีกเลี่ยงการมีเข็มขัดหรือกระเป๋าสตางค์เป็นที่กักเก็บสิ่งสกปรก ไม่ควรสวมเสื้อกาวน์ออกนอกบริเวณให้บริการ และควรเปลี่ยนอย่างน้อยวันละครั้ง หรือเมื่อเห็นว่าสกปรก ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ขั้นตอนการสวมเสื้อกาวน์

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

5) ถุงมือ โดยใช้ถุงมือชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้ง และภายหลังการใช้งานให้ถือเป็นขยะติดเชื้อ (ในระหว่างการรักษา หากถอดออกแล้วห้านำกลับมาใช้อีก) อาจพิจารณาใช้ถุงมือตรวจ (Examination gloves) เมื่อสวมถุงมือแล้ว ระหว่างการรักษาต้องไม่สัมผัสพื้นผิวที่ปนเปื้อน ซึ่งอยู่นอกบริเวณการรักษา (Operation field) หากจำเป็นต้องสัมผัส หลังการสัมผัสต้องเปลี่ยนถุงมือคู่มือใหม่ ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 ขั้นตอนการสวมถุงมือตรวจโรคทั่วไปชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้ง
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สรุปการใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกาย เพื่อเป็นการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อตามมาตรฐานระบบควบคุมและป้องกันการติดเชื้อ (Infection Prevention and Control Program) ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 การใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกาย
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3.1.2 เตรียมเก้าอี้ทำฟัน มีแนวปฏิบัติดังนี้

1. เปิดไฟ และลมเข้าเครื่อง
2. เช็ดทำความสะอาดพื้นผิวเก้าอี้ทำฟันและบริเวณโดยรอบด้วยน้ำสบู่ตามบริเวณต่อไปนี้ ดังภาพที่ 12
  - 1) แขนจับและภายนอกคอมไฟส่องปาก
  - 2) แขนจับและถาดรองรับเครื่องมือ
  - 3) ปุ่มควบคุมการทำงานของเก้าอี้ทำฟัน
  - 4) สายต่าง ๆ (สาย Hand piece สาย Triple syringe และ สาย Suction)
  - 5) อ่างล้างปากผู้ป่วย
  - 6) เบาะเก้าอี้ทำฟัน เก้าอี้ทันตแพทย์ และเก้าอี้ผู้ช่วยทันตแพทย์
3. ตรวจสอบการทำงานของเก้าอี้ทำฟันให้สามารถปรับขึ้น ลง และ เอนได้ ตรวจสอบการทำงานของ ที่ดูดน้ำลาย (High power suction) ให้สามารถทำงานได้
4. เดินน้ำออกจากสาย airtor และ triple syringe ทุกสายเป็นเวลา 2 นาที
5. วางเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์เบื้องต้นให้พร้อมใช้งาน ดังภาพที่ 13

ภาพที่ 12 การเช็ดทำความสะอาดพื้นผิวบริเวณเก้าอี้และบริเวณใกล้เคียงด้วยน้ำสบู่

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=5clZ4vURZ2A>

ภาพที่ 13 ลักษณะการเตรียมเก้าอี้ทำฟันรöntแพทย์และผู้ป่วย
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3.1.3 การเตรียมเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ ช่วยทันตแพทย์ในการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ คลินิกทันตกรรมรวม1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น การตรวจวินิจฉัยโรคช่องปากประกอบด้วย การตรวจสภาวะปริทันต์ การตรวจพยาธิสภาพ การตรวจรอยโรคบริเวณเนื้อเยื่ออ่อนในช่องปาก และการตรวจความผิดปกติของขากรรไกร และใบหน้า ซึ่งต้องมีการเตรียมเครื่องมือชุดตรวจพื้นฐาน และเครื่องมือตรวจเพิ่มเติม ดังนี้

1. ชุดตรวจ พื้นฐาน ประกอบด้วย ดังภาพที่ 14

- 1) ถาดวางเครื่องมือขนาดเล็ก
- 2) กระจกส่องปาก (Mouth mirror)
- 3) เครื่องมือตรวจ (Explorer)
- 4) ปากคีบ (Cotton pliers)
- 5) ท่อดูดน้ำลาย
- 6) หัว Triple Syringe
- 7) ผ้าคลุมหน้า หรือหน้าอกผู้ป่วย
- 8) แผ่นอลูมิเนียมฟอยล์
- 9) ผ้าก๊อซ (Gauze)
- 10) สำลี (Cotton)
- 11) แก้วน้ำ

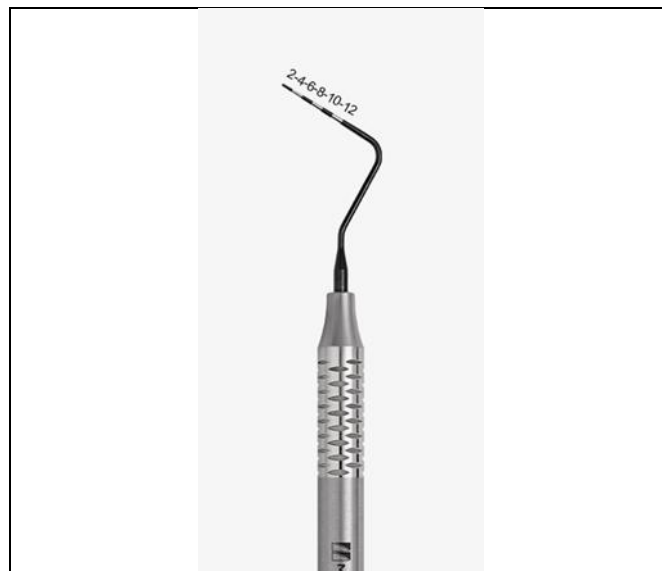

ภาพที่ 14 ชุดตรวจ พื้นฐาน

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2. เครื่องมือตรวจเพิ่มเติม

1) เครื่องมือตรวจวัดร่องลึกปริทันต์ (Periodontal probe) ดังภาพที่ 15

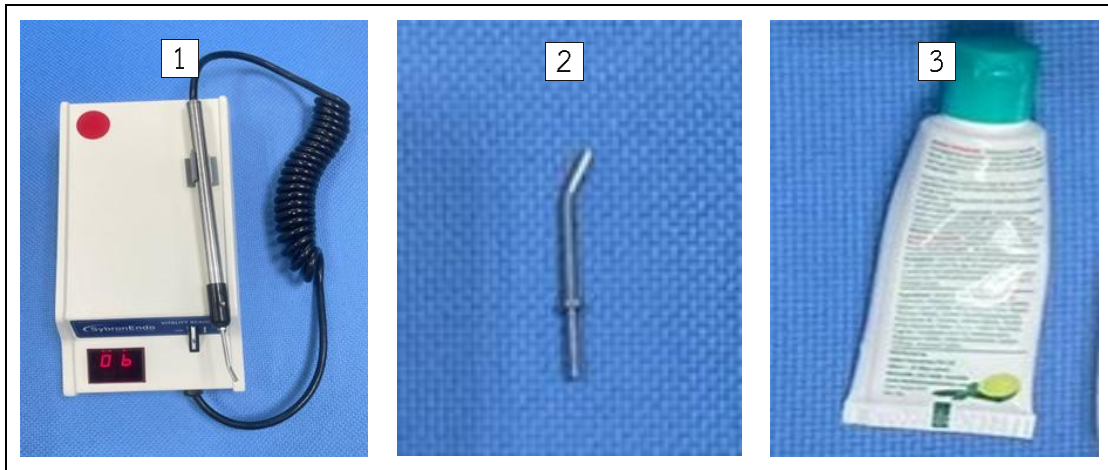

ภาพที่ 15 ตัวอย่างเครื่องมือวัดร่องลึกปริทันต์

ที่มา : www.medesy.it/en/products/periodontal-probe

2) เครื่องมือตรวจความมีชีวิตของฟัน (Vitality Test) ประกอบด้วย ดังภาพที่ 16

- (1) เครื่องมือตรวจความมีชีวิตของเนื้อเยื่อในโพรงฟัน (Electric Pulp Tester : EPT)
- (2) หัวตัวนำกระแสไฟฟ้าฟ้า (EPT Tip)
- (3) ยาสีฟัน

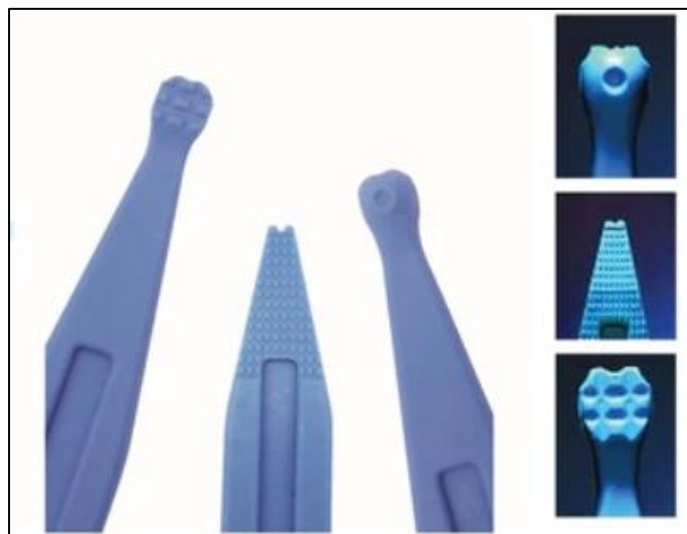

ภาพที่ 16 ตัวอย่างเครื่องมือตรวจความมีชีวิตของฟัน (Vitality Test)

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3) เครื่องมือตรวจหารอยร้าวของฟัน

- Tooth slooth ดังภาพที่ 17
- เครื่องฉายแสง ดังภาพที่ 18

ภาพที่ 17 เครื่องมือตรวจหารอยร้าวของฟัน Tooth slooth

ที่มา : <https://shopee.co.th/Tooth-Slooth>

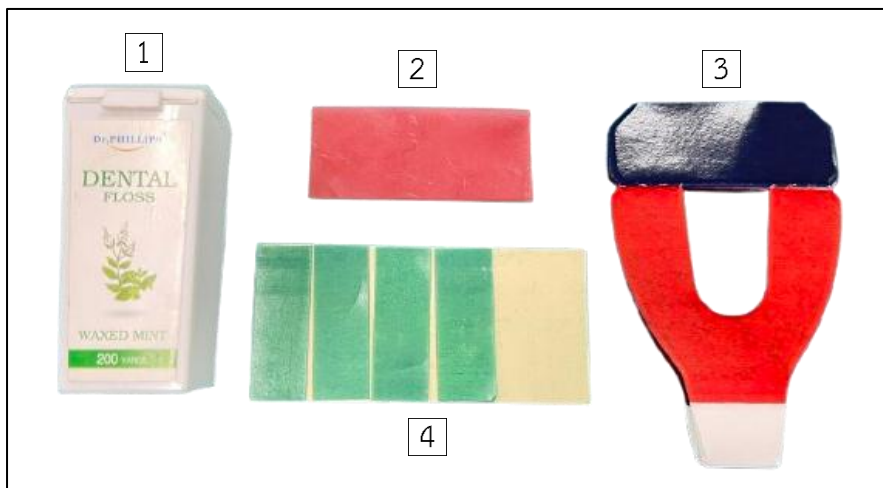

ภาพที่ 18 เครื่องฉายแสง

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

4) วัสดุ ตรวจสอบจุดสบฟัน ประกอบด้วย ดังภาพที่ 19

- (1) ไหมขัดฟัน
- (2) ขี้ผึ้งสีชมพู (Pink wax)
- (3) กระดาษกัดสบ (Articulating paper)
- (4) ขี้ผึ้งตรวจสอบการสบฟัน (Occlusal indicator wax)

ภาพที่ 19 ตัวอย่างวัสดุ ตรวจสอบจุดสบฟัน

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

5) เตรียมเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ ในงานเก็บคราบเยื่อช่องปากเพื่อตรวจหาเชื้อราในช่องปาก เมื่อทันตแพทย์พบรอยโรค ดังนี้

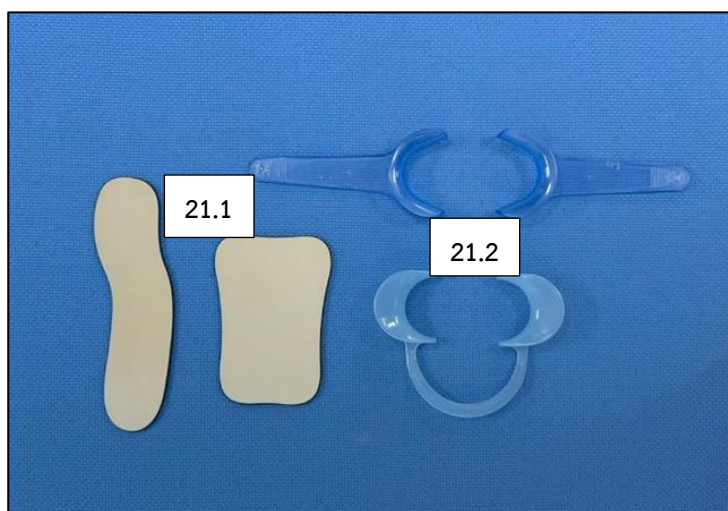
1. อุปกรณ์ถ่ายภาพในช่องปาก ประกอบด้วย

- (1) กล้องถ่ายภาพในช่องปาก ดังภาพที่ 20
- (2) กระจกถ่ายภาพในช่องปาก ดังภาพที่ 21.1
- (3) อุปกรณ์รีจิมฝีปาก และ กระจกพุงแก้ม ดังภาพที่ 21.2
- (4) หนังสือยินยอมให้ถ่ายภาพใช้เพื่อการศึกษา ดังภาพที่ 22
- (5) เอกสารสำหรับแจ้งรายการภาพถ่ายแต่ละบุคคล (บันทึกรายละเอียดถ่ายภาพไว้ก่อนถ่ายภาพในช่องปาก) ดังภาพที่ 23

ภาพที่ 20 กล้องถ่ายภาพในช่องปาก

ที่มา : <https://www.canon.com.hk/en/club/article/itemDetail.do?itemId=10341>

ภาพที่ 21 กระจกถ่ายภาพในช่องปาก อุปกรณ์รีจิมฝีปากและกระจกพุงแก้ม

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หนังสือยินยอมให้ถ่ายภาพใช้เพื่อการศึกษาและเผยแพร่ทางวิชาการ

เขียนที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....
อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

ยินยอมให้ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถ่ายภาพและสามารถนำภาพถ่ายหรือภาพรังสีไปใช้เพื่อ
การศึกษา การสอน และเผยแพร่ทางวิชาการได้

เพื่อเป็นหลักฐานแห่งการนี้ ข้าพเจ้าได้ลงลายชื่อไว้เป็นหลักฐานสำคัญต่อหน้าพยานข้างท้ายนี้

ลงชื่อ.....ผู้ยินยอม
(.....)
ลงชื่อ.....ผู้รับความยินยอม
(.....)
ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

ภาพที่ 22 ตัวอย่างหนังสือยินยอมให้ถ่ายภาพใช้เพื่อการศึกษา และเผยแพร่ทางวิชาการ
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วันที่...../...../.....
ชื่อ-สกุล.....DN.....
อาการ.....
.....
วินิจฉัยโรค.....
.....
อาจารย์.....
.....

ภาพที่ 23 เอกสารสำหรับแจ้งรายการภาพถ่ายแต่ละบุคคล (บันทึกรายละเอียดถ่ายภาพไว้ก่อนถ่ายภาพในช่องปาก)
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2. เครื่องมือ และวัสดุ อุปกรณ์ เก็บคราบเยื่อช่องปาก ประกอบด้วย ดังภาพที่ 24

(1) น้ำยาโพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ (Potassium hydroxide) หรือ ที่ใช้สูตรทางเคมี เรียกว่า KOH ความเข้มข้น 10%

(2) อุปกรณ์ในการขูด ใช้พายผสมซีเมนต์ (Cement spatula)

(3) แผ่นไลต์แก้วเก็บตัวอย่าง (Microscope slides)

(4) กระจกปิดสไลด์ (Microscope cover glass)

(5) ตะเกียงแอลกอฮอล์ (Alcohol burner)

(6) ไฟแชค

ภาพที่ 24 เครื่องมือ และวัสดุ อุปกรณ์ เก็บคราบเยื่อช่องปากเพื่อตรวจเชื้อราในช่องปาก

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3. กล้องจุลทรรศน์ (Light microscope) ดังภาพที่ 25

การเตรียมกล้องจุลทรรศน์ เปิดสวิตช์ไฟ และปรับความสว่างของแหล่งกำเนิดแสงให้เหมาะสมกับการใช้งาน ตรวจสอบสภาพความพร้อมของอุปกรณ์ เช่น สายไฟ ปลั๊กไฟ และสวิตช์ เปิด ปิด ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานและปลอดภัย

ภาพที่ 25 กล้องจุลทรรศน์แบบใช้แสง (Light microscopy)

ที่มา : <http://www.labsister.com>

3.1.4 การเตรียมผู้ป่วย มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. เชิญผู้ป่วยนั่งที่เก้าอี้ทำฟัน
2. ทำการระบุตัวตนผู้ป่วย โดยใช้ตัวบ่งชี้ เพื่อระบุตัวตนผู้ป่วย อย่างน้อย 2 ตัว เช่น ถามชื่อ นามสกุล และวัน เดือน ปีเกิด หรือ ถามชื่อ นามสกุล และ คูบัตรประชาชน เพื่อระบุตัวตนผู้ป่วย ตามแนวปฏิบัติ และเกณฑ์ประเมินมาตรฐานคุณภาพ และความปลอดภัย บริการทางทันตกรรม 2566
3. ให้ผู้ป่วยอมน้ำยากลิ้วปากและคอก่อนให้บริการ 30-60 วินาที เนื่องจากมีสถานการณ์โควิดทางโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีแนวทางปฏิบัติเพื่อควบคุม และป้องกันการติดเชื้อ โดยให้ผู้ป่วยอมน้ำยากลิ้วปากและคอก่อนทันตแพทย์ หรือนักศึกษาทันตแพทย์ทำการตรวจภายในช่องปากและคอ หากผู้ป่วยไม่แพ้อาหารทะเล ไม่มีประวัติการเป็นโรคไทรอยด์ และไม่ได้รับการรักษาด้วยยาต้านการอักเสบ จะใช้น้ำยาที่มีตัวยาโพวิโดนไอโอดีน มีคุณสมบัติฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ โดยผสมกับน้ำ ในอัตราส่วน เบตาดีน 1 มิลลิตรต่อน้ำ 30 มิลลิตร ให้ผู้ป่วยอมกลิ้วในช่องปาก เป็นเวลา 30 วินาทีแล้วบ้วนทิ้ง หากผู้ป่วยแพ้อาหารทะเล และหรือ มีประวัติการเป็นโรคไทรอยด์ หรือกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับยาต้านการอักเสบ จะใช้น้ำยาที่มีตัวยาคลอเฮกซีดีนเป็นตัวช่วยฆ่าเชื้อแบคทีเรียในช่องปาก ให้ผู้ป่วยอมกลิ้วในปากปริมาณ 15-20 มิลลิตร หรือ 1 ฝาขวด อมไว้ประมาณ 1 นาทีแล้วบ้วนทิ้ง ซึ่งมีแนวทางการเตรียมน้ำยา ดังภาพที่ 26
4. ปรับเก้าอี้และจัดทำนั่งหรือนอนตามสรีระของผู้ป่วยก่อนพบทันตแพทย์
5. คลี่ผ้าคลุมหน้าอกให้กับผู้ป่วยก่อนทันตแพทย์ตรวจ
6. เชิญทันตแพทย์ทำการตรวจวินิจฉัยโรค ทันตแพทย์จะทำการปรับเก้าอี้ทำฟันอีกครั้ง ตามตำแหน่งและความถนัดของทันตแพทย์ ดังภาพที่ 27

ภาพที่ 26 การเตรียมน้ำยาสำหรับผู้ป่วยอมกล้วปากและคอ
 ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพที่ 27 การเตรียมผู้ป่วย
 ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3.1.5 ขั้นตอนช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก

สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ คลินิกทันตกรรมรวม1 งานตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก ภายใต้ระบบการเรียนการสอน โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้ช่วยทันตแพทย์มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการให้บริการตรวจวินิจฉัยโรคในช่องปากแก่ผู้ป่วย ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. จัดเตรียมเครื่องมือ ผู้ช่วยทันตแพทย์เตรียม ชุดตรวจ พื้นฐาน ดังภาพที่ 14 และเรียงตามลำดับการใช้งาน ดังภาพที่ 28 ต่อหัว Triple Syringe เข้ากับด้ามจับท่อหุ้มบริเวณที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเก้าอี้ทำฟัน ด้วยแผ่นอลูมิเนียมฟอยล์ ได้แก่ ด้ามจับไฟ ด้ามจับภาคเครื่องมือทันตแพทย์ และ แผงปุ่มควบคุม ดังภาพที่ 29

ภาพที่ 28 การจัดเครื่องมือเรียงตามลำดับกับการใช้งาน
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพที่ 29 การท่อหุ้มบริเวณที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

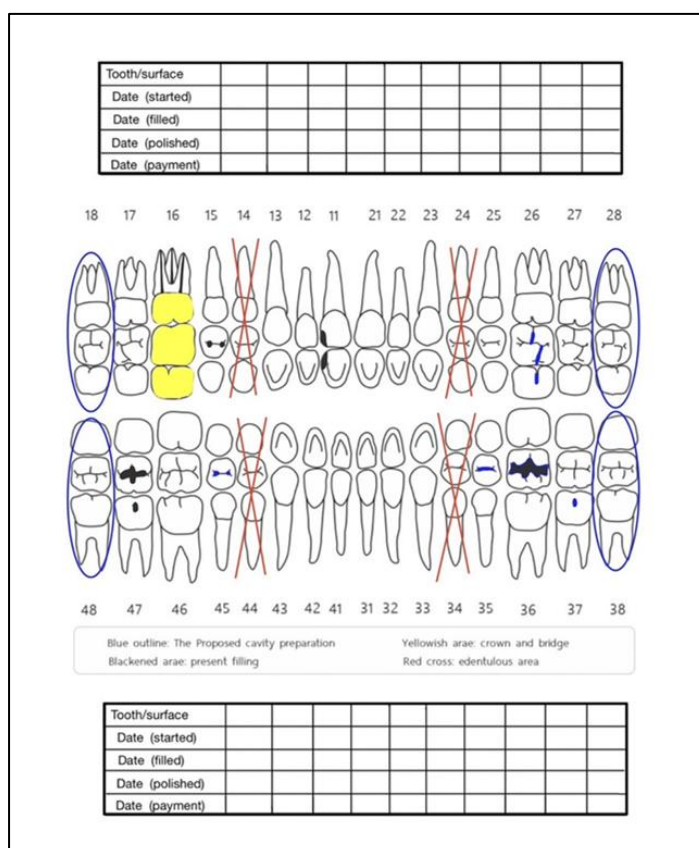
2. การช่วยทันตแพทย์ ทำการตรวจภายในช่องปาก อย่างละเอียดทั้งฟันและเนื้อเยื่ออ่อน (Soft tissue) ทั้งตำแหน่ง ที่เป็นอาการสำคัญ (Chief complaint) และส่วนใกล้เคียง รวมทั้งการสบฟัน โดยการตรวจด้วยตา (Inspection) ใช้เครื่องมือชุดตรวจการเคาะ (Percussion) การคลำ (Palpation) ผู้ช่วยทันตแพทย์มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการตรวจภายในช่องปากของผู้ป่วย ดังนี้

1) ปรับตำแหน่งไฟส่องปาก ให้เหมาะสมกับบริเวณที่ทันตแพทย์ต้องการตรวจ เพื่อให้สามารถมองเห็นได้ชัดเจน

2) ดูดน้ำลายหรือสารคัดหลั่งในช่องปาก เพื่ออำนวยความสะดวกในการตรวจ และลดความเสี่ยงต่อการสำลักหรือการติดเชื้อ

3) สังเกตอาการของผู้ป่วยระหว่างการตรวจ เช่น อาการเจ็บปวด ความรู้สึกไม่สบาย หรือการตอบสนองต่อการตรวจ

4) จัดบันทึกลักษณะของฟันหรือรอยโรคที่ทันตแพทย์ตรวจพบ ลงในแผนภาพฟันอย่างถูกต้องและครบถ้วน ตามคำสั่งของทันตแพทย์ ดังภาพที่ 30

ภาพที่ 30 ตัวอย่างการบันทึกบนแผนภาพฟัน

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3. การช่วยทันตแพทย์ตรวจวัดร่องลึกปริทันต์ (Periodontal Probing) ในขั้นตอนการตรวจวัดร่องลึกปริทันต์ ทันตแพทย์จะใช้เครื่องมือ Periodontal probe ดังภาพที่ 15 เพื่อประเมินสุขภาพของเนื้อเยื่อปริทันต์รอบฟัน ผู้ช่วยทันตแพทย์มีหน้าที่สนับสนุนการทำงานของทันตแพทย์ดังนี้

- 1) ผู้ช่วยทันตแพทย์ส่งเครื่องมือวัดร่องลึกปริทันต์ ให้ทันตแพทย์วัดร่องลึกปริทันต์ ดังภาพที่ 31 อย่างถูกต้องและปลอดภัย
- 2) ผู้ช่วยทันตแพทย์คอยปรับไฟ และช่วยจัดบันทึกตำแหน่งของฟันที่มีร่องลึกปริทันต์ผิดปกติ รวมถึงตำแหน่งที่มีเลือดออกขณะทำการตรวจ ตามที่ทันตแพทย์ระบุ
- 3) ผู้ช่วยทันตแพทย์ใช้เครื่องดูดน้ำลายหรือดูดเลือดในช่องปาก เพื่อให้บริเวณที่ทำการตรวจชัดเจน และช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานของทันตแพทย์

ภาพที่ 31 ตัวอย่างการตรวจวัดร่องลึกปริทันต์

ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

4. การช่วยทันตแพทย์ตรวจความมีชีวิตของฟัน (Vitality Test) เมื่อต้องมีการตรวจประเมินความมีชีวิตของฟัน ผู้ช่วยทันตแพทย์มีหน้าที่เตรียมเครื่องมือ และ วัสดุที่ใช้ในการตรวจ ดังภาพที่ 16 ดังนี้

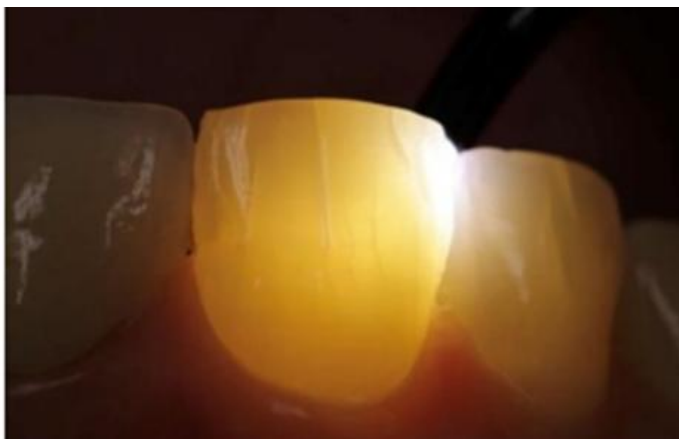
- 1) ผู้ช่วยทันตแพทย์ เตรียมเครื่องมือ โดยการต่อหัว EPT Tip เข้ากับด้ามจับเครื่อง EPT บีบยาสีฟันเล็กน้อย เพื่อใช้เป็นตัวกลางในการนำกระแสไฟฟ้าให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 16
- 2) ทันตแพทย์อธิบายขั้นตอน และวัตถุประสงค์การตรวจให้เข้าใจ เพื่อให้ผู้ป่วยเข้าใจและพร้อมตอบสนองได้ดี ในขณะที่ตรวจ
- 3) เตรียมช่องปากก่อนทำการตรวจ ผู้ช่วยทันตแพทย์ช่วยกันลิ้นและกระพุ้งแก้ม เพื่อให้ทันตแพทย์สามารถเข้าถึงบริเวณที่ต้องการตรวจได้สะดวก ดังภาพที่ 32
- 4) ผู้ช่วยทันตแพทย์ส่งสำลีหรือผ้าก๊อชให้ทันตแพทย์ เพื่อใช้ในการกั้นน้ำลายและทำให้บริเวณฟันที่ทำการตรวจแห้งสนิท ทันตแพทย์นำหัวเครื่องมือสัมผัสที่ผิวฟัน และเริ่มปล่อยกระแสไฟฟ้า
- 5) ระหว่างทันตแพทย์ทำการตรวจ ผู้ช่วยทันตแพทย์ช่วยสังเกตอาการตอบสนองของผู้ป่วยร่วมกับทันตแพทย์ เช่น สีหน้า อาการสะดุ้ง หรือความรู้สึกเจ็บ จดบันทึกผลการตรวจหรือสิ่งผิดปกติที่ทันตแพทย์ระบุไว้
- 6) ทันตแพทย์ทดสอบฟันซี่ ควบคุมที่มีสุขภาพดีในขาไกรกรรเดียวกันเพื่อเปรียบเทียบการตอบสนอง

ภาพที่ 32 ตัวอย่างการช่วยทันตแพทย์ตรวจความมีชีวิตของฟัน
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

5. การช่วยทันตแพทย์ ตรวจสอบรอยร้าวของฟัน

- 1) ผู้ช่วยทันตแพทย์เตรียมเครื่องมือตรวจสอบรอยร้าวของฟัน (Tooth sloth) และเครื่องฉายแสง ดังภาพที่ 17 และ ภาพที่ 18 ให้ทันตแพทย์
- 2) ผู้ช่วยทันตแพทย์ช่วยดูดน้ำลาย และปรับไฟส่องปากให้ตรงกับตำแหน่งการตรวจ
- 3) ทันตแพทย์สังเกตรอยร้าวด้วยตาเปล่า ผู้ช่วยทันตแพทย์เตรียมเครื่องฉายแสงส่งให้ทันตแพทย์ และปิดคอมไฟ เพื่อให้ทันตแพทย์สามารถมองเห็นรอยร้าวได้ชัดเจนมากขึ้น ดังภาพที่ 33 และ ภาพที่ 34
- 4) กรณีทันตแพทย์ตรวจหารอยร้าวไม่พบ ผู้ช่วยทันตแพทย์ส่ง Tooth slooth ให้ทันตแพทย์ และช่วยดูดน้ำลาย และปรับไฟส่องปากให้ตรงกับตำแหน่งการตรวจ
- 5) ทันตแพทย์ใช้ Tooth slooth ให้ผู้ป่วยกัดทดสอบ ดังภาพที่ 35 ผู้ช่วยทันตแพทย์สังเกตอาการของผู้ป่วย และจดบันทึกผลการตรวจ หรือสิ่งผิดปกติที่ทันตแพทย์ระบุ

ภาพที่ 33 ตัวอย่างแสงสามารถส่องทะลุผ่านโครงสร้างฟันทั้งหมดได้
ที่มา : “คู่มือปฏิบัติงานแนวทางการรักษาฟันร้าว” โดย ทพ. ปรีชา นราประเสริฐกุล หน้า 8

ภาพที่ 34 ตัวอย่างแสงไม่สามารถผ่านรอยแตก ทำให้เกิดเงามืดบริเวณด้านหลังของรอยแตก
ที่มา : “คู่มือปฏิบัติงานแนวทางการรักษาฟันร้าว” โดย ทพ. ปรีชา นราประเสริฐกุล หน้า 22

ภาพที่ 35 ตัวอย่างการการใช้เครื่องมือตรวจรอยร้าวของฟัน (Tooth sloth)

ที่มา : “คู่มือปฏิบัติงานแนวทางการรักษาฟันร้าว” โดย ทพ. ปรีชา นราประเสริฐกุล หน้า 19

6. การช่วยทันตแพทย์ ส่งถ่ายภาพรังสี เพื่อประกอบการวินิจฉัยทางทันตกรรม เมื่อทันตแพทย์มีความประสงค์จะส่งผู้ป่วยเข้ารับการถ่ายภาพรังสี เพื่อนำมาใช้ประกอบการวินิจฉัยโรคในช่องปาก ผู้ช่วยทันตแพทย์มีหน้าที่นี้

1) ผู้ช่วยทันตแพทย์เตรียมใบนำทาง และติดป้ายแจ้งเตือนให้แก่บุคลากรในห้องถ่ายภาพรังสี เพื่อให้สามารถแนะนำผู้ป่วยกลับมายังคลินิกตรวจวินิจฉัยโรคช่องปากได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้เป็นการป้องกันความสับสน เนื่องจากผู้ป่วยที่เข้ารับการถ่ายภาพรังสีอาจถูกส่งมาจากคลินิกอื่นด้วยเช่นกัน ดังภาพที่ 36

2) อธิบายเส้นทางไปยังคลินิกทันตรังสีอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเข้ารับบริการได้อย่างราบรื่น

หมายเหตุ ประเภทของภาพรังสีที่ทันตแพทย์อาจส่งถ่าย มีดังนี้

- ภาพถ่ายรังสีพาโนรามิก (Panoramic radiography) ทันตแพทย์จะส่งถ่ายภาพชนิดนี้เมื่อมีความจำเป็นต้องตรวจหาฟันคุด ฟันเกิน หรือประเมินโครงสร้างของขากรรไกรโดยรวม ดังภาพที่ 37

- ภาพถ่ายรังสีรอบปลายรากฟัน (Periapical technique) ใช้ในการประเมินสภาพเนื้อเยื่อปริทันต์ รวมถึงเนื้อเยื่อรอบรากฟันและกระดูกที่รองรับฟัน เมื่อต้องการตรวจหาการติดเชื้อ การอักเสบ หรือพยาธิสภาพต่าง ๆ บริเวณปลายรากฟัน เช่น ถุงน้ำปลายราก (Apical cyst) รวมถึงเพื่อวางแผนการรักษาคลองรากฟัน หรือการถอนฟัน ดังภาพที่ 38

- ภาพถ่ายรังสีเทคนิคไบต์วิง (Bite-Wing technique) ใช้ตรวจหารอยผุบริเวณด้านประชิดของฟัน ซึ่งอาจไม่สามารถสังเกตเห็นได้จากการตรวจในช่องปากโดยตรง นอกจากนี้ยังช่วยประเมินขนาดและลักษณะของโพรงประสาทฟัน รูปร่างของสันกระดูกเบ้าฟัน รวมถึงความแนบสนิทของวัสดุอุดฟันและครอบฟันบริเวณด้านประชิด ดังภาพที่ 39

X-Ray แล้วส่ง ห้องDiag (MC3)

DN : 680
ชื่อ - สกุล :
วันเกิด : 0
อายุ : 21 ปี เบอร์โทร : 096-920-0598
ขอรับบริการ : ตรวจสุขภาพประจำปี
วันที่รับบริการ : วันพฤหัสบดี ที่ 13 ก.พ 2568
แผนก : คลินิกการดูแลสุขภาพ
ชื่อ : UCS คลินิกการดูแลสุขภาพ
ชื่อห้อง : พญญ 12 34 0
โครงการ :
โรงพยาบาล : รพ.ศรีนครินทร์
เบอร์โทร : 053-2829 / 1311

Compass : ตรวจสุขภาพ ทั่วไป
SYS : 135 mmHg
DIA : 77 mmHg
HR : 88 BPM
MAP : 90 mmHg

6801299
ศูนย์บริการ

ตรวจวัดไข้
 ส่องปอดด้วยกล้อง
 ส่องปอดด้วยมือ *10/*
 ส่องปอดด้วยหูฟัง
 ส่องปอดด้วยเครื่อง
 ส่องปอดด้วยเครื่อง
 ส่องปอดด้วยเครื่องแบบพกพา ซาฟารี
 ส่องปอดด้วยเครื่องแบบพกพา ไมโคร
 ส่องปอดด้วย ไมโคร
 ส่องปอดด้วย ไมโคร
 ส่องปอดด้วยเครื่อง ซาฟารี
 ส่องปอดด้วยเครื่อง 1 (MC 3)
 ส่องปอดด้วยเครื่อง 2 (MC 4)
 ส่องปอดด้วยเครื่อง
 ส่องปอดด้วยเครื่อง
 ส่องปอดด้วยเครื่อง
 ส่องปอดด้วยเครื่อง
 ส่องปอดด้วยเครื่อง
 ส่องปอดด้วยเครื่อง

จำนวนเงิน

จำนวนเงิน

จำนวนเงิน

50. - บาท

QR Code

2568 เวลา 11:58 น.

รับบริการ : *X* *ไม่รับ*
(กรุณาระบุชื่อ)

ตรวจสุขภาพ : จิตกร ศรีนิพนธ์
ตรวจสุขภาพ : คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (13270)
วันที่รับบริการ : 13 กุมภาพันธ์ 2568 เวลา 11:53 น.

รหัส QR Code
Website: www.sripanit.com
ผู้ให้บริการ : บริษัท สรีนิพนธ์ จำกัด (มหาชน) 2025-02-13 11:54

ภาพที่ 36 ตัวอย่างชุดใบนำทางส่งผู้ป่วยถ่ายภาพรังสีเอกซเรย์
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพที่ 37 ตัวอย่างภาพรังสีเอ็กซเรย์แบบ Panoramic radiography
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพที่ 38 ตัวอย่างภาพรังสีเอ็กซเรย์แบบ Periapical technique
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

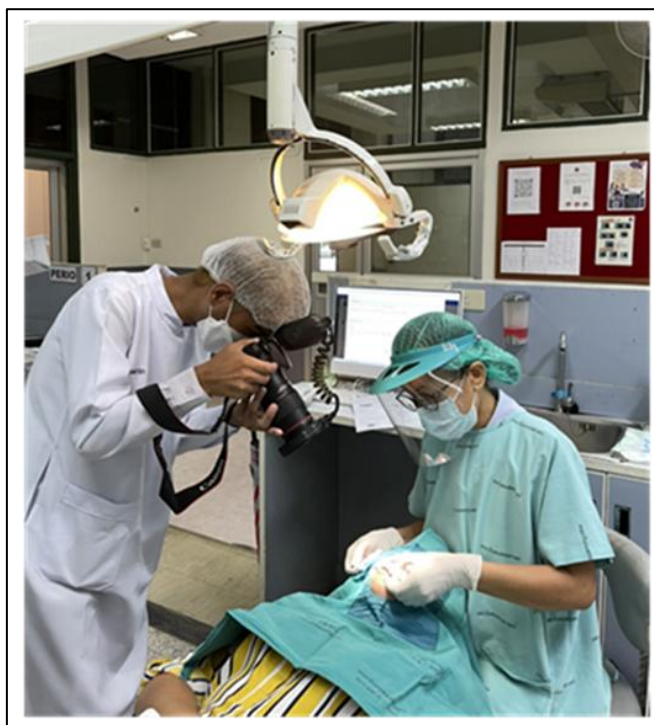
ภาพที่ 39 ตัวอย่างภาพรังสีเอ็กซเรย์แบบกัดปีก หรือ Bite-Wing technique
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

7. การช่วยทันตแพทย์ตรวจจุดสบฟัน กรณีผู้ป่วยได้รับการอุดฟัน หรือใส่ฟันปลอมแล้วมีจุดสูงค้ำ

- 1) ผู้ช่วยทันตแพทย์ใช้ Cotton plier คีบกระดาชเช็คสูงส่งให้ทันตแพทย์หรือ ชีผึ้ง ตามความจำเป็นและเหมาะสม
- 2) ทันตแพทย์ให้ผู้ป่วยกัดสบ เพื่อหาสาเหตุ และทำการวินิจฉัย
- 3) ทันตแพทย์บันทึกการส่งต่อผู้ป่วย เพื่อไปปรับการบำบัดฉุกเฉิน เช่นกรณีผู้ป่วยใหม่จะทำการส่งรักษาที่คลินิกทันตกรรมผู้ป่วยนอก กรณีผู้ป่วยยังอยู่ในความดูแลของนักศึกษา ทันตแพทย์จะส่งรักษาคลินิกต่างๆ ต่อไป ผู้ช่วยทันตแพทย์อธิบายขั้นตอนการรักษา ขั้นตอนการติดต่อ

8. การช่วยทันตแพทย์ ตรวจรอยโรคในช่องปาก แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ

- 1) ช่วยทันตแพทย์ถ่ายภาพในช่องปาก เพื่อบันทึกรอยโรคที่พบ
  - (1) ผู้ช่วยทันตแพทย์ นำหนังสือยินยอมให้ถ่ายภาพใช้เพื่อการศึกษา และเผยแพร่ทางวิชาการ ให้ผู้ป่วยเขียนยินยอมให้ถ่ายภาพ ดังภาพที่ 22
  - (2) ผู้ช่วยทันตแพทย์เขียนเอกสารสำหรับแจ้งรายการภาพถ่าย แต่ละบุคคล บันทึกรายละเอียดถ่ายภาพไว้ก่อนถ่ายภาพในช่องปาก ดังภาพที่ 23 และ ถ่ายภาพไว้ก่อนที่ทันตแพทย์จะเริ่มถ่ายภาพในช่องปาก
  - (3) ผู้ช่วยทันตแพทย์ดูดน้ำลายให้ผู้ป่วย เพื่อเตรียมความพร้อมช่องปากก่อนถ่ายภาพ
  - (4) ผู้ช่วยทันตแพทย์ใช้อุปกรณ์รั้งริมฝีปากและกระพุ้งแก้ม พร้อมถือกระจกถ่ายภาพในช่องปาก วางให้ครอบคลุมบริเวณตำแหน่งรอยโรค และปรับมุมมองของกระจกถ่ายภาพ และ เล่นสีก้องให้เหมาะสม และ คอยเป่าลมไม่ให้กระจกเกิดฝ้าจากลมหายใจ ดังภาพที่ 40

ภาพที่ 40 ลักษณะการช่วยทันตแพทย์ถ่ายภาพในช่องปาก
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2) การช่วยทันตแพทย์ เก็บคราบเยื่อช่องปาก เพื่อตรวจหาเชื้อรา

- (1) จัดเตรียมเครื่องมือ และวัสดุ อุปกรณ์ เก็บคราบเยื่อช่องปาก ดังภาพที่ 24
- (2) เตรียมกล้องจุลทรรศน์ ให้พร้อมใช้งาน
- (3) ผู้ช่วยทันตแพทย์ปรับคอมพิวเตอร์ให้อยู่ในตำแหน่งการทำงานของทันตแพทย์
- (4) ผู้ช่วยทันตแพทย์ส่ง Cement spatula ให้ทันตแพทย์ใช้สำหรับ ขูดคราบเยื่อช่องปาก ผู้ช่วยทันตแพทย์นำเยื่อมาป้ายตรงกลางของแผ่นสไลด์ เคลือบแผ่นเยื่อให้กระจายออก และหยดน้ำยาล้างโพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ความเข้มข้น 10% ประมาณ 1-2 หยด ปิดด้วยกระจกปิดสไลด์
- (5) ผู้ช่วยทันตแพทย์จุดตะเกียงแอลกอฮอล์ จากนั้นนำแผ่นสไลด์มาลนไฟเล็กน้อย และนำไปวางที่แท่งวางวัตถุของกล้องจุลทรรศน์ พร้อมหนีบแผ่นสไลด์ ดังภาพที่ 41 และภาพที่ 42
- (6) ทันตแพทย์ส่องกล้องเพื่อตรวจหาเชื้อราจากคราบตัวอย่างเยื่อของผู้ป่วย และทำการวินิจฉัย
- (7) ผู้ช่วยทันตแพทย์เก็บแผ่นสไลด์ที่ใช้งานเสร็จแล้ว ทิ้งในถังขยะสีแดง สำหรับทิ้งของมีคมโดยเฉพาะ (Safety box)

(8) ทันตแพทย์จะดำเนินการวิเคราะห์ผลการตรวจร่วมกับข้อมูลทางคลินิก เพื่อแจ้งผลการวินิจฉัย วางแผนการรักษา พร้อมสั่งยาให้ผู้ป่วย นัดติดตามอาการ และส่งต่อผู้ป่วยไปคลินิกที่เกี่ยวข้อง ผู้ช่วยทันตแพทย์ ส่งต่อผู้ป่วยตามแผนการรักษาของทันตแพทย์ กรณีผู้ป่วยที่มีภาวะเฉียบพลัน (Acute problem) ควรได้รับการบำบัดฉุกเฉินก่อน แล้วจึงดำเนินการส่งต่อเข้าระบบรองรับการรักษาตามปกติ

ภาพที่ 41 ตัวอย่างการถอนแผ่นสไลด์ด้วยไฟจากตะเกียงแอลกอฮอล์
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพที่ 42 ตัวอย่างการวางแผ่นสไลด์บนแท่นวางวัตถุ
ที่มา : โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3.1.6 การจัดการหลังให้บริการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก มีขั้นตอน และแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 1) จัดเก็บเครื่องมืออุปกรณ์และวัสดุ ใส่กล่องที่มีฝาปิดมิดชิด แล้วนำไปคัดแยกเครื่องมือเพื่อส่งทำให้ปราศจากเชื้อตามแนวทางปฏิบัติ
- 2) เช็ดทำความสะอาด และเก็บอุปกรณ์ ด้วยแผ่นกระดาษน้ำยาทำความสะอาดและทำให้ปราศจากเชื้อ เช่น เครื่องทดสอบความมีชีวิตของฟัน กระจกส่องหน้า อุปกรณ์สอนแปรงฟัน กล้องถ่ายภาพในช่องปาก กล้องจุลทรรศน์ เป็นต้น
- 3) เช็ดทำความสะอาดเก้าอี้ทำฟัน และอุปกรณ์ประกอบ ด้วยแผ่นกระดาษน้ำยา เช็ดทำความสะอาดและทำให้ปราศจากเชื้อเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับบริการผู้ป่วยรายต่อไป
- 4) ให้คำแนะนำผู้ป่วย และญาติผู้ป่วย ในการติดต่อรับการรักษา และไปเข้าระบบรอรับการรักษาที่คลินิกทันตกรรมที่เกี่ยวข้อง ตามคำสั่งทันตแพทย์
- 5) กรณีทันตแพทย์ต้องการติดตามอาการผู้ป่วย ช่วยทันตแพทย์บันทึกการนัดหมาย และออกใบนัดให้ผู้ป่วย ตามวัน เวลาที่ทันตแพทย์กำหนด

3.1.7 การติดตาม และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

จากการปฏิบัติงานช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ คลินิกทันตกรรมรวม1 ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปากในระบบการเรียนการสอน โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งมีข้อที่เป็นปัญหา และ อุปสรรค ต่อการปฏิบัติงานที่ควรแก้ไขได้โดยผู้ปฏิบัติงานเอง โดยการปฏิบัติงานตามแนวทางปฏิบัติให้ถูกต้องทุกขั้นตอน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการตรวจสอบเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ให้พร้อม และมีการประสานงานกับคลินิกทันตกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบริการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก และการส่งต่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ป่วยได้รับการรักษาและได้เข้าระบบรอรับการรักษาอย่างครบถ้วน และมีความพึงพอใจ มีการติดตามผล และ ประเมินการปฏิบัติงานดังนี้

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	การติดตามประเมินผล
การเตรียมความพร้อมก่อนทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก	- จัดเตรียมเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์ได้ถูกต้อง ครบถ้วนพร้อมใช้งาน - เตรียมผู้ป่วย และ ประวัติได้ถูกต้องตามแนวปฏิบัติ	- แบบบันทึกการปฏิบัติงาน - สอบถามจากผู้ปฏิบัติงานหรือทันตแพทย์
การช่วยงานช่างเก้าอี้ทันตแพทย์ในการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก	- สามารถช่วยงานทันตแพทย์แต่ละขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง	- แบบบันทึกการปฏิบัติงาน

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	การติดตามประเมินผล
ให้คำแนะนำผู้ป่วยไปติดต่อรับการรักษา หรือเข้าระบบรอรับการรักษา หลังทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก	- เพื่อให้ผู้ป่วยที่ได้รับการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปากได้รับคำแนะนำในการรับการรักษาอย่างถูกต้องครบถ้วน และต่อเนื่อง โดยมุ่งหวังให้เกิดความต่อเนื่องในการดูแลรักษา และเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการทางทันตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ระบบการเรียนการสอนของนักศึกษาทันตแพทย์	- สอบถามจากทันตแพทย์และผู้ป่วย - สอบถามจากคลินิกที่เกี่ยวข้องในรายการส่งต่อ

3.2 จรรยาบรรณวิชาชีพ

3.2.1 จรรยาบรรณวิชาชีพผู้ช่วยทันตแพทย์

เนื่องจากตำแหน่งผู้ช่วยทันตแพทย์ ยังไม่มีการกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพในตำแหน่งนี้โดยตรง การปฏิบัติงานต้องยึดหลักจรรยาบรรณแห่ง วิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. 2538 มาใช้ โดยอนุโลม ดังนี้

- 1) ต้องไม่ประพฤติ หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ แห่งวิชาชีพทันตกรรม
- 2) ต้องประกอบวิชาชีพโดยไม่คำนึงถึงฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา สังคมหรือลัทธิการเมือง
- 3) ต้องปฏิบัติต่อผู้ป่วยโดยสุภาพ มีน้ำใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และปราศจากการบังคับขู่เข็ญ
- 4) ต้องรักษามาตรฐานของ การประกอบวิชาชีพทันตกรรม ในระดับดีที่สุดในระดับที่ผู้ช่วย โดยไม่เรียกร้อยเงินจ้างรางวัลพิเศษ นอกเหนือจากค่าบริการ ที่ควรได้รับตามปกติ
- 5) ต้องระมัดระวังตามวิสัยที่พึงมี มิให้การประกอบวิชาชีพทันตกรรมใด ๆ ของตน เป็นไปในลักษณะอนาจารต่อผู้ป่วย
- 6) ต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้ป่วย ซึ่งตนทราบมา เนื่องจากการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของผู้ป่วย หรือต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือตามหน้าที่
- 7) ต้องอธิบายถึงสาระสำคัญ ของการให้บริการ เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจการรักษาของผู้ป่วยรวม ถึงการแจ้งอัตราค่าบริการ
- 8) ต้องคำนึงถึงประโยชน์ ในการให้บริการแก่ผู้ป่วยเป็นสำคัญ
- 9) ต้องไม่รับผลประโยชน์ใด ๆ จากผู้ป่วย
- 10) ต้องปฏิบัติงานตามมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติการงานอย่างเคร่งครัด

3.2.2 มาตรฐานทางคุณธรรม และจริยธรรมในสายวิชาชีพ

มหาวิทยาลัยขอนแก่นปี พ.ศ. 2560 ได้กำหนด จรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย กกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของตน และยังคง ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณขององค์กรวิชาชีพที่ตนเป็นสมาชิก หรือสังกัดและตามประกาศอื่นที่มหาวิทยาลัยกำหนดขึ้นภายหลัง โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) พึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน อย่างเคร่งครัด
- 2) ใฝ่หาความรู้ สํารวจปรับปรุงตนเองและทำงานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ
- 3) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงาน
- 4) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 5) มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่
- 6) เป็นมิตรกับข้าราชการและลูกจ้างทุกคน
- 7) เก็บรักษาความลับข้อมูลที่ไม่ควรเปิดเผย
- 8) มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
- 9) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบ รวดเร็ว

3.3 หลักการปฏิบัติงานวงจรการบริหารงานคุณภาพ

หลักการปฏิบัติงานวงจรการบริหารงานคุณภาพ คือวงจรบริหารงานคุณภาพ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน Plan-Do-Check-Act หรือ วางแผน-ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ปรับปรุง เป็นกระบวนการที่ใช้ปรับปรุงการทำงานขององค์กรอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คู่มือช่วยทันตแพทย์ในงานตรวจวินิจฉัยโรคในช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์คลินิกทันตกรรมรวม1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ต้องดำเนินการตามกระบวนการหลักการ ปฏิบัติงาน PDCA เป็นหลักในการปฏิบัติงาน ดังนี้

หลักการปฏิบัติงาน PDCA	รายละเอียดในการปฏิบัติงานตามหลักการ PDCA
P = Plan (การวางแผน)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาขั้นตอนการตรวจวินิจฉัยโรคในช่องปากและบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยทันตแพทย์ 2. จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น ชุดตรวจ พื้นฐาน ที่ใช้ในงานตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก และ อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล 3. วางแผนจัดลำดับคิวผู้ป่วยเพื่อความต่อเนื่องของการทำงาน 4. เตรียมสถานที่ให้พร้อมและสะอาดเป็นไปตามมาตรฐานการควบคุมการติดเชื้อ

หลักการปฏิบัติงาน PDCA	รายละเอียดในการปฏิบัติงานตามหลักการ PDCA
	5. วางแผนสื่อสารกับผู้ป่วยเพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจก่อนตรวจ
D = Do (การปฏิบัติตามแผน)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้อนรับผู้ป่วย ตรวจสอบข้อมูลและทบทวนประวัติสุขภาพเบื้องต้นในระบบ DHIS 2. จัดเตรียมความพร้อมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น ชุดเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์พื้นฐานที่ใช้ในงานตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก ให้ทันตแพทย์ขณะตรวจวินิจฉัย 3. ช่วยทันตแพทย์ เช่น ช่วยคุดน้ำลาย เปิดไฟส่องตรวจ และจัดบันทึกผลการตรวจ 4. จัดเก็บเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์ หลังอาจารย์ทันตแพทย์และนักศึกษาทันตแพทย์ ตรวจวินิจฉัยโรคในช่องปากเสร็จ 5. ให้คำแนะนำเบื้องต้นแก่ผู้ป่วยตามคำสั่งของทันตแพทย์ 6. ส่งต่อผู้ป่วยไปเข้าระบบรองรับการรักษาตามคลินิกทันตกรรมที่เกี่ยวข้อง ในรายการส่งต่อผู้ป่วยของทันตแพทย์ 7. หากพบปัญหา อุปสรรค รีบแก้ไขทันที โดยปรึกษาอาจารย์ทันตแพทย์ หรือผู้เกี่ยวข้อง
C = Check (ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตรวจสอบความถูกต้องของประวัติผู้ป่วย 2. ตรวจสอบความสะอาดเก้าอี้ทำฟันและอุปกรณ์ประกอบให้สามารถใช้งานได้ 3. ความถูกต้องในการเตรียมเครื่องมือ ตรวจสอบว่าการเตรียมเครื่องมือถูกต้องครบถ้วนตามมาตรฐานหรือไม่ 4. ตรวจสอบเครื่องมือทางทันตกรรมให้อยู่ในสภาพปราศจากเชื้อก่อนนำไปใช้งาน เช่นสภาพบรรจุภัณฑ์ต้องไม่มีรอยร้าว หรือฉีกขาด ป้ายรายการและแถบเคมี 5. การปฏิบัติตามการเตรียมตัวบุคลากร ตรวจสอบการล้างมือ การใส่อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล และการทำความสะอาดเครื่องมือ ตรวจสอบการแต่งกายขณะปฏิบัติงาน ให้ถูกต้องตามมาตรฐาน 6. ตรวจสอบการยืนยันตัวตนผู้ป่วย ก่อนเชิญเข้าห้องตรวจ ก่อนทันตแพทย์ทำการตรวจ และก่อนส่งผู้ป่วยออก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก 7. ประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยเกี่ยวกับกระบวนการตรวจวินิจฉัยช่องปาก

หลักการปฏิบัติงาน PDCA	รายละเอียดในการปฏิบัติงานตามหลักการ PDCA
	8. ตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าตรงตามแผน และมาตรฐานแนวทางการปฏิบัติงานหรือไม่
A = Act (การปรับปรุงแก้ไข)	1. สรุปปัญหาและอุปสรรคที่พบระหว่างการปฏิบัติงาน เช่น ความล่าช้าหรือเครื่องมือไม่พร้อม 2. ประชุมปรึกษากับทีมงานเพื่อหาแนวทางแก้ไข 3. ปรับปรุงกระบวนการทำงานใช้ผลการประเมินในการแก้ไขข้อผิดพลาดและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน 4. จัดอบรมหรือฝึกทักษะเพิ่มเติม หากพบข้อบกพร่องในการทำงาน ควรมีการจัดอบรมหรือประชุม เพื่อวางแนวทางปฏิบัติและพัฒนาทักษะที่จำเป็น 5. เสริมสร้างกำลังใจ ใช้ผลการประเมินเพื่อให้คำชมเชยและสร้างแรงจูงใจในการทำงานแก่ผู้ช่วยทันตแพทย์

3.4 แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตรวจและวินิจฉัยโรคในช่องปาก เพ็ญศรี โภธิภักดี แขนงวิชาวินิจฉัยโรคช่องปาก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2548 ได้กล่าวไว้ใน เอกสารการสอนพื้นฐานการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก 569 305 ว่าการวินิจฉัยโรคในทางทันตแพทย์ต้องอาศัยความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ และศิลปะศาสตร์ ในการประเมินสุขภาพของผู้ป่วย ทั้งในการซักประวัติ การตรวจร่างกาย ด้วยความรอบคอบในการเก็บข้อมูล เป็นคนช่างสังเกตเพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน มีการใช้คำถามและกริยาที่เหมาะสม และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ป่วยและญาติเพื่อทำให้เกิดความไว้วางใจในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยโรค และได้ให้แนวทางการซักประวัติทางการแพทย์และประวัติทางทันตกรรม ดังต่อไปนี้

1. อาการนำ (Chief complaint) ที่ทำให้ผู้ป่วยมาพบทันตแพทย์ เช่น ปวดฟัน มีเลือดออกขณะแปรงฟัน ฟันโยก มีกลิ่นปาก เป็นต้น

2. ประวัติทางการแพทย์ ผู้ป่วยจะได้รับการซักประวัติดังต่อไปนี้ ประวัติโรคประจำตัว เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคหัวใจ โรคเลือด โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบทางเดินอาหาร โรคตับ โรคไต เนื้องอก มะเร็ง โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง โรคเลือด เป็นต้น รวมถึงการรักษาที่เคยได้รับหรือได้รับอยู่ในปัจจุบัน การเคยได้รับรังสีรักษา การผ่าตัด และการให้ยาเคมีบำบัด ยาที่ผู้ป่วยรับประทานอยู่ โดยการบันทึกชื่อ ขนาดของยาที่ได้รับและระยะเวลาที่ได้รับยามา ประวัติการแพ้ยา และลักษณะของอาการแพ้ที่เคยเป็น ประวัติอาการเจ็บป่วยซึ่งอาจเป็นอาการของโรคทาง

ระบบที่ผู้ป่วยเป็นแต่ไม่เคยตรวจ เช่น อาการเจ็บหน้าอก เวียนศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน เลือดออกง่าย น้ำหนักลด ตีชาน หายใจลำบาก เป็นต้น

3. ประวัติทางทันตกรรม นักศึกษาทันตแพทย์ หรือทันตแพทย์จะทำการซักประวัติดังต่อไปนี้

- 1) ประวัติการรักษาทางทันตกรรมที่เคยได้รับ เช่น เคยอุดฟัน ถอนฟัน และขูด
- 2) ประวัติการแพ้สารเคมีหรือวัสดุทางทันตกรรม และผลข้างเคียงจากการรักษาทางทันตกรรม เช่น แพ้ยาชา แพ้วัสดุบูรณะฟัน ถอนฟันแล้วเลือดหยุดยาก เป็นต้น
- 3) ประวัติอุบัติเหตุบริเวณใบหน้าและขากรรไกร
- 4) อาการปากแห้งและน้ำลายน้อย ซึ่งอาจสัมพันธ์กับยา หรือโรคประจำตัว
- 5) อุปนิสัยที่ผิดปกติบางประการ เช่น การกัดริมฝีปากและเล็บ นอนกัดฟัน การดูหนัง การหายใจทางปาก การกลืนที่ผิดปกติ เป็นต้น

4. ประวัติอื่น ๆ เช่น การสูบบุหรี่และการดื่มสุรา รวมถึงสารเสพติด

5. การตรวจในช่องปาก สำหรับนักศึกษาทันตแพทย์ จะแบ่งการบันทึกบัตรตรวจออกเป็น 2 แบบ คือ

1) บัตรตรวจอย่างสมบูรณ์ (Complete Chart (CC)) ซึ่งนักศึกษาจะต้องทำในส่วนของ Medical and dental history การ Charting และตรวจความผิดปกติทุกอย่างทั้งในส่วนของเนื้อเยื่อแข็ง (Hard tissue) และ เนื้อเยื่ออ่อน (Soft tissue)

2) บัตรตรวจแบบเฉพาะอย่าง (Emergency chart (EC)) นักศึกษาจะต้องทำในส่วนของ medical and dental history แต่ไม่ต้องทำ charting จะเขียนรายงานเฉพาะในส่วนที่เป็นอาการนำ (chief complaint) อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีนักศึกษาอาจตรวจพบความผิดปกติอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจาก chief complaint ที่จำเป็นจะต้องได้รับการรักษา เช่น มีเศษรากฟันค้าง (retained root) หรือ ฟันผุทะลุโพรงประสาทฟัน ในกรณีนี้นักศึกษาควรตรวจเพิ่มเติมด้วย

การลงแผนภาพฟัน เพ็ญศรี โปธิภักดี แชนงวิชาวินิจฉัยโรคช่องปาก คณะทันตแพทยศาสตรมหาวิทาลัยขอนแก่น 2548 ได้กล่าวไว้ใน เอกสารการสอนพื้นฐานการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก 569 305 การบันทึกลักษณะฟันที่ตรวจพบลงบนแผนภาพ โดยแบ่งแผนภาพออกเป็น 4 ส่วน ด้วยการสมมติเส้นแบ่งกึ่งกลางใบหน้าออกเป็นข้างขวาและข้างซ้าย และเส้นแบ่งระหว่างฟันบนกับฟันล่าง โดยให้จินตนาการว่าผู้ป่วยอยู่ตรงข้ามกับผู้ตรวจ ดังนั้น ฟันข้างขวาของผู้ป่วยจะอยู่ด้านเดียวกับฟันข้างซ้ายของผู้ตรวจ ในการบันทึกให้ใช้ดินสอสีต่าง ๆ ระบายหรือทำเครื่องหมายลงบนซี่ฟันที่ตรวจพบความผิดปกติ ทั้งนี้ สีที่ใช้ในการบันทึกเป็นข้อตกลงร่วมกันของแต่ละคลินิกซึ่งอาจมีความแตกต่างกันไป ในรายละเอียดการกำหนดความหมายของแต่ละสีสำหรับคลินิกวินิจฉัยโรคช่องปาก คณะทันตแพทยศาสตรมหาวิทาลัยขอนแก่น ได้กำหนดสีและสัญลักษณ์ที่ใช้ในการบันทึกลักษณะและความผิดปกติของฟันไว้ดังนี้

1. สีแดง ใช้ทำเครื่องหมายกากบาททับบนซี่ฟันที่ถูกถอนออกไปแล้ว
2. สีน้ำเงิน
  - 1) ใช้วงกลมล้อมรอบซี่ฟันที่ยังไม่ขึ้นในช่องปาก
  - 2) ใช้ระบายทึบในบริเวณที่มีพยาธิสภาพ เช่น ฟันผุ ฟันสึก หรือฟันบิ่น โดยให้ระบายในตำแหน่งที่สอดคล้องกับสภาพจริงในช่องปากของผู้ป่วย
  - 3) ใช้ระบายทึบในส่วนตัวฟัน กรณีมีรากฟันค้างอยู่ (retained root : RR)
  - 4) ในกรณีที่ฟันมีวัสดุอุดถาวรที่เสื่อมหรือชำรุด เช่น วัสดุอุดมีขอบร้าว วัสดุอุดเก่าบิ่นหรือแตก ให้ระบายสีน้ำเงินในส่วนที่ชำรุดนั้น ส่วนวัสดุอุดเดิมที่ยังคงอยู่ให้ระบายด้วยสีดำ และใช้สีน้ำเงินเขียนวงรอบรอยอุดเดิม เพื่อระบุว่าจำเป็นต้องได้รับการบูรณะใหม่
  - 5) ใช้ระบายบริเวณที่ใส่ครอบฟันชั่วคราว หรือบริเวณที่อุดด้วยวัสดุบูรณะชั่วคราว
  - 6) ใช้ระบายส่วนคลองรากฟัน ในกรณีที่การรักษาคลองรากฟันยังไม่เสร็จสมบูรณ์
3. สีดำ
  - 1) ใช้ระบายบริเวณที่มีการบูรณะด้วยวัสดุอุดฟันอะมัลกัม หรือวัสดุอุดสีเหมือนฟัน โดยระบายให้เหมือนวัสดุบูรณะในปากของผู้ป่วย
  - 2) ใช้ระบายส่วนคลองรากฟัน กรณีที่ผู้ป่วยได้รับการรักษารากฟันเสร็จสมบูรณ์แล้ว พร้อมเขียนคำว่า “RCT” (Root Canal Treatment) ไว้บริเวณปลายรากฟันซี่นั้น
4. สีเหลือง
  - 1) ใช้ระบายบริเวณที่อุด หรือครอบด้วยทอง ทองขาว โลหะ พอร์ซเลน หรือโลหะเคลือบพอร์ซเลน ในกรณีที่ใส่สะพานฟัน (bridge) ให้ระบายสีเหลืองบริเวณฟันหลัก ส่วนฟันที่ถูกถอนให้ทำเครื่องหมายกากบาทสีแดงทับ พร้อมทำเครื่องหมายปีกกาใต้ภาพฟันที่ใส่สะพานฟัน พร้อมเขียนคำว่า “Bridge”
  - 2) กรณีสะพานฟันหรือครอบฟันชำรุด หรือไม่ดี ให้ระบายแสดงด้วย สีน้ำเงิน
5. การระบุสิ่งผิดปกติอื่น ๆ บนแผนภาพฟัน ในการระบุสิ่งที่เป็ ความผิดปกติอื่น ๆ ของฟัน ให้เขียนด้วย ดินสอหรือปากกาสีน้ำเงิน ไว้บริเวณ ปลายรากฟันของซี่นั้น ๆ โดยใช้สัญลักษณ์หรือคำย่อที่กำหนด ดังต่อไปนี้
  - 1) ฟันที่มีรูปร่างผิดปกติ เช่น ฟันรูปหมุด (peg tooth) ฟันขนาดเล็ก (microdontia) หรือฟันแฝด (fusion) ให้เขียนบรรยายลักษณะไว้ที่บริเวณปลายรากฟันของซี่นั้น
  - 2) ฟันที่เรียงตัวซ้อนเก ให้ทำเครื่องหมาย ปีกกาใต้ภาพฟัน และเขียนคำว่า “crowding”
  - 3) ฟันที่ขึ้นบางส่วน (partially erupted) ให้เขียนอักษรย่อ PE ไว้ที่บริเวณปลายรากฟันซี่นั้น

4) ฟันที่ขึ้นผิดตำแหน่งหรือเบนจากแนวปกติ ให้เขียนอักษรย่อระบุทิศทางการเบนไว้ บริเวณปลายรากฟันของซี่นั้น ดังนี้

- เบนไปด้านแก้ม (Buccoversion) ย่อเป็น “BV”
- เบนไปด้านริมฝีปาก (Labioversion) ย่อเป็น “LaV”
- เบนไปด้านลิ้น (Linguverson) ย่อเป็น “LiV”
- เบนไปด้านเพดาน (Palatoversion) ย่อเป็น “PV”
- ฟันที่บิดหมุน (Torsiversion) ย่อเป็น “TV”

5) ฟันที่มีช่องว่างระหว่างซี่เนื่องจากฟันห่าง (spacing) ให้ใช้สัญลักษณ์ เส้นคู่ขนาน || ตามขนาดช่องว่างบริเวณใต้ภาพระหว่างฟันซี่ที่มีช่องว่าง

6) ฟันที่ล้มเอียง ฟันที่เคลื่อนจากตำแหน่งเดิมให้เขียนสัญลักษณ์ลูกศร → ใต้ภาพฟัน เพื่อแสดงทิศทางการล้มหรือเอียงของฟัน

7) ฟันน้ำนมที่ยังคงอยู่ในช่องปาก (retained deciduous tooth) ให้ใช้สัญลักษณ์ ดอกจัน * กำกับไว้ พร้อมระบุ หมายเลขซี่ฟันน้ำนม ที่บริเวณนั้น ในกรณีที่พบ ฟันเกิน ให้ใช้สัญลักษณ์ ดอกจัน * พร้อมเขียนคำว่า “supernumerary tooth” หรือ “mesiodens” หรือ “paramolar” ด้วย

8) ฟันที่งอกเกินระนาบสบฟัน (supraclusion) ให้ใช้สัญลักษณ์ ลูกศรชี้ลง ↓ ระบุไว้ใต้ ปลายรากฟันบน หรือสัญลักษณ์ชี้ขึ้น ↑ ระบุบริเวณใต้ปลายฟันล่าง

9) ฟันที่อยู่ต่ำกว่าระนาบสบฟัน (infraclusion) ให้ใช้สัญลักษณ์ ลูกศรชี้ขึ้น ↑ ระบุไว้ใต้ ปลายรากฟันบน หรือสัญลักษณ์ชี้ลง ↓ ระบุไว้ใต้ปลายฟันล่าง

10) ฟันที่มีรอยผุระยะแรก หรือความผิดปกติของผิวฟันที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ ให้เขียนคำว่า “Obs” (Observed) ไว้ใต้ซี่ฟันนั้น พร้อมอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้ป่วยทราบ เพื่อเน้นย้ำการดูแล ป้องกันและติดตามภาวะดังกล่าวต่อไป

บทที่ 4

เทคนิคและขั้นตอนการปฏิบัติงาน

คู่มือการช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ คลินิกทันตกรรมรวม1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีเทคนิคขั้นตอน และผังการปฏิบัติงานดังนี้

- 4.1 มาตรฐานการปฏิบัติงาน
- 4.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- 4.3 วิธีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 4.4 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน

4.1 มาตรฐานการปฏิบัติงาน

มาตรฐานการช่วยงานทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก คลินิกทันตกรรมรวม1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้ช่วยทันตแพทย์ ที่ปฏิบัติงานในคลินิกทันตกรรมรวม1 โดยมุ่งเน้นให้การช่วยงานตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน ปลอดภัย ถูกต้อง และส่งเสริมคุณภาพการบริการภายใต้ระบบการเรียนการสอน มีดังนี้

4.1.1 ความประหยัด คือ การปฏิบัติงานโดยใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดความสิ้นเปลืองโดยไม่ กระทบต่อคุณภาพการให้บริการ เพิ่มประสิทธิภาพการช่วยตรวจวินิจฉัย โดยเน้นความถูกต้อง รวดเร็ว และทันเวลา เพื่อรองรับจำนวนผู้ป่วย ที่หลากหลายภายใต้เวลาจำกัด

4.1.2 การส่งเสริม คือ การอำนวยความสะดวก ให้ทันตแพทย์ ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก เป็นไปอย่างราบรื่น และภาระงานที่รับผิดชอบ การประสานงาน และการอำนวยความสะดวกอย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.3 ความสะอาด คือ การจัดเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ และผู้ป่วยอย่างครบถ้วนก่อนเริ่มงาน อำนวยความสะดวกตรวจในตำแหน่งข้างแก้อีทันตแพทย์ โดยเน้นการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามหลักวิชาชีพ ปรับท่าของผู้ป่วยให้เหมาะสมกับการตรวจ พร้อมดูแลความสะอาดและความปลอดภัยของผู้ป่วย ตลอดระยะเวลาการให้บริการ

4.1.4 ความสะอาด ถูกต้อง ครบถ้วน ในการตรวจสอบความสะอาด และการฆ่าเชื้อเครื่องมือ ก่อนส่งให้ทันตแพทย์ จัดเตรียมและบันทึกข้อมูลทางคลินิก อย่างถูกต้อง และครบถ้วน

นอกจากหลักมาตรฐานด้านหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ช่วยทันตแพทย์ ยังต้องมีข้อกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานตามภาระงานของบุคลากร และมาตรฐานการปฏิบัติตามภาระงานของคณะทันตแพทยศาสตร์ ดังนี้

มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ช่วยทันตแพทย์ ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน

มาตรฐานที่ 1 มีความสามารถในการวางแผนปฏิบัติงานในประเด็น ดังนี้

- 1) มีการวางแผน กำหนดวิธีการ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- 2) มีการทำปฏิทินการปฏิบัติงาน
- 3) มีการกำกับ ติดตาม และการประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 4) มีการนำผลการประเมินมาพัฒนางาน ตนเอง และหน่วยงาน
- 5) พัฒนาแผนการปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรม และการบริการที่ดี

มาตรฐานที่ 2 มีความสามารถด้านการปฏิบัติงาน ดังนี้

- 1) มีจำนวนผลงาน และดัชนีชี้วัดให้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย
- 2) ผลงานที่ปฏิบัติมีความประณีต เรียบร้อย และรวดเร็วและสอดคล้องตามต้องการของผู้บังคับบัญชาและผู้รับบริการ
- 3) ได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติงาน และสามารถแก้ปัญหาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้
- 4) ผลงาน ตอบตัวชี้วัดของการประกันคุณภาพ และยุทธศาสตร์ของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

5) ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการรับบริการเพิ่มมากขึ้น และสร้างขวัญ กำลังใจ เพื่อให้บุคลากรเกิดความผาสุกในคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มาตรฐานที่ 3 เป็นผู้มีความคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการให้บริการ ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในการให้บริการตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยยึดผู้รับบริการเป็นสำคัญได้แก่ บุคลากร นักศึกษา และบุคคลภายนอกคณะและมหาวิทยาลัย
- 2) มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา อุทิศเวลาให้แก่ราชการและให้บริการต่อผู้มารับบริการ ด้วยความสะอาด รวดเร็ว ถูกต้อง งานมีประสิทธิภาพ
- 3) มีความเอื้ออาทร และเอาใจใส่ต่อผู้รับบริการอย่างเสมอภาคกันให้เกียรติ และ เคารพสิทธิและเคารพศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของผู้รับบริการ
- 4) มีทัศนคติในการปฏิบัติงานที่ดี
- 5) การเตรียมความพร้อมของระบบงานเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลง

มาตรฐานที่ 4 เป็นผู้มีความชำนาญและสั่งสมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพผู้ช่วยทันตแพทย์ ดังนี้

- 1) กระตือรือร้นในศึกษา ค้นคว้าองค์รู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ เครื่องมือทันตกรรมชนิดใหม่ ๆ
- 2) เข้าใจประเด็นต่าง ๆ ในวิชาชีพตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) พัฒนางค์ความรู้ใหม่ในการบริหารจัดการเครื่องมือทางทันตกรรมอยู่เสมอ
- 4) สามารถบูรณาการพัฒนางานให้ทันสมัย และต่อเนื่อง
- 5) สามารถวิเคราะห์ภาระงานที่รับผิดชอบเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร

4.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

การช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก เล่มนี้ผู้เขียนเสนอขั้นตอนการปฏิบัติงานไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

4.2.1 ขั้นตอนการเตรียมตัวบุคคลากร

- 1) การล้างมือ
- 2) การใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกาย

4.2.2 ขั้นตอนการเตรียมเก้าอี้ทำฟัน

4.2.3 ขั้นตอนการเตรียมเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์

4.2.4 ขั้นตอนการเตรียมผู้ป่วย

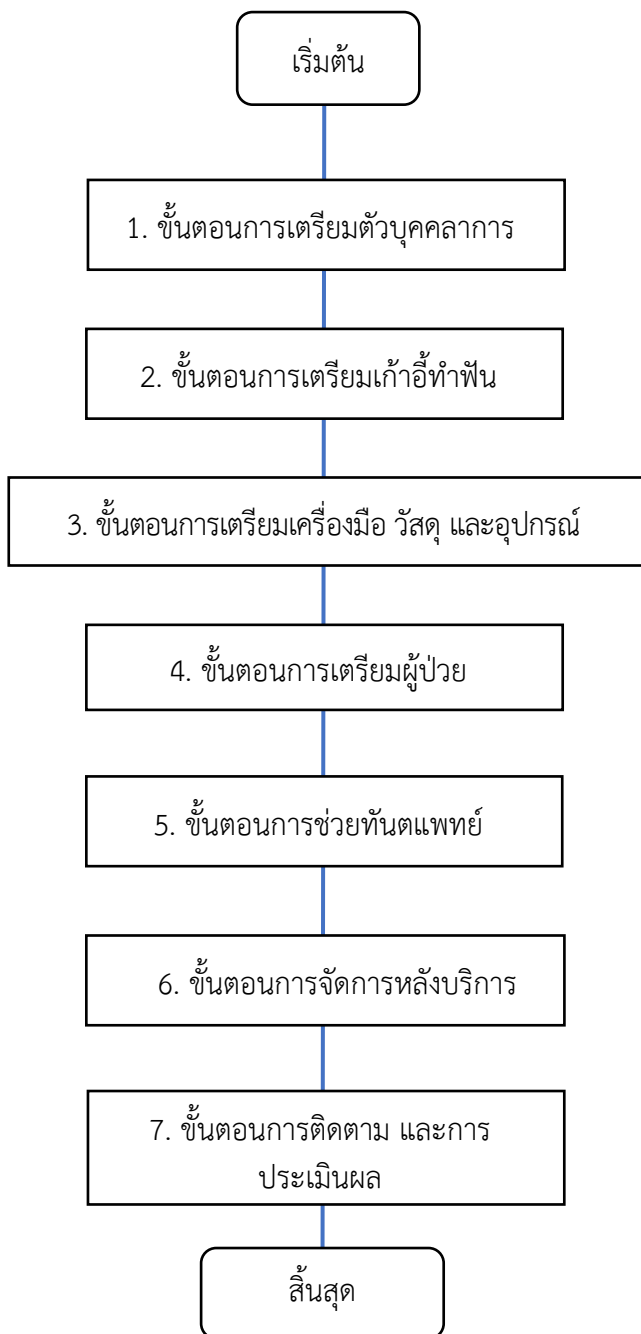
4.2.5 ขั้นตอนการช่วยงานทันตแพทย์

4.2.6 ขั้นตอนการจัดการหลังให้บริการ

4.2.7 ขั้นตอนการติดตาม และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

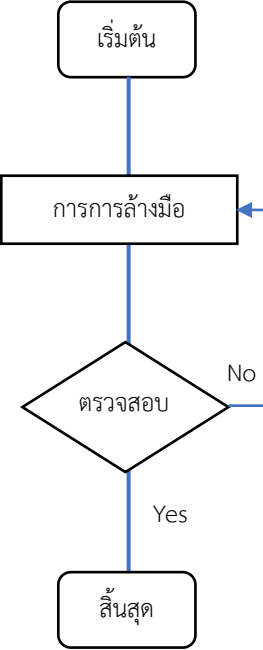

เพื่อให้การปฏิบัติงานช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้เขียนขอเสนอขั้นตอนการปฏิบัติงานออกเป็น 7 ขั้นตอน แบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ รูปแบบผังกระบวนการไหลของการปฏิบัติงาน (Flow Chat) และรูปแบบข้อความ (Wording) ตามรายละเอียดดังนี้

การช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ เล่มนี้ผู้เขียนเสนอ
ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้

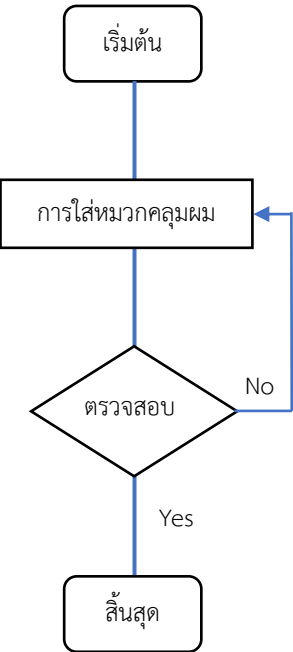

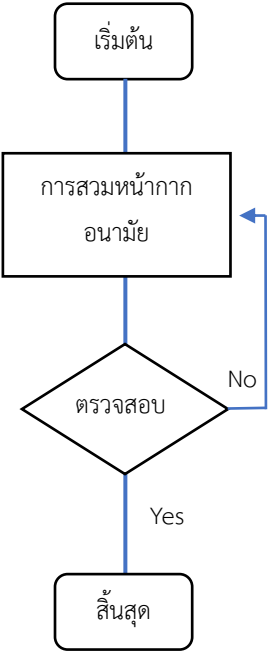

4.2.1 ขั้นตอนการเตรียมตัวบุคคลากร

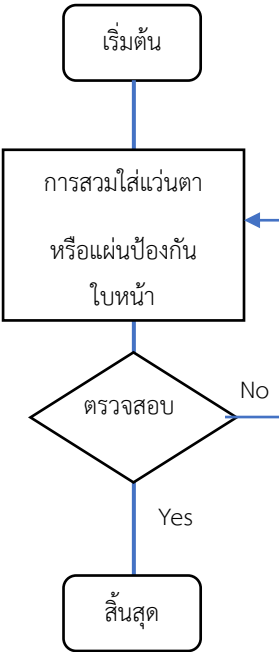

1) การล้างมือ

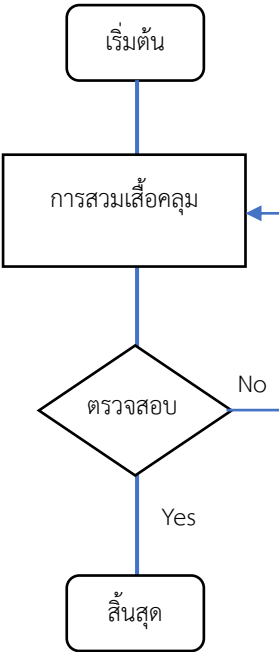

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
 <pre> graph TD A[เริ่มต้น] --> B[การล้างมือ] B --> C{ตรวจสอบ} C -- No --> B C -- Yes --> D[สิ้นสุด] </pre>	30 วินาที	1. ผู้ปฏิบัติงานทำการล้างมือให้สะอาดและถูกต้องตามหลักการ 2. ตรวจสอบการล้างมือ	การล้างมือ 7 ขั้นตอนมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ 1) ใช้ฝ่ามือถูกัน 2) ใช้ฝ่ามือถูหลังมือและใช้นิ้วถูขอกัน 3) ใช้ฝ่ามือถูฝ่ามือและนิ้วถูขอกัน 4) ใช้หลังมือถูฝ่ามือ 5) ถูนิ้วหัวแม่มือโดยรอบด้วยฝ่ามือ 6) ใช้ปลายนิ้วถูขวงฝ่ามือ 7) ถูรอบข้อมือ ดังภาพที่ 5 8) ล้างน้ำยาฆ่าเชื้อออกให้หมดด้วยน้ำสะอาด และเช็ดให้แห้ง ภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนการล้างมือ ตรวจสอบ การล้างมือมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ 1) การตรวจสอบการล้างมือด้วยการใช้เครื่องมือหรือกล่องตรวจสอบประสิทธิภาพการล้างมือ ซึ่งเป็นเครื่องที่ประกอบด้วยสารเรืองแสง และมีหลอดไฟ Black light สามารถเชื่อมต่อกับจอภาพเพื่อประเมินประสิทธิภาพการล้างมือ 2) การสังเกตการล้างมือ โดยการดูแลและควบคุมอย่างใกล้ชิด ให้ถูกต้องตามหลักการ 7 ขั้นตอน และมีการตรวจสอบจากเพื่อนร่วมงานหรือหัวหน้างาน	- ทันตแพทย์ - นักศึกษา ทันตแพทย์ - ผู้ช่วย ทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วย ทันตแพทย์

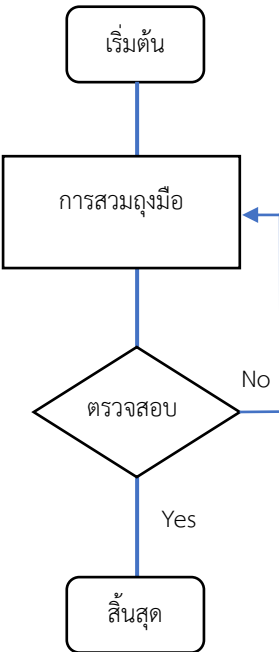

2) การใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกาย

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และแนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	1-2 นาที	<p>1. การใส่หมวกคลุมผม</p> <p>1) ก่อนการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันการติดเชื้อและป้องกันสิ่งแปลกปลอมเส้นผม หรือฝุ่นละอองที่ติดมากับเส้นผมหล่นขณะปฏิบัติงานซึ่งผู้ปฏิบัติงานต้องสวมใส่ให้ถูกวิธี และเก็บผมเข้าใต้หมวกให้เรียบร้อย ซึ่งหมวกต้องครอบปิดหูถ้าผู้ปฏิบัติงานสวมใส่ไม่ถูกต้องให้กลับไปตรวจสอบใหม่อีกครั้ง</p> <p>2) การตรวจสอบการใส่หมวกคลุมผมผู้ปฏิบัติงานควรมีการตรวจสอบหลังการใส่หมวกทุกครั้ง เนื่องจากหมวกที่ใส่มีทั้งชนิดที่เป็นผ้าและใยสังเคราะห์ ชนิดที่เป็นผ้าต้องมีการมัดหรือรัดปลายให้แน่นเพื่อไม่ให้หลุดแต่ถ้าเป็นชนิดใยสังเคราะห์ การใช้งานสะดวกและง่าย มีการระบายอากาศที่ดีกว่าชนิดผ้า</p>	<p>มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้</p> <p>1) ตรวจสอบสภาพของหมวก เช่น รอยขาด รอยร้าว สายผูกมัดตรงปลายหมวก(หมวกชนิดผ้า) มีสภาพความแข็งแรงคงทน ส่วนชนิดใยสังเคราะห์ ตรวจสอบความแข็งแรงของหมวกโดยการดึงออกตามแนวยาวทั้งสองข้าง</p> <p>2) คลี่หมวกออก ขยายออกเป็นวงกลม สวมคลุมผม และเก็บผมให้เรียบร้อย</p> <p>3) จัดด้านตะเข็บของผ้าที่ย้ายายึดให้อยู่ข้างหูทั้งสองข้าง</p> <p>4) จัดระดับของยางยึดให้พอดีกับรอบ ๑ ศีรษะ</p> <p>5) เก็บผมเข้าใต้หมวกให้มิดชิด ด้านตะเข็บของผ้าที่ย้ายายึดให้อยู่ข้างหูทั้งสองข้างและจัดระดับของยางยึดให้พอดีกับรอบ ๑ ศีรษะ</p> <p>ตรวจสอบความเรียบโดยดูว่าเก็บผมเข้าใต้หมวกได้เรียบร้อยไม่หลุดลุ่ยออกมานอกหมวก และหมวกปิดใบหูรวมถึงไม่มีรอยขาดหลังการใส่ ดังภาพที่ 6</p> <div data-bbox="906 1400 1262 1534"> <p>1. เตรียมหมวกคลุมผม 2. ถอนหมวกคลุมผมขึ้นศีรษะ 3. ปรับหมวกให้พอดี 4. ตรวจสอบความเรียบร้อย</p> </div> <p>ภาพที่ 6 การใส่หมวกที่ถูกต้อง</p>	<p>- ทันตแพทย์</p> <p>- นักศึกษา</p> <p>- ทันตแพทย์</p> <p>- ผู้ช่วยทันตแพทย์</p> <p>- นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์</p>

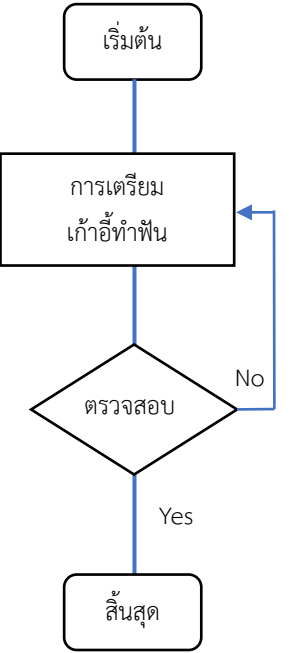

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
 <pre> graph TD Start([เริ่มต้น]) --> Mask[การสวมหน้ากากอนามัย] Mask --> Check{ตรวจสอบ} Check -- No --> Mask Check -- Yes --> End([สิ้นสุด]) </pre>	1 นาที	<p>2. การสวมหน้ากากอนามัย (Mask) เพื่อช่วยป้องกันระบบทางเดินหายใจจากมลพิษสารพิษ และเชื้อโรค รวมถึงลดการแพร่เชื้อซึ่งจำแนกใช้งานตามความเหมาะสมโดยทั่วไป หน้ากากจะมี 2 สี โดยสีด้านที่เป็นสีเข้มออกข้างนอก เพราะจะมีการกันน้ำ และการแพร่ของเชื้อไวรัส ซึ่งเหมาะที่สุดในการป้องกันการแพร่หรือรับเชื้อต่าง ๆ อย่างใช้หวัด จากเชื้อไวรัส และแบคทีเรีย ที่มากระจ่ายออกมาเวลาจามหรือไอ โดยเฉพาะเวลาจามที่มีแรงส่งละอองน้ำลายน้ำมูก กระจ่ายในรัศมีวงกว้าง วิธีใส่คือ ล้างมือให้สะอาดก่อนนำหน้ากากอนามัยมาใช้ เวลาสวมให้คลุมทั้งจมูกและปาก ขอบที่มีลวดอยู่ด้านบนสันจมูก และรอยจีบพับคว่ำลง ใช้แล้วทิ้ง กรณีที่มีการฟุ้งกระจาย ควรเลือกใช้ หน้ากากอนามัยทางการแพทย์ ชนิดพิเศษ N95 เนื่องจากมีคุณสมบัติช่วยป้องกันเชื้อโรคขนาดเล็กมาก ๆ ได้และมีประสิทธิภาพในการป้องกันสูงกว่า เช่น ป้องกันเชื้อไวรัส เชื้อแอนแทรกซ์หรือเชื้ออื่นที่เป็นอันตราย</p>	<p>มีแนวทางการเลือกหน้ากากอนามัย ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) สำหรับการปฏิบัติงานทั่วไปใช้ หน้ากากอนามัยทางการแพทย์ชนิดธรรมดา (Surgical mask) 2) สำหรับงานฟุ้งกระจาย ใช้ หน้ากากอนามัยทางการแพทย์ชนิดพิเศษ N95 3) การตรวจสอบสภาพหน้ากอกโดยตรวจสอบสภาพว่าหน้ากอกมีรูปร่างคงสภาพหลังบรรจุในกล่อง และก่อนการนำออกมาใช้งาน เช่น สี แถบโลหะ และสายรัดศีรษะ รวมทั้งตรวจสอบขนาดที่เลือกให้เหมาะสมกับใบหน้าของผู้สวมใส่ โดยพิจารณาจากการแนบสนิทกับแก้มและสันจมูก 4) สวมหน้ากากอนามัยทางการแพทย์ (Mask) มีแนวปฏิบัติ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - สวมครอบจมูก ปาก และคาง - ดึงสายรัดคล้องที่หู - ให้รัดขอบโลหะอ่อนให้แนบกับสันจมูก <p>ตรวจสอบการสวมหน้ากากอนามัยทางการแพทย์ (Mask) โดยตรวจสอบความกระชับของสายรัด ต้องปรับให้กระชับ ไม่หลวมหรือแน่นจนเกินไป และ แถบโลหะต้อง ปรับให้รับกับสันจมูก กรณีการสวมใส่หน้ากากอนามัยทางการแพทย์ ชนิดพิเศษ N95 ความกระชับ (Fit test) ตรวจสอบโดยการสูดลมหายใจหากสวมกระชับผ้าปิดปากจะแฟบลง และเวลาหายใจออกให้ตรวจสอบว่ามีอากาศออกด้านข้างใบหน้าหรือไม่ ดังภาพที่ 7</p> <p>ภาพที่ 7 ขั้นตอนการสวมหน้ากากอนามัย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษา ทันตแพทย์ - ผู้ช่วย ทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วย ทันตแพทย์

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
 <pre> graph TD Start([เริ่มต้น]) --> Process[การสวมใส่แว่นตา หรือแผ่นป้องกัน ใบหน้า] Process --> Check{ตรวจสอบ} Check -- No --> Process Check -- Yes --> End([สิ้นสุด]) </pre>	30 วินาที	<p>3. การสวมแว่นตา (Goggles) หรือ แผ่นป้องกันใบหน้า (Face Shield) เพื่อป้องกันตาจากการกระเด็นของเลือดและสารคัดหลั่งเชื้อไวรัสต่าง ๆ เข้าตาหรือแผ่นป้องกัน (Face shield) จะช่วยป้องกันรวมถึงใบหน้าการสวมใส่ควรปิดไปถึงด้านข้างของใบหน้าและสวมให้กระชับกับใบหน้า หลีกเลี่ยงการสัมผัสด้านนอกหลังการใช้หลังจากนั้นนำไปทำความสะอาดและทำการทำลายเชื้อต่อไป</p>	<p>มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) สวมแว่นตา (Goggles) ปรับให้กระชับ 2) ตรวจสอบความเรียบร้อย สวมใส่ให้กระชับพอดีไม่รัดแน่นจนเกินไปหรือไม่หลวมจนอาจหลุดร่วง 3) การสวมใส่แผ่นป้องกันใบหน้า (Face Shield) มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ให้เตรียมและปรับขนาดแผ่นป้องกันใบหน้า (Face Shield) ให้พร้อมสวมศีรษะ - สวมแผ่นป้องกันใบหน้า (Face Shield) บนศีรษะและปรับขนาดให้กระชับพอดีศีรษะ - ตรวจสอบความมองเห็นที่ชัดเจนสวมกระชับ ครอบคลุมใบหน้าที่ด้านข้างทั้งหมดรวมถึงความยาวถึงปลายคาง <p>จมูก ดังภาพที่ 8</p> <p>ภาพที่ 8 ขั้นตอนการสวมแผ่นป้องกันใบหน้า</p> <p>มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษา - ทันตแพทย์ - ผู้ช่วย - ทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วย - ทันตแพทย์

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
 <pre> graph TD A[เริ่มต้น] --> B[การสวมเสื้อคลุม] B --> C{ตรวจสอบ} C -- No --> B C -- Yes --> D[สิ้นสุด] </pre>	1 นาที	<p>4. การสวมเสื้อคลุม (Gown)</p> <p>จะช่วยป้องกันการปนเปื้อนเบื้องต้น ก่อนใช้ ควรดูชนิดของเสื้อคลุมที่นำมาใส่ควรใช้ชนิดที่กันซึมได้ และมีแขนยาว ตรวจสอบดูสภาพของเสื้อไม่มีรอยชำรุดหรือขาด ไม่ควรใช้ใส่ในการปฏิบัติงาน หรือดูแลผู้ป่วยมากกว่า 1 ราย หลังปฏิบัติงาน ควรถอดเสื้อคลุมให้ถูกวิธี โดยการม้วนให้ด้านนอก (ด้านที่เปื้อน) เข้าไปอยู่ข้างในและนำเสื้อคลุมใส่ในภาชนะที่มีติดขัดแล้วล้างมือ</p>	<p>1) เลือกประเภท ขนาดตัวเสื้อคลุมให้เหมาะสม เช่น ในงานฟุ้งกระจาย ควรเลือกชนิดกันน้ำ เลือกความยาวของตัวเสื้อและแขนเสื้อไม่ยาวจนเกินไป</p> <p>2) ตรวจสอบสภาพเสื้อคลุมว่ามีคุณสมบัติและพร้อมใช้งาน เช่น ไม่มีรอยขาด และมีสายผูกเสื้อครบถ้วน</p> <p>3) ขั้นตอนการใส่เสื้อคลุมมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จับเสื้อบริเวณใกล้คอ ยกขึ้นแล้วคลี่ออก ระวังระวังในการสัมผัส - สอดแขนเข้าในเสื้อที่ละแขนโดยสัมผัสเฉพาะด้านในเสื้อเท่านั้น - ใช้มือที่อยู่ในแขนเสื้อค่อย ๆ ดึงแขนเสื้ออีกข้างเพื่อให้แขนโผล่ออกมาแล้วค่อยๆ ขยับแขนเสื้อขึ้นไปทางไหล่ - ใช้มือเกี่ยวคอเสื้อด้านในข้างหลังเข้าหากัน และผูกเชือกที่คอด้านหลัง ดังภาพที่ 9 <p>ตรวจสอบความเรียบร้อยของการใส่เสื้อคลุม โดยเฉพาะส่วนปลายแขนเสื้อ ควรห่อหุ้มข้อแขน ให้กระชับและไม่แน่นเกินไป</p> <div data-bbox="912 1415 1270 1541" style="text-align: center;"> <p>1. ต้มเสื้อคลุม 2. ถอดเสื้อคลุมออก 3. พยายามใส่เสื้อคลุม 4. พยายามผูกสายด้านหลัง</p> </div> <p>ภาพที่ 9 ขั้นตอนการสวมเสื้อคลุม</p> <p>มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้</p>	<p>- ทันตแพทย์</p> <p>- นักศึกษา ทันตแพทย์</p> <p>- ผู้ช่วย ทันตแพทย์</p> <p>- นักเรียนผู้ช่วย ทันตแพทย์</p>

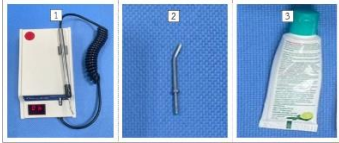
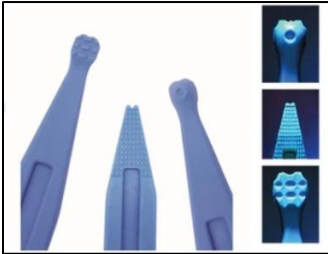

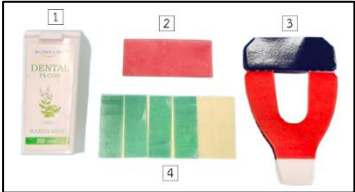
ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
 <pre> graph TD A[เริ่มต้น] --> B[การสวมถุงมือ] B --> C{ตรวจสอบ} C -- No --> B C -- Yes --> D[สิ้นสุด] </pre>	1 นาที	5. การสวมถุงมือ เพื่อป้องกันการสัมผัสวัสดุสิ่งสกปรกปนเปื้อนเชื้อโรคเลือด และสารคัดหลั่งของผู้ป่วย ซึ่งถุงมือมีหลายประเภท เช่น ถุงมือสะอาด ถุงมือปราศจากเชื้อ ถุงมือยาง การใช้ถุงมือที่เป็นชนิดถุงมือสะอาด และถุงมือปราศเชื้อ จะต้องล้างมือก่อนใส่ และหลังถอดถุงมือ ส่วนชนิดถุงมือยางจะใช้กรณีที่ใช้ล้างเครื่องมือและเก็บขยะ	<p>1) เลือกประเภทและขนาดของถุงมือที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงานไม่หลวมหรือ แน่นจนเกินไป</p> <p>2) สวมถุงมือตามขั้นตอนดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - คลี่ถุงมือมาวางเพื่อดูทิศทางการสวมถุงมือ - สอดมือข้างที่ 1 เข้าไปในถุงมือตามทิศทางของมือ - สอดมืออีกข้างตามทางทิศทางนิ้วมือ เช่น ข้างแรก - ปรับถุงมือให้กระชับตามรูปร่างมือ <p>การตรวจสอบความเรียบร้อยทำได้โดยดูความกระชับ สบายมือ ในการทำงานไม่รั่วซึม ดังภาพที่ 10</p> <div data-bbox="912 969 1265 1104" style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>ภาพที่ 10 ขั้นตอนการสวมถุงมือตรวจโรคทั่วไปชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้ง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษา ทันตแพทย์ - ผู้ช่วย ทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วย ทันตแพทย์

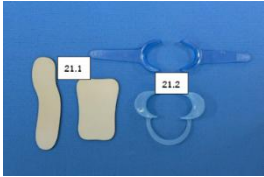
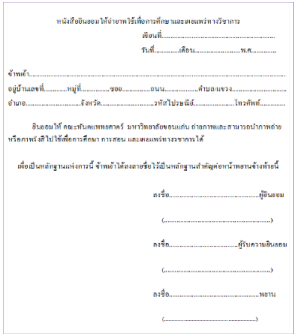

4.2.2 ขั้นตอนการเตรียมเก้าอี้ทำฟัน

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
 <pre> graph TD A[เริ่มต้น] --> B[การเตรียมเก้าอี้ทำฟัน] B --> C{ตรวจสอบ} C -- No --> B C -- Yes --> D[สิ้นสุด] </pre>	10 นาที	<p>ขั้นตอนการเตรียมเก้าอี้ทำฟัน</p> <p>การทำความสะอาดเก้าอี้ทำฟันและอุปกรณ์ ทำความสะอาดเก้าอี้ทำฟัน โคมส่องไฟ อ่างล้างมือ น้ำลาย อ่างล้างมือ และเติมน้ำในกระบอกน้ำประจำเก้าอี้ทำฟัน</p> <p>ตรวจสอบการทำงานของเก้าอี้ทำฟัน หากอุปกรณ์ใดไม่สามารถใช้งานได้ ให้ดำเนินการแจ้งซ่อมแก่ช่างเพื่อทำการตรวจสอบ และแก้ไขให้สามารถใช้งานได้ต่อไป</p>	<p>มีแนวทางการปฏิบัติงานดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) เปิดไฟ และลมเข้าเครื่อง 2) ทำความสะอาดเก้าอี้ทำฟัน และส่วนประกอบด้วยน้ำสบู่น้ำและเช็ดให้แห้ง ดังแสดงภาพที่ 12 <p>ภาพที่ 12 แสดงการเช็ดทำความสะอาดพื้นผิวบริเวณเก้าอี้ และบริเวณใกล้เคียงด้วยน้ำสบู่น้ำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 3) ตรวจสอบระบบหัวกรอและเก้าอี้ทำฟัน ตรวจสอบระบบหัวกรอความเร็วสูงและความเร็วต่ำให้พร้อมก่อนการใช้งาน รวมทั้งตรวจสอบการทำงานของเก้าอี้ทำฟันให้สามารถปรับขึ้น ลง และเอนได้ตามปกติ 4) เดินน้ำออกจากสาย airtor และ triple syringe 5) วางเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์เบื้องต้นให้พร้อมใช้งาน ดังภาพที่ 13 <p>ภาพที่ 13 ลักษณะการเตรียมเก้าอี้ทำฟัน รอทันตแพทย์และผู้ป่วย</p>	<p>- ทันตแพทย์</p> <p>- นักศึกษาทันตแพทย์</p> <p>- ผู้ช่วยทันตแพทย์</p> <p>- นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์</p>

4.2.3 ขั้นตอนการเตรียมเครื่องมือ และอุปกรณ์ตรวจเพิ่มเติม งานตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก

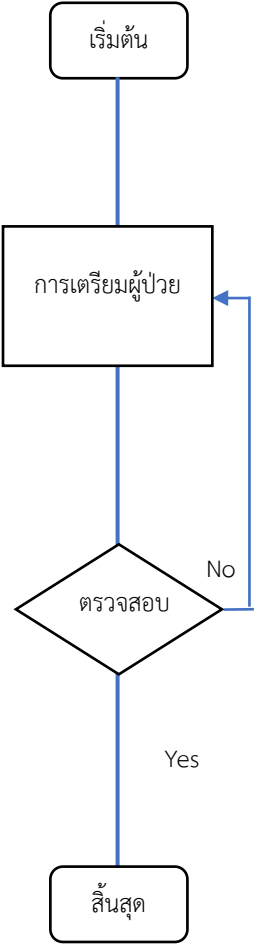

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
<pre> graph TD   Start([เริ่มต้น]) --> Prep[การเตรียมชุดตรวจพื้นฐาน]   Prep --> Check1{ตรวจสอบ}   Check1 -- No --> Prep   Check1 -- Yes --> Prep2[เครื่องมือตรวจเพิ่มเติม
เครื่องมือตรวจวัด
ร่องลึกปริทันต์] Prep2 --> Check2{ตรวจสอบ} Check2 -- No --> Prep2 Check2 -- Yes --> End[/A/] </pre>	2 นาที	การเตรียมเครื่องมือวัสดุ และอุปกรณ์ ช่วยทันตแพทย์ในการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก	<p>จัดเตรียมเครื่องมือดังนี้</p> <p>1) ชุดตรวจ พื้นฐาน ดังภาพที่ 14 รายละเอียดตามเอกสารปรากฏในบทที่ 3 ข้อ 3.1.4 หน้า 32</p> <p>ภาพที่ 14 ชุดตรวจ พื้นฐาน</p> <p>2) เครื่องมือตรวจเพิ่มเติม</p> <p>1.เครื่องมือตรวจวัดร่องลึกปริทันต์ (Periodontal probe) ดังภาพที่ 15</p> <p>ภาพที่ 15 ตัวอย่างเครื่องมือวัดร่องลึกปริทันต์</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษาทันตแพทย์ - ผู้ช่วยทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
<pre> graph TD A[A] --> B[การเตรียมเครื่องมือและวัสดุ ตรวจสอบมีชีวิตของฟัน] B --> C{ตรวจสอบ} C -- No --> B C -- Yes --> D[การเตรียมเครื่องมือ ตรวจสอบหารอยร้าวของฟัน] D --> E{ตรวจสอบ} E -- No --> D E -- Yes --> F[การเตรียมวัสดุ ตรวจสอบจุดสบฟัน] F --> G{ตรวจสอบ} G -- No --> F G -- Yes --> H[B] </pre>	1 นาที		<p>2. เครื่องมือตรวจสอบมีชีวิตของฟัน (Vitality Test) ดังภาพที่ 16</p> <p>ภาพที่ 16 ตัวอย่างเครื่องมือตรวจสอบมีชีวิตของฟัน (Vitality Test)</p> <p>3. เครื่องมือตรวจสอบหารอยร้าวของฟัน ดังภาพที่ 17 และ ภาพที่ 18</p> <p>ภาพที่ 17 เครื่องมือตรวจสอบหารอยร้าวของฟัน (Tooth slooth)</p> <p>ภาพที่ 18 เครื่องฉายแสง</p> <p>4. เครื่องมือ และวัสดุ ตรวจสอบจุดสบฟัน ดังภาพที่ 19</p> <p>ภาพที่ 19 ตัวอย่างเครื่องมือ และวัสดุ ตรวจสอบจุดสบฟัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษา ทันตแพทย์ - ผู้ช่วย ทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วย ทันตแพทย์

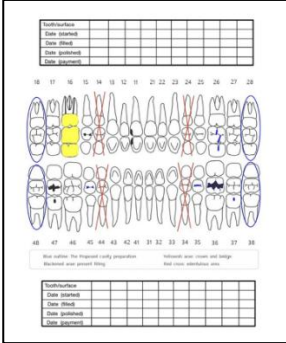
ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
<pre> graph TD B[ ] --> A[การจัดเตรียมชุดอุปกรณ์ถ่ายภาพในช่องปาก] A --> B1{ตรวจสอบ} B1 -- No --> A B1 -- Yes --> C[การเตรียมหนังสือยินยอมให้ถ่ายภาพและเอกสารแจ้งรายการถ่ายภาพ] C --> B2{ตรวจสอบ} B2 -- No --> C B2 -- Yes --> D[ ] </pre>	5 นาที	การเตรียมเครื่องมือและวัสดุ อุปกรณ์ในการเก็บคราบเยื่อช่องปาก เพื่อตรวจเชื้อราในช่องปาก เมื่อทันตแพทย์พบรอยโรค	<p>5. เครื่องมือ และวัสดุ อุปกรณ์ในการเก็บคราบเยื่อช่องปากเพื่อตรวจเชื้อราในช่องปากมีดังนี้</p> <p>5.1) เตรียมชุดอุปกรณ์ถ่ายภาพในช่องปาก ดังภาพที่ 20, 21, 22 และ ภาพที่ 23</p> <p>ภาพที่ 20 กล้องถ่ายภาพในช่องปาก</p> <p>ภาพที่ 21 กระดาษถ่ายภาพในช่องปาก อุปกรณ์รีจิมฝีปากและกระพุ้งแก้ม</p> <p>ภาพที่ 22 ตัวอย่างหนังสือยินยอมให้ถ่ายภาพ ใช้เพื่อการศึกษา และเผยแพร่ทางวิชาการ</p> <p>ภาพที่ 23 เอกสารสำหรับแจ้งรายการภาพถ่ายแต่ละบุคคล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษาทันตแพทย์ - ผู้ช่วยทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์

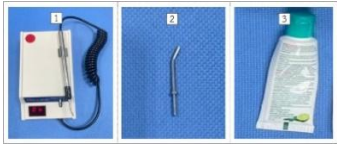

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
<pre> graph TD C{{C}} --> A[การเตรียมชุดเครื่องมือ และวัสดุ อุปกรณ์ในการเก็บคราบเยื่อช่องปาก เพื่อตรวจเชื้อราในช่องปาก] A --> B{ตรวจสอบ} B -- No --> A B -- Yes --> C[จัดเตรียมกล้องจุลทรรศน์] C --> D{ตรวจสอบ} D -- No --> C D -- Yes --> E[สิ้นสุด] </pre>			<p>5.2) การเตรียมชุดเครื่องมือ และวัสดุ อุปกรณ์ในการเก็บคราบเยื่อช่องปาก เพื่อตรวจเชื้อราในช่องปาก ดังภาพที่ 24 รายละเอียดตามเอกสาร ปรากฏในบทที่ 3 ข้อ 3.1.4 หน้า 38</p> <p>ภาพที่ 24 เครื่องมือ และวัสดุ อุปกรณ์ ในการเก็บคราบเยื่อช่องปากเพื่อ ตรวจเชื้อราในช่องปาก</p> <p>5.3) การเตรียมกล้องจุลทรรศน์ เปิด สวิตช์ไฟ และปรับความสว่างของ แหล่งกำเนิดแสงให้เหมาะสมกับการใช้ งาน ตรวจสอบสภาพความพร้อมของ อุปกรณ์ เช่น สายไฟ ปลั๊กไฟ และ สวิตช์เปิด ปิด ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้ งานและปลอดภัย</p> <p>ภาพที่ 25 กล้องจุลทรรศน์แบบใช้แสง (Light microscopy)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษา - ทันตแพทย์ - ผู้ช่วย - ทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วย - ทันตแพทย์

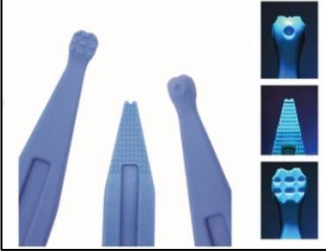

4.2.4 ขั้นตอนการเตรียมผู้ป่วย

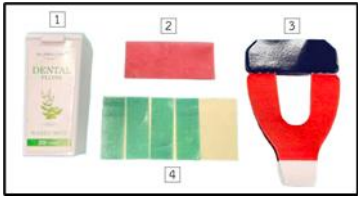
ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
 <pre> graph TD A([เริ่มต้น]) --> B[การเตรียมผู้ป่วย] B --> C{ตรวจสอบ} C -- No --> B C -- Yes --> D([สิ้นสุด]) </pre>	5 นาที	การช่วยทันตแพทย์ในการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก	<p>การเตรียมผู้ป่วย มีแนวทางการปฏิบัติงานดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) เชิญผู้ป่วยนั่งที่เก้าอี้ทำฟัน 2) ให้ผู้ป่วยอมน้ำยาคล้ำปากและคอก่อนให้บริการ 30-60 วินาที 3) ปรับเก้าอี้และจัดท่านั่งหรือนอนตามสรีระของผู้ป่วยก่อนพบทันตแพทย์ 4) คลี่ผ้าคลุมหน้าอกให้กับผู้ป่วยก่อนทันตแพทย์ตรวจ 5) เชิญทันตแพทย์ทำการตรวจวินิจฉัยโรค ทันตแพทย์จะทำการปรับเก้าอี้ทำฟันอีกครั้ง ตามตำแหน่งและความถนัดของทันตแพทย์ ดังภาพที่ 27 <div data-bbox="919 1048 1254 1249" style="text-align: center;"> </div> <p>ภาพที่ 27 การเตรียมผู้ป่วย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษาทันตแพทย์ - ผู้ช่วยทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์

4.2.5 ขั้นตอนการช่วยทันตแพทย์ในงานตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
<pre> graph TD Start([เริ่มต้น]) --> Prep[จัดเตรียมเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์] Prep --> Check1{ตรวจสอบ} Check1 -- No --> Prep Check1 -- Yes --> Exam[ช่วยทันตแพทย์ ทำการตรวจภายในช่องปาก และจดบันทึกลักษณะของฟันหรือรอยโรคที่ทันตแพทย์ตรวจพบลงในแผนภาพฟัน] Exam --> Check2{ตรวจสอบ} Check2 -- No --> Check1 Check2 -- Yes --> End{{D}} </pre>	30-60 นาที	<p>ขั้นตอนการช่วยทันตแพทย์ในงานตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก</p> <p>1. ขั้นตอนจัดเตรียมเครื่องมือ</p> <p>2. ขั้นตอนการช่วยทันตแพทย์ทำการตรวจภายในช่องปาก</p>	<p>มีแนวทางการปฏิบัติงาน ดังนี้</p> <p>1. จัดเตรียมเครื่องมือดังรายละเอียดตามเอกสารปรากฏในบทที่ 3 หัวข้อ 3.1.6 หน้า 41 เตรียมเครื่องมือชุดตรวจพื้นฐานพร้อมเรียงลำดับการใช้งาน ดังภาพที่ 28</p> <p>ภาพที่ 28 การจัดเครื่องมือเรียงตามลำดับกับการใช้งาน</p> <p>1) รับผิดชอบต่อไฟส่องปาก ให้เหมาะสมกับบริเวณที่ทันตแพทย์ต้องการตรวจ เพื่อให้สามารถมองเห็นได้ชัดเจน</p> <p>2) ใช้น้ำลายหรือสิ่งคัดหลั่งในช่องปากเพื่ออำนวยความสะดวกในการตรวจ</p> <p>3) สังเกตอาการของผู้ป่วยระหว่างการตรวจ เช่น อาการเจ็บปวด ความรู้สึกไม่สบาย หรือการตอบสนองต่อการตรวจ</p> <p>4) จดบันทึกลักษณะของฟันหรือรอยโรคที่ทันตแพทย์ตรวจพบ ลงในแผนภาพฟันอย่างถูกต้องและครบถ้วน ตามคำสั่งของทันตแพทย์ ดังภาพที่ 30</p> <p>ภาพที่ 30 ตัวอย่างการบันทึกบนแผนภาพฟัน</p>	<p>- ทันตแพทย์</p> <p>- นักศึกษาทันตแพทย์</p> <p>- ผู้ช่วยทันตแพทย์</p> <p>- นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์</p>

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
		<p>3. ขั้นตอนการช่วยทันตแพทย์ตรวจ วัดร่องลึกปริทันต์</p> <p>4. ขั้นตอนการช่วยทันตแพทย์ตรวจความมีชีวิตของฟัน</p>	<p>1) ผู้ช่วยทันตแพทย์ส่งเครื่องมือวัดร่องลึกปริทันต์ ให้ทันตแพทย์ วัดร่องลึกปริทันต์ ดังภาพที่ 31</p> <p>2) ผู้ช่วยทันตแพทย์ค่อยปรับโคมโไฟ และช่วยจัดบันทึกตำแหน่งของฟัน</p> <p>3) ช่วยดูดน้ำลาย เพื่อให้บริเวณที่ทำการตรวจชัดเจน</p> <p>ภาพที่ 31 ตัวอย่างการตรวจวัดร่องลึกปริทันต์</p> <p>1) ผู้ช่วยทันตแพทย์ เตรียมเครื่องมือ โดยการต่อหัว EPT Tip เข้ากับ ด้ามจับเครื่อง EPT บีบยาสีฟันเล็กน้อยลงบนแผ่นอะลูมิเนียมฟอยล์ เพื่อใช้เป็นตัวกลางในการนำกระแสไฟฟ้าให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 16</p> <p>ภาพที่ 16 ตัวอย่างเครื่องมือตรวจความมีชีวิตของฟัน (Vitality Test)</p> <p>2) ช่วยกันลิ้น กระพุ้งแก้ม และสังเกตุอาการผู้ป่วย ดังภาพ 32</p> <p>ภาพที่ 32 ตัวอย่างการช่วยทันตแพทย์ตรวจความมีชีวิตของฟัน</p>	<p>- ทันตแพทย์</p> <p>- นักศึกษาทันตแพทย์</p> <p>- ผู้ช่วยทันตแพทย์</p> <p>- นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์</p>

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
<pre> graph TD E{{E}} --> A[ทันตแพทย์ตรวจพบ รอยร้าวของฟัน] A --> B[ผู้ช่วยทันตแพทย์ จัดเตรียมเครื่องมือ ตรวจสอบรอยร้าว] B --> C{ตรวจสอบ} C -- No --> B C -- Yes --> D[ทันตแพทย์ตรวจหารอยร้าว ผู้ช่วยทันตแพทย์ดูดน้ำลาย และปิดโคมไฟ เมื่อทันตแพทย์ใช้เครื่องมือฉายแสง และ ส่ง Tooth slooth ให้ทันตแพทย์ เพื่อให้ผู้ป่วยกัด เมื่อส่องหารอยร้าวไม่พบ] D --> E2{ตรวจสอบ} E2 -- No --> B E2 -- Yes --> F{{F}} </pre>		<p>5. ขั้นตอนการช่วยทันตแพทย์ ตรวจสอบรอยร้าวของฟัน</p>	<p>1) ผู้ช่วยทันตแพทย์เตรียมเครื่องมือ ตรวจสอบรอยร้าวของฟัน Tooth slooth และ เครื่องฉายแสง ดังภาพที่ 17,18</p> <p>ภาพที่ 17 เครื่องมือตรวจสอบรอยร้าวของฟัน Tooth slooth</p> <p>ภาพที่ 18 เครื่องฉายแสง</p> <p>2) ทันตแพทย์สังเกตรอยร้าวด้วยตาเปล่า ผู้ช่วยทันตแพทย์เตรียมเครื่องฉายแสงส่งให้ทันตแพทย์ และปิดโคมไฟ เพื่อให้ทันตแพทย์สามารถมองเห็นรอยร้าวได้ชัดเจนมากขึ้น ดังภาพที่ 33 และ ภาพที่ 34</p> <p>ภาพที่ 33 ตัวอย่างแสงสามารถส่องทะลุผ่านโครงสร้างฟันทั้งหมดได้</p> <p>ภาพที่ 34 ตัวอย่างแสงไม่สามารถผ่านรอยแตก ทำให้เกิดเงามืดบริเวณด้านหลังของรอยแตก</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษาทันตแพทย์ - ผู้ช่วยทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์

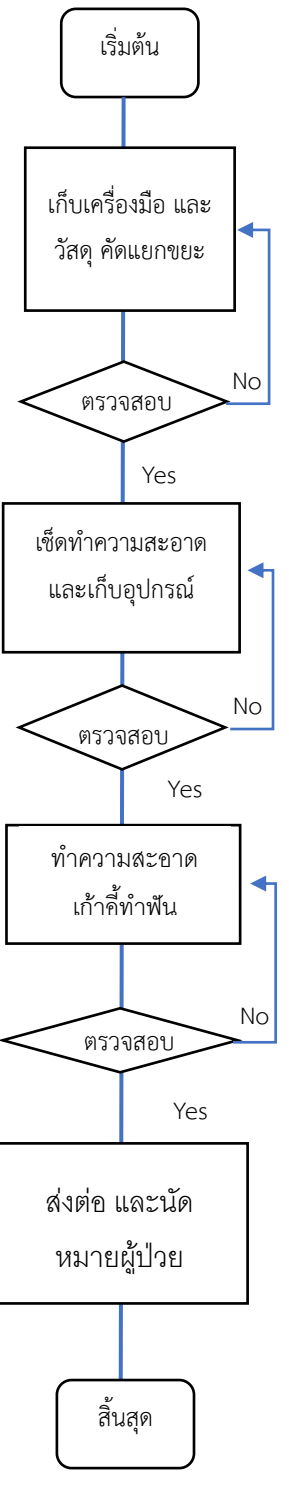
ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
		<p>6. ขั้นตอนการช่วยทันตแพทย์ ส่งถ่ายภาพรังสี</p> <p>7. ขั้นตอนการช่วยทันตแพทย์ตรวจจุดสบฟัน กรณีผู้ป่วยเจ็บหรือปวดฟันด้วยสาเหตุไม่ชัดเจน</p>	<p>1) เตรียมเอกสาร และใบนำทาง ดังภาพ 36</p> <p>2) อธิบายเส้นทางไปยังคลินิกทันตรังสีอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเข้ารับบริการได้อย่างราบรื่น</p> <p>ภาพที่ 36 ตัวอย่างชุดใบนำทางส่งผู้ป่วยถ่ายภาพรังสีเอกซเรย์</p> <p>1) ผู้ช่วยเตรียมจัดเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ในการตรวจจุดสบฟัน ดังภาพที่ 19</p> <p>2) ผู้ช่วยทันตแพทย์ใช้ Cotton plier คีบกระดาษเช็ดสูงส่งให้ทันตแพทย์หรือ ซึ่ผึ้ง ตามความเหมาะสม</p> <p>3) ทันตแพทย์ให้ผู้ป่วยกัดสบ เพื่อหาสาเหตุ และทำการวินิจฉัย</p> <p>ภาพที่ 19 ตัวอย่างเครื่องมือ และวัสดุตรวจจุดสบฟัน</p>	<p>- ทันตแพทย์</p> <p>- นักศึกษาทันตแพทย์</p> <p>- ผู้ช่วยทันตแพทย์</p> <p>- นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์</p>

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
<pre> graph TD G{{G}} --> A[จัดเตรียมกล้อง ถ่ายภาพ กระจก และ อุปกรณ์ รังสีर्मฝีปาก] A --> B{ตรวจสอบ} B -- No --> A B -- Yes --> C[ผู้ช่วยทันตแพทย์ ดำเนินการให้ผู้ป่วยเขียน หนังสือยินยอมให้ ถ่ายภาพใช้เพื่อ การศึกษา และเผยแพร่ ทางวิชาการ] C --> D{ตรวจสอบ} D -- No --> C D -- Yes --> H{{H}} </pre>	1 นาที	8. ขั้นตอนการช่วย ทันตแพทย์ ตรวจรอย โรคในช่องปาก โดยการ เก็บคราบเยื่อช่องปาก เพื่อตรวจหาเชื้อรา แบ่ง ออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนการช่วย ทันตแพทย์ถ่ายภาพใน ช่องปาก เพื่อบันทึกรอย โรคที่พบ	<p>(1) ผู้ช่วยทันตแพทย์ ดำเนินการให้ผู้ป่วย เขียน หนังสือยินยอมให้ถ่ายภาพใช้เพื่อ การศึกษา และเผยแพร่ทางวิชาการ ดังภาพ ที่ 22</p> <p>ภาพที่ 22 ตัวอย่างหนังสือยินยอมให้ถ่ายภาพ ใช้เพื่อการศึกษา และเผยแพร่ทางวิชาการ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษา ทันตแพทย์ - ผู้ช่วย ทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วย ทันตแพทย์

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
<pre> graph TD H{{H}} --> A[ผู้ช่วยทันตแพทย์ เขียน เอกสารแจ้งรายการ ภาพถ่าย และถ่ายภาพ ใบแจ้งรายการภาพถ่าย] A --> B{ตรวจสอบ} B -- No --> A B -- Yes --> C[ทันตแพทย์ถ่ายภาพ รอยโรคในช่องปาก ผู้ช่วยทันตแพทย์ ช่วย ถือกระจกและรังสี กระทั่งแก้ม] C --> D{ตรวจสอบ} D -- No --> C D -- Yes --> I{{I}} </pre>			<p>(2) ผู้ช่วยทันตแพทย์ เขียนเอกสารแจ้งรายการภาพถ่าย และถ่ายภาพใบแจ้งรายการถ่ายภาพที่ 23</p> <div data-bbox="922 477 1249 734" style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>วันที่ _____/_____/_____</p> <p>ชื่อ-สกุล.....DN.....</p> <p>อาการ.....</p> <p>วินิจฉัยโรค.....</p> <p>อาการ.....</p> </div> <p>ภาพที่ 23 เอกสารสำหรับแจ้งรายการภาพถ่ายแต่ละบุคคล (บันทึกรายละเอียดถ่ายภาพไว้ก่อนถ่ายภาพในช่องปาก)</p> <p>(3) ช่วยทันตแพทย์ถ่ายภาพในช่องปาก ถ่ายภาพที่ 40</p> <div data-bbox="922 1003 1249 1361" style="border: 1px solid black; text-align: center;"> </div> <p>ภาพที่ 40 ลักษณะการช่วยทันตแพทย์ถ่ายภาพในช่องปาก</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษาทันตแพทย์ - ผู้ช่วยทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
<pre> graph TD Start([I]) --> Step1[ผู้ช่วยทันตแพทย์ส่งเครื่องมือให้ทันตแพทย์เก็บคราบเยื่อช่องปาก] Step1 --> Check1{ตรวจสอบ} Check1 -- No --> Step1 Check1 -- Yes --> Step2[ผู้ช่วยทันตแพทย์นำคราบเยื่อช่องปาก ป้ายใส่แผ่นสไลด์ และหยด KOH 10% ปิดกระจกสไลด์ ลนไฟ และนำแผ่นสไลด์วางที่แท่งวางวัตถุของกล้องจุลทรรศน์] Step2 --> Step3[ทันตแพทย์ส่องกล้องจุลทรรศน์] Step3 --> Check2{ตรวจสอบ} Check2 -- No --> Step3 Check2 -- Yes --> Step4[ทันตแพทย์วิเคราะห์ผลการตรวจ วางแผนการรักษา พร้อมสั่งยา และนัดติดตามอาการ] Step4 --> End([สิ้นสุด]) </pre>		<p>2) ขั้นตอนการช่วยทันตแพทย์ เก็บคราบเยื่อช่องปาก เพื่อตรวจหาเชื้อรา</p>	<p>(1) ปรับคอมไฟให้อยู่ในตำแหน่งการทำงานของทันตแพทย์</p> <p>(2) ส่ง Cement spatula ให้ทันตแพทย์ใช้สำหรับ ขูดคราบเยื่อช่องปาก</p> <p>(3) ผู้ช่วยทันตแพทย์เตรียมแผ่นสไลด์ตัวอย่างจากการเก็บคราบเยื่อช่องปาก และเตรียมความพร้อมของกล้องจุลทรรศน์ ดังภาพที่ 41 และ ภาพที่ 42</p> <div style="text-align: center;"> <p>ภาพที่ 41 ตัวอย่างการลนแผ่นสไลด์ด้วยไฟจากตะเกียงแอลกอฮอล์</p> <p>ภาพที่ 42 ตัวอย่างการวางแผ่นสไลด์บนแท่นวางวัตถุ</p> </div>	<p>- ทันตแพทย์</p> <p>- นักศึกษาทันตแพทย์</p> <p>- ผู้ช่วยทันตแพทย์</p> <p>- นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์</p>

4.2.6 การจัดการหลังให้บริการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และแนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
 <pre> graph TD Start([เริ่มต้น]) --> Step1[เก็บเครื่องมือ และวัสดุ คัดแยกขยะ] Step1 --> Check1{ตรวจสอบ} Check1 -- No --> Step1 Check1 -- Yes --> Step2[เช็ดทำความสะอาด และเก็บอุปกรณ์] Step2 --> Check2{ตรวจสอบ} Check2 -- No --> Step2 Check2 -- Yes --> Step3[ทำความสะอาด แก้วทำฟัน] Step3 --> Check3{ตรวจสอบ} Check3 -- No --> Step3 Check3 -- Yes --> Step4[ส่งต่อ และนัดหมายผู้ป่วย] Step4 --> End([สิ้นสุด]) </pre>	1-5 นาที	ขั้นตอนการจัดการหลังให้บริการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก	<p>ขั้นตอนการจัดการหลังให้บริการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก มีแนวทางการปฏิบัติงานดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดเก็บเครื่องมืออุปกรณ์และวัสดุไปคัดแยกแต่ละประเภท นำเครื่องมือใส่กล่องที่มีฝาปิดมิดชิด เพื่อส่งทำให้ปราศจากเชื้อตามแนวทางปฏิบัติ 2. เช็ดทำความสะอาดและเก็บอุปกรณ์ เช่น เครื่องทดสอบความมีชีวิตของฟัน กระจกส่องหน้า อุปกรณ์สอนแปรงฟัน เป็นต้น 3. เช็ดทำความสะอาดแก้วทำฟันและอุปกรณ์ประกอบตามแนวปฏิบัติข้อ 3.1.2 หน้า 31 4. ให้คำแนะนำผู้ป่วย และญาติผู้ป่วย ในการติดต่อรับการรักษา และไปเข้าระบบรับการรักษาที่คลินิกทันตกรรมที่เกี่ยวข้อง 5. กรณีทันตแพทย์ต้องการติดตามอาการผู้ป่วย ช่วยทันตแพทย์บันทึกการนัดหมาย และออกใบนัดให้ผู้ป่วยตามวัน เวลาที่ทันตแพทย์กำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษาทันตแพทย์ - ผู้ช่วยทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์

4.2.7 ขั้นตอนการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

ผังกระบวนการงาน	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	มาตรฐาน และ แนวทางการปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
<pre> graph TD A[เริ่มต้น] --> B[จัดเก็บเครื่องมือและวัสดุ] B --> C{ประเมินผลการปฏิบัติงาน} C --> D[สิ้นสุด] E[บันทึกการปฏิบัติงาน] </pre>	5 นาที	<ol style="list-style-type: none"> ประเมินผลการปฏิบัติงานจากการเตรียมเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ ถูกต้องครบถ้วน พร้อมใช้งาน ประเมินผลการปฏิบัติงานช่วยส่งเครื่องมือ วัสดุทางทันตกรรมได้ถูกต้องตามมาตรฐาน ประเมินผลการปฏิบัติงาน จากการให้คำแนะนำผู้ป่วยหลังการรักษา 	<p>การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> สอบถามทันตแพทย์เกี่ยวกับความถูกต้องของการจัดเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์ ช่วยงานช่างเก้าอี้ทันตแพทย์ได้ถูกต้องตามขั้นตอนการปฏิบัติงาน มีการนัดหมายติดตามการรักษา 	<ul style="list-style-type: none"> - ทันตแพทย์ - นักศึกษาทันตแพทย์ - ผู้ช่วยทันตแพทย์ - นักเรียนผู้ช่วยทันตแพทย์

4.3 วิธีการติดตาม และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

การช่วยทันตแพทย์ในการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปากเป็นบทบาทสำคัญของผู้ช่วยทันตแพทย์ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ ควรมีวิธีการติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงานตามวงจร PDCA ดังนี้

วิธีการติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงานตามวงจร PDCA

ขั้นตอน (PDCA)	กิจกรรม/การดำเนินงาน	เครื่องมือ/วิธีการ	ผู้รับผิดชอบ
Plan (การวางแผน)	- กำหนดรูปแบบการบันทึกการปฏิบัติงานประจำวัน - จัดทำรายงานสรุปลงประจำวัน - วางแผนการประชุมทบทวนงานร่วมกับทันตแพทย์และหัวหน้าคลินิกฯ	- แบบฟอร์มบันทึกการปฏิบัติงานประจำวัน - แบบรายงานการปฏิบัติงานประจำเดือน - ตารางนัดประชุม	- ผู้ช่วยทันตแพทย์ - หัวหน้าคลินิกฯ
Do (การดำเนินการ)	- บันทึกการปฏิบัติงานประจำวัน - จัดทำและส่งรายงานสรุปลงประจำวัน - จัดประชุมทบทวนงานตามแผน	- บันทึกประจำวัน - รายงานสรุป - การประชุมทบทวน	- ผู้ช่วยทันตแพทย์ - หัวหน้าคลินิกฯ - ทันตแพทย์
Check (การตรวจสอบ/ประเมินผล)	- ประเมินความถูกต้องในการเตรียมเครื่องมือ - ประเมินความรวดเร็วและความคล่องแคล่วในการสนับสนุนทันตแพทย์ - ประเมินการสื่อสารกับผู้ป่วย - ตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการด้านความปลอดภัย	- แบบประเมินตนเอง - แบบประเมินโดยทันตแพทย์ - การสังเกตขณะปฏิบัติงาน - การสัมภาษณ์และข้อเสนอแนะ	- ผู้ช่วยทันตแพทย์ - ทันตแพทย์ - ผู้รับผิดชอบ - หัวหน้าทีม
Act (การปรับปรุงและพัฒนา)	- นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการทำงาน - จัดอบรมหรือฝึกทักษะเพิ่มเติม - ใช้ผลการประเมินเพื่อเสริมสร้างกำลังใจและแรงจูงใจ	- แผนปรับปรุงงาน - กิจกรรมอบรม - การให้คำชมเชย	- หัวหน้าคลินิกฯ - ทันตแพทย์ - ผู้ช่วยทันตแพทย์

4.4 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน

ถึงแม้ว่าตำแหน่งผู้ช่วยทันตแพทย์จะยังไม่มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับ คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพโดยตรง ในการจัดทำคู่มือการช่วยทันตแพทย์ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ เล่มนี้ผู้เขียนได้ศึกษาและรวบรวม สรุปคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานได้ ดังนี้

1. คุณธรรมในการปฏิบัติงาน คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่ดีงามซึ่งช่วยให้ผู้ช่วยทันตแพทย์ปฏิบัติงานอย่างมีศักดิ์ศรี และเป็นที่น่าไว้วางใจของทั้งทันตแพทย์ และ ผู้ป่วย ได้แก่

- ความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ ไม่ทุจริตหรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ
- ความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ ไม่ละเลยหรือเพิกเฉยต่อหน้าที่ของตน
- ความอดทน เสียสละ สามารถทำงานภายใต้ความกดดันได้ดี และให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและผู้ป่วย

- ความเมตตา กรุณา ดูแลและให้บริการผู้ป่วยด้วยความใส่ใจ ให้เกียรติและไม่เลือกปฏิบัติ

2. จริยธรรมในการปฏิบัติงาน จริยธรรม คือ หลักความประพฤติที่ถูกต้อง ซึ่งผู้ช่วยทันตแพทย์ควรปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ป่วย

- รักษาความลับของผู้ป่วย ไม่นำข้อมูลส่วนตัวหรือประวัติการรักษาของผู้ป่วยไปเปิดเผย
- ปฏิบัติงานอย่างมีมาตรฐาน ปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

- เคารพสิทธิของผู้ป่วย ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการรักษา และเคารพการตัดสินใจของผู้ป่วย

- ทำงานด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีอคติ ไม่เรียกรับผลประโยชน์ใด ๆ ที่มีขอบ

3. จรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน จรรยาบรรณ คือ ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและกฎเกณฑ์ของวิชาชีพผู้ช่วยทันตแพทย์ ซึ่งควรยึดถือเพื่อความเป็นมืออาชีพ

- ให้ความร่วมมือกับทันตแพทย์ สนับสนุนและช่วยเหลือทันตแพทย์ในการดูแลรักษาผู้ป่วยอย่างเต็มความสามารถ

- ปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัย ยึดหลักการควบคุมการติดเชื้อ และดูแลอุปกรณ์ให้สะอาดอยู่เสมอ

- มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติต่อผู้ป่วยและเพื่อนร่วมงานด้วยความสุภาพและให้เกียรติ

- หลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ผิดจรรยาบรรณ ไม่แนะนำการรักษาที่ผิดมาตรฐาน หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จแก่ผู้ป่วย

การรักษาคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานจะช่วยให้ผู้ช่วยทันตแพทย์เป็นที่น่าเชื่อถือและได้รับความไว้วางใจจากผู้ป่วยและเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้ระบบบริการทางทันตกรรมมีคุณภาพและปลอดภัยยิ่งขึ้น นอกจากนี้มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้กำหนดจรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงานตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยขอนแก่น ว่าด้วยจรรยาบรรณต่อตนเองและวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อมหาวิทยาลัย จรรยาบรรณของผู้บังคับบัญชา ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน จรรยาบรรณต่อนักศึกษา ผู้รับบริการประชาชนและสังคม พ.ศ. 2560 ดังกล่าวและสามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <https://hr.kku.ac.th> และเพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติงานที่ผู้เขียนคู่มือใช้เป็นหลักดำเนินงานด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานเป็นประจำคือ ค่านิยมสร้างสรรค์ 5 ประการแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาใช้ในการปฏิบัติ ดังนี้

1. การยึดมั่นและยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง
2. ความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ
3. การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้
4. การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม
5. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน

บทที่ 5

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ในการจัดทำคู่มือการช่วยทันตแพทย์วินิจฉัยโรคช่องปาก สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ คลินิกทันตกรรมรวม 1 โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เล่มนี้ จัดทำขึ้นในฐานะผู้ช่วยทันตแพทย์ที่มีบทบาทหน้าที่ และรับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ต้อนรับและ ส่งต่อผู้ป่วยไปรับการรักษา และ เข้าระบบการรักษาตามคำวินิจฉัยของทันตแพทย์ ผู้ช่วยข้างเก้าอี้ทันตแพทย์ และนักศึกษาทันตแพทย์ ปฏิบัติงานในคลินิกทันตกรรมรวม 1 ในส่วนการเรียนการสอน คือคลินิก วินิจฉัยโรคในช่องปาก โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้บริการ โดย นักศึกษาทันตแพทย์ชั้นปีที่ 4 และ 5 ปฏิบัติงานภายใต้การควบคุมของอาจารย์ทันตแพทย์ จาก ภาควิชา วินิจฉัยโรคในช่องปาก เคยมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานบางขั้นตอน ทำให้ผู้จัดทำประสงค์ ที่จะจัดทำคู่มือเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ในโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

5.1 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานการช่วยทันตแพทย์วินิจฉัยโรค ช่องปาก มีดังนี้

การปฏิบัติงาน	ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางแก้ไข
การช่วยข้างเก้าอี้ทันตแพทย์ ตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก	ขาดมาตรฐานเดียวกันในการ ปฏิบัติงาน ผู้ช่วยทันตแพทย์ แต่ละบุคคลใช้วิธีแตกต่างกัน	จัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่ชัดเจน และมีการอบรมทบทวนอย่าง สม่ำเสมอ
การช่วยข้างเก้าอี้นักศึกษา ทันตแพทย์	นักศึกษาขาดผู้ช่วยทันตแพทย์ ทำให้การตรวจและบันทึกข้อมูล ล่าช้าโดยเฉพาะกรณี Complete chart และมีผู้ป่วยจำนวนมาก	บริหารจัดการกำลังคน เช่น จัด ตารางเวรนักศึกษาให้ช่วยเหลือ กันในช่วงต้นคาบปรับอัตรากำลัง ผู้ช่วยทันตแพทย์และจัดคิว ผู้ป่วยให้สมดุล
การเตรียมความพร้อมบุคลากร	ผู้ช่วยทันตแพทย์ใหม่หรือเจ้าหน้าที่ ที่หมุนเวียน อาจไม่เข้าใจขั้นตอน การช่วยวินิจฉัยโรคช่องปากอย่าง ครบถ้วน	จัดระบบปฐมนิเทศ (Orientation) และการสอนงาน พร้อมจัดทำ คู่มือและสื่อประกอบ

การปฏิบัติงาน	ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางแก้ไข
การบริหารจัดการผู้ป่วย	ผู้ป่วยบางรายรอคิวนาน ทำให้เกิดความตึงเครียดต่อทั้งผู้ป่วยและผู้ปฏิบัติงาน	พัฒนาระบบนัดหมายและคัดกรองผู้ป่วยให้เหมาะสม รวมถึงให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วยระหว่างรอรับบริการ
การระบุตัวตนผู้ป่วยก่อนการรักษา	ตรวจผู้ป่วยผิดคน ผิดชื่อ หรือผิดพลาดการ	ใช้ตัวบ่งชี้อย่างน้อย 2 ตัว เช่น ชื่อ-นามสกุล และวันเดือนปีเกิด หรือบัตรประชาชน ตามแนวทางมาตรฐานความปลอดภัยทางทันตกรรม พ.ศ. 2566
การจัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์	เครื่องมือและอุปกรณ์บางชนิดในคลินิกบางครั้งไม่เพียงพอหรือจัดเตรียมไม่ทันเวลา	จัดระบบตรวจสอบในการเบิก-จ่ายเครื่องมือและอุปกรณ์ประจำวัน พร้อมระบุผู้รับผิดชอบในแต่ละเวร
การให้บริการและส่งต่อผู้ป่วยไปยังคลินิกทันตกรรมต่าง ๆ ภายในโรงพยาบาลทันตกรรม	ผู้ป่วยเข้ารับบริการไม่ตรงจุด เนื่องจากความซับซ้อนของระบบบริการและการสื่อสารไม่ชัดเจน	จัดทำใบนำทางพร้อมคำอธิบาย เพิ่มจุดให้ข้อมูล/เจ้าหน้าที่แนะนำทาง และจัดทำคู่มือหรือสื่อภาพประกอบเส้นทางการรับบริการ
การกำหนดแนวทางปฏิบัติงาน	ไม่มีเอกสารแนวทางที่เป็นทางการหรือเป็นมาตรฐาน ทำให้การปฏิบัติงานไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะการส่งต่อผู้ป่วย	จัดทำแนวทางปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedure: SOP) ที่เป็นมาตรฐาน และสื่อสารให้บุคลากรทุกระดับรับทราบ

ผู้จัดทำในฐานะที่ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยทันตแพทย์ชำนาญงานที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานนี้โดยตรง จึงมีการขอปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น และได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหาร คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เรียนแจ้งเพื่อถือปฏิบัติมาแล้วระยะหนึ่ง ผู้จัดทำได้มีการส่งหนังสือเวียนแจ้งให้ผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้อง ทำการประเมินคู่มือฉบับนี้ ซึ่งผลการประเมินอยู่ในระดับสามารถใช้ปฏิบัติงานได้จริง และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังที่ได้กล่าวมา ในเบื้องต้นผู้จัดทำพบปัญหาบางประการ ซึ่งปัญหา อุปสรรค ดังกล่าวนี้นี้ จะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาคู่มือในอนาคตต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

ควรมีปรับปรุงและทบทวนคู่มือปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยปีละ 1 ครั้งเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางวิชาชีพและข้อกำหนดที่เปลี่ยนแปลง

1. ควรเปิดเวทีการนำเสนอผลงานทางวิชาการของบุคลากร เพื่อเผยแพร่ผลงานการปฏิบัติงาน
2. ควรพัฒนาระบบงานการช่วยข้างเก้าอี้ทันตแพทย์ในการจรวจวินิจฉัยโรคในช่องปากให้สอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. โครงการประเมินกระบวนการที่เป็นแนวทางเชิงระบบ มีการถ่ายทอดเพื่อนำไปปฏิบัติมีการเรียนรู้ มีการบูรณาการที่ดี
4. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการเพื่อรับทราบความคาดหวัง และความต้องการที่แท้จริง จากผู้รับบริการ พร้อมทั้งนำข้อเสนอแนะไปพัฒนางาน ลดขั้นตอน และการปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่ดี
5. โครงการพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้หลากหลาย มีการหมุนเวียนงานไปตามคลินิกต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการให้บริการแบบองค์รวม
6. โครงการสัมมนาทบทวนผลการปฏิบัติงาน และกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดรายบุคคล เพื่อการพัฒนางานให้ดีขึ้น
7. โครงการอบรมให้ความรู้ในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ เพราะประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ยุคเปลี่ยนถ่ายเป็นสังคมผู้สูงอายุ

บรรณานุกรม

กรมการแพทย์. (18 พฤษภาคม 2565). แนวทางเวชปฏิบัติ การวินิจฉัย ดูแลรักษา และป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ฉบับปรับปรุง วันที่ 18 พฤษภาคม 2565 สำหรับแพทย์และบุคลากรสาธารณสุข.

คู่มือจรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงานมหาวิทยาลัยขอนแก่น (สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2567)

ธีรศักดิ์ ดำรงรุ่งเรือง. (2566) สมุดบันทึกการปฏิบัติงาน คลินิกตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก 2 ภาควิชา
วินิจฉัยโรคช่องปาก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เพ็ญศรี โพธิ์ภักดี. (2548) เอกสารการสอนพื้นฐานการตรวจวินิจฉัยโรคช่องปาก 569 305 ภาควิชา
วินิจฉัยโรคช่องปาก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พัชรินทร์ จันทิมา. (2567) คู่มือการช่วยทันตแพทย์ในงานเพดานเทียมสำหรับผู้ป่วยเนื้องอก และมะเร็ง
คลินิกทันตกรรมประดิษฐ์ โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มณีนรัตน์ จันทร์เชิด. (2567) คู่มือปฏิบัติงาน เรื่อง งานศัลยกรรมปลายรากฟันภายใต้กล้องจุลทรรศน์
สำหรับผู้ช่วยทันตแพทย์ คลินิกทันตกรรมบูรณะ โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สาลินี โรจน์หิรัญสกุล และ สมยศ จารุวิจิตรรัตนานา. หัตถการพื้นฐานในโรคคิ้วหนัง
(สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2567)

